

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Institut sociálního zdraví

**Spiritualita a religiozita dospívajících a mladých dospělých a jejich
zapojení do synodálního procesu 2021 až 2024**

Spirituality and religiosity of adolescents and young adults and their in-
volvement in the synodal process 2021 to 2024

Magisterská diplomová práce

Olomouc 2024

Autor: Bc. Renáta Lokajíčková, DiS.
Vedoucí práce: Mgr. Klára Maliňáková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia nebo k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci, dne 15. dubna, 2024

[podpis]
Bc. Renáta Lokajčková, DiS.

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Kláře Maliňákové, Ph.D., mojí vedoucí práce za podnět tématu zkoumání religiozity a spirituality a zapojení mladých věřících do synodálního procesu. Děkuji za její vedení i za její přínosné rady, které mě posouvaly dál.

Chtěla bych poděkovat také své rodině za trpělivost, kterou se mnou měli při psaní této diplomové práce.

Klíčová slova (česky)

spiritualita, religiozita, adolescence, mladá dospělost, synodální proces, společenství, víra, náboženství, křesťanství, církve

Keywords (anglicky)

spirituality, religiosity, adolescence, young adulthood, synodal process, commonwealth, faith, religion, christianity, church

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá spiritualitou a religiozitou adolescentů a mladých dospělých. Teoretická část přibližuje tyto pojmy a dále vývoj religiozity a spirituality u této věkové kategorie. Práce se zaměřuje na výzkum v oblasti spirituality a religiozity mladých s důrazem na vliv těchto faktorů na zdraví. Dále bude v práci zkoumáno zapojení mladých věřících do společenství, kterým je i synodální proces. Praktická část je věnována kvantitativnímu výzkumu, který byl realizován pomocí dotazníkové metody. Cílem praktické části diplomové práce bylo zjistit, má-li religiozita a spiritualita mladých věřících ve věku 15-40 let vliv na jejich životní spokojenost a působí-li jako protektivní faktor. Proto nás i zajímalo, zda se mladí lidé zapojili do synodálního procesu.

Abstract

This thesis deals with the spirituality and religiosity of adolescents and young adults. The theoretical part approximates these concepts and further the development of religiosity and spirituality in this age category. The thesis focuses on research in the field of spirituality and religiosity of young people with an emphasis on the influence of these factors on health. Furthermore, the work will examine the involvement of young believers in the community, which is also the synodal process. The practical part is devoted to quantitative research, which was implemented using the questionnaire method. The aim of the practical part of the thesis was to find out if the religiosity and spirituality of young believers aged 15-40 has an effect on their life satisfaction and if it acts as a protective factor. That is why we were interested in whether young people were involved in the synodal process.

Úvod

V dnešní době je aktuální otázka duševního zdraví dospívajících a mladých dospělých. Statistiky ukazují růst počtu depresí, úzkostí a tendencí k sebepoškozování u této věkové kategorie. V této diplomové práci se budu zabývat tématem spirituality a religiozity dospívajících a mladých dospělých. Zaměřím se na význam víry v jejich životě, budu zkoumat jejich zapojení do komunity věřících a budu si klást otázku vlivu spirituality a religiozity na jejich psychické zdraví. Mým cílem bude zkoumat, zda může víra působit jako protektivní faktor u mladých věřících a zda přispívá zapojení do společenství věřících k lepšímu zdraví. Jako další cíl mé práce budu zkoumat motivy vedoucí mladé lidi k účasti nebo neúčasti na synodálním procesu.

Před započítím výzkumu jsem z rešerše literatury a ostatních zdrojů zjistila, že tématu spirituality mladých se věnují autoři intenzivně až v posledních dvou desetiletích, i když se zdá, že téma spirituality je pro mladé lidi velmi důležité. Výzkumy doporučují dále zkoumat spiritualitu dospívajících a mladých dospělých především proto, že výzkumy ukazují, že spiritualita, a především pak religiozita, mladým lidem pomáhá se zvládnutím náročného životního období, kterým je dospívání a přechod do dospělosti.

Koenig (2008) hovoří o tom, že náboženství obvykle podporuje některé prvky zdravého životního stylu, tím pádem vychází, že náboženství ovlivňuje pozitivně zdraví. Koenig také upozorňuje na pozitivní dopady sociální opory vyplývající z náboženské afiliace. Aggarwalova studie z roku 2023 upozorňuje na vliv duchovního blahobytu, jež chrání před depresí, zatímco ztráta víry předpokládala menší zlepšení symptomů deprese. Aggarwal dále zmiňuje, že přínos pro duševní zdraví může být způsoben sociálním propojením, které se děje při náboženských praktikách. Mluví dále o podpoře komunity a jejím přínosu, a také o náboženském přesvědčení, které pomáhá mladým lépe zvládat stres. Higley (2019) uvádí, že mladí lidé zažívají vysokou míru potíží s duševním zdravím a vysokou míru rizikového chování. Yonker (2012) ve své metaanalýze potvrzuje, že religiozita je spojena s nižší úrovní rizikového chování a depresemi a vyšší úrovní pohody a sebeúcty. Yonker dále hovoří o tom, že věřící a duchovní adolescenti častěji vykazují fyzické a duševní zdraví. O preventivním vlivu náboženství a spirituality před rizikovým chováním se zmiňuje také Pargament (2012). Dospívající používající náboženské způsoby zvládnání budou méně pravděpodobně užívat drogy nebo alkohol. To potvrzuje

i česká studie Malinakova et al. (2018a), která zjistila, že vysoká spiritualita chrání adolescenty před rizikovým chováním, ale pouze v kombinaci s náboženskou účastí. Další české studie také potvrzují spojitost náboženských fenoménů a pozitivně vymezeného duševního zdraví, např. studie Hacková & Kebza (2014). Říčan (2006) zmiňuje spirituální identitu, která je pro některé adolescenty klíčová. Mladý člověk touží po vztahu s něčím, co ho přesahuje. Studie Browna (2013) potvrzuje, že vyšší úroveň religiozity a duchovní pohody snižuje duševní onemocnění. Výzkum Pargament et al. (2013) zjistil, že náboženské způsoby zvládnání mohou být účinnými strategiemi pro zvládnání stresu a náročných životních situací. Mezi náboženské způsoby zvládnání patří účast v náboženských komunitách. Zdá se, že spiritualita je úspěšnou copingovou strategií, jak potvrzuje i studie Hawthorne et al. (2016) nebo Pechová (2011).

Výzkum Kinga (2011) poukazuje na náboženství a spiritualitu jako klíčový psychologický zdroj pro rozvoj dospívajících. Hovoří o zvýšené odolnosti vůči stresu nebo zlepšení duševního zdraví díky praktikování víry. Hardy (2016) zkoumal spiritualitu a religiozitu dospívajících, ta má pozitivní dopad na jejich duševní zdraví. Lidé více nábožensky nebo duchovně založení se obecně méně zapojují do rizikového chování. Michaelson (2023) zkoumal v mezinárodní analýze duchovní zdraví mladých lidí a jeho vliv na duševní zdraví. Pro mladé lidi je velmi důležité propojení se sebou sama, uvádí výzkum.

Spiritualita a religiozita může přinášet větší smysl v životě, a tudíž větší životní spokojenost. Maslow hovořil o naplňování našich lidských potřeb, jednou z nich je i potřeba transcendentna nebo sebeuskutečnění. Frankl hovoří o hledání smyslu a sebetranscendenci, což znamená směřování k něčemu vyššímu, než jsem já. Je ale nutné dodat, že z mnohých výzkumů vyplývá, že víra mladých klesá (Hampalová, 2013).

V práci se zaměřujeme na důležitost sociálních vlivů a vztahů u dospívajících a mladých dospělých. Zimbauer (1981) upozorňuje na silnější vliv rodičů na náboženské chování než na jiné sociální chování. Náboženské hodnoty se přenáší z generace na generaci. U dospívajících, kteří vyrůstají v nábožensky založených rodinách, je větší pravděpodobnost, že také přijmou víru. Rodiče nejčastěji motivují mladé věřící k náboženské účasti. Při přechodu z dospívání do mladé dospělosti se věřící vzdalují od náboženských institucí (Chan et al., 2015). Dalším společenským faktorem jsou vrstevnické skupiny. Pokud mladí navštěvují náboženská společenství, nejčastěji je to za podpory vrstevníků. Jak

zmiňuje Vágnerová (2005), budování vztahů s vrstevníky je pro dospívající klíčové. Výzkum Balíka a Čapky (2018) uvádí, že mladí lidé si uvědomují absenci malých společenství věřících. Pokud takové společenství mají, váží si ho. Výzkumníci uvádí, že poslání do budoucna vidí v podpoře různých typů společenství mladých lidí i mladých rodin.

V teoretické části se budu věnovat také pojmům adolescence a mladá dospělost, charakteristikám tohoto období a teoriím vývoje. Bude mě zajímat jejich morální vývoj, který je nezbytný pro rozvoj spirituality i religiozity. Dále vymezím pojmy spiritualita a religiozita. Tyto faktory pak budu zkoumat u mladých věřících.

Praktickou část práce zaměřím na kvantitativní i kvalitativní metodologii, konkrétně zde zpracuji dotazníky poslané respondentům. Tyto dotazníky budou shromažďovány a analyzovány pomocí tematické analýzy u kvalitativních odpovědí a deskriptivní analýzy u kvantitativních odpovědí. Budu zkoumat především vliv spirituality a religiozity na životní pohodu a zdraví a zda k tomuto napomáhá zapojení do církevních aktivit, jakými může být společenství nebo synodální proces.

Osobní motivací pro napsání této je moje práce s mladými lidmi. Jsem dětskou psycho-terapeutkou a zajímalo mě, jestli může právě spiritualita a víra pomáhat mladým lidem k překonávání jejich těžkostí v životě a zda jim víra pomáhá cítit se psychicky lépe. Práce může sloužit i dalším psycho-terapeutům, ale také sociálním pracovníkům nebo kněžím pracujících s dospívajícími a mladými dospělými. Rovněž může být inspirací pro další výzkum spirituality a religiozity mladých.

Spiritualita a religiozita je velká studna naděje, ne každý ji ale najde. Můžeme však mladým pomoci otevírat cestu k ní kladením otázek nebo opravdovým nasloucháním. Podporujeme tedy mladé, pokud s nimi pracujeme, a snažme se jim porozumět. Otázky víry a spirituality jsou často intimním tématem a je důležité mít toto vždy na paměti.

„Z řady situací vím, že mi Bůh něco nabídne a pak si počká, třeba i několik let. Nikdy mě nenutí, ale spíš láká ve stylu „pojď ještě kousek“. A když člověka nechá chvíli vydechnout, zve ho ještě o kousek dál. Tímto způsobem nás „nutí“ překračovat naše hranice a vydávat se mu, protože on nejlíp ví, pro co nás stvořil. Jeho záměrem je maximálně to v nás rozvinout. Na druhé straně nám dal svobodu a všechno, co do nás vložil, máme v sobě v zárodku jako semínko – a je na nás, jestli ho budeme pěstovat, nebo ho udusíme.“

Angelika Pintířová

Obsah

Úvod.....	7
Teoretická část.....	10
1 Adolescence a mladá dospělost.....	13
1.1 Charakteristické rysy adolescence a mladé dospělosti.....	15
1.2 Vývojové teorie dospívání a rané dospělosti	16
2 Religiozita a spiritualita (R/S).....	18
2.1 Vymezení religiozity a spirituality.....	18
2.2 Spiritualita.....	19
2.3 Religiozita	21
2.4 Spiritualita a religiozita v psychoterapii a sociální práci	25
3 Religiozita a spiritualita v adolescenci a mladé dospělosti	26
3.1 Vývoj religiozity a spirituality	29
3.1.1 Teorie morálního vývoje	29
3.1.2 Morální vývoj dospívajících a mladých dospělých.....	32
3.1.3 Teorie spirituálního vývoje podle Fowlera	33
3.2 Spiritualita a religiozita jako protektivní faktor pro zdraví.....	34
3.2.1 Spiritualita a religiozita jako protektivní faktor pro zdraví adolescentů a mladých dospělých.....	37
3.3 Sociální struktury ovlivňující vývoj religiozity a spirituality	42
3.3.1 Religiozita a spiritualita v rodině a škole	42
3.3.2 Aktivity v rámci církevních společenství a role společenství	46
3.4 Synodální proces v církvi jako podpora církevního společenství.....	49
3.4.1 Synodální proces 2021 až 2024.....	51
3.4.2 Dospívající a mladí dospělí v synodálním procesu	56
3.5 Využití v praxi.....	59
Empirická část.....	61
4 Výzkumný problém a cíl výzkumu	62
4.1 Výzkumné otázky.....	62
5 Popis realizovaného výzkumu.....	64
5.1 Výzkumný design.....	64

5.1.1	Dotazník	64
5.1.2	Strategie sběru dat	65
5.2	Etické problémy	66
5.3	Metodologie výzkumu	66
5.4	Metody zpracování a analýzy dat.....	68
5.4.1	Charakteristika výzkumného souboru	68
6	Analýza dat.....	70
6.1	Religiozita a spiritualita mladých věřících a jejich zapojení do společenství	70
6.2	Vyhodnocení postojů dospívajících a mladých dospělých k synodálnímu procesu.....	81
6.3	Církev očima mladých věřících	84
6.4	Výsledky výzkumu.....	88
7	Diskuse	92
8	Závěry.....	99
9	Souhrn	100
	Použitá literatura a ostatní zdroje.....	102
	Seznam zkratk	110
	Seznam tabulek a grafů.....	111
	Seznam příloh	112

Teoretická část

1 Adolescence a mladá dospělost

Tato diplomová práce se zaměřuje na cílovou skupinu dospívajících a mladých dospělých. Abychom věděli, kdo patří do těchto kategorií, je nutné je vymezit.

Podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) se **dospívání** udávalo v rozmezí od 10 do 19 let. „Věk je pohodlným způsobem, jak definovat adolescenci, ale je to pouze jedna charakteristika, která vymezuje tuto fázi vývoje. Věk je často vhodnější pro hodnocení a srovnávání biologických změn (např. puberty), které jsou poměrně univerzální než pro sociální přechody, které se více liší v závislosti na sociokulturním prostředí“ (WHO, 2020, 19. října). Dále WHO uvádí, že v každé kultuře to může být jiné a záleží také na průběhu času.

Spíše než pojem dospívání, se v psychologii užívá termín adolescence. Ta završuje pubertu. Pokud bychom chtěli ale toto období vymezit pouze věkem, dostaneme se do úzkých.

Vědci tvrdí, že přelomový věk se posunul k 24 letům. Mladí lidé odkládají dospělost, a proto je potřeba věk tohoto období změnit. Z hlediska biologického dnes mladí dozrávají mnohem dříve, dívky mají první menstruaci už mezi 12 a 13 lety, často i dříve. Psychická dospělost se ale naopak oddaluje. Jde především o to, že mladí lidé zůstávají déle u rodičů. Důvodem je nejčastěji studium. Odkládají také založení rodiny a finanční soběstačnost. Autoři uvádí, že přechodná fáze do dospělosti dnes zabírá mnohem více času než dříve. Proto by bylo vhodné definici aktualizovat, především kvůli tvorbě zákonů a sociální politiky (Sawyer et al., 2018).

Vývojová psychologie vymezuje období adolescence mezi 15 až 22 lety, kdy konec tohoto období není jasně stanoven (Říčan, 2006). Vágnerová rozlišuje ranou (11 až 15 let) a pozdní (15 až 20 let) adolescenci. Je to období náročné a plné rozporů. „Adolescent se má vyznat sám v sobě a najít své místo ve světě, ověřit si, co dokáže, a co vydrží, sám sebe najít v nějakém přesvědčení a životním programu“ (Říčan, 2006, s. 191). „Je to období přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity“ (Vágnerová, 2005, s. 321). Dochází ale především k osamostatnění od rodičů a k budování vztahů s vrstevníky.

Čačka definuje dospívání takto: „Dospívání je tedy stadiem více či méně bouřlivého hledání a následné relativní stabilizace aspektů osobního řešení stále komplexnějších a širších problémů. Postupně ustupuje přitažlivost přebíraných hotových řešení a stále šířeji je využívána schopnost samostatnějšího, pružnějšího a díky přibývajícím zkušenostem postupně také přiléhavějšího reagování na vnější situaci“ (2000, s. 231—232).

Mladá dospělost nebo také vynořující se dospělost je vývojové období, ke kterému dochází mezi 18. a 25. rokem, uvádí Higley. Pro období jsou typické klíčové vývojové úkoly, které umožňují mladému dospělému podílet se na sebezkoumání a utváření identity (Higley, 2019).

V současné době existují pro vymezení mladé dospělosti různé definice. Některé uvádí i věk až do 40 let. „Mladá dospělost zahrnuje období od 20 do 40 let“ (Vágnerová, 2007, s. 11). Vágnerová dále uvádí, že tělesné změny mají v době mladé dospělosti jen malý význam na psychiku. Více než biologické faktory působí na lidskou psychiku faktory sociokulturní. Nastávají sociální změny, které představují především změny rolí. Rozvíjí se hodnoty a morálka a mladí lidé si ujasňují svůj vztah k různým skupinám. „Dospělost je také obdobím značné diverzifikace psychosociálního vývoje, ať už jde o důsledek osobní volby nebo tlaku okolností“ (Vágnerová, 2007, s. 12). Vágnerová dále zmiňuje, že v tomto období je důležitá zkušenost a sladění individuace a socializace. „Dilema rané dospělosti spočívá v rozporu potřeby svobody a nezávislosti s potřebou zkusit nové role“ (Vágnerová, 2007, s. 14).

Higley uvádí, že mladá dospělost by měla být kategorizována odděleně od dospívání a dospělosti. Jde o to, že mladí dospělí využívají zdravotní péči méně, ale mají horší zdravotní výsledky související s příčinami nemoci a úmrtnosti. Těmto příčinám lze ale předejít. Mladí dospělí zažívají relativně vysokou míru problémů s duševním zdravím. Kvůli větší míře rizikového chování, s kterým souvisí špatné zdravotní výsledky, jsou mladí dospělí zranitelnější (Higley, 2019).

Říčan mluví o mladé dospělosti jako o období velkých nadějí, optimistického budování a nadšeného životního rozběhu. Mladý člověk věří ve své schopnosti. Černobílé vidění světa adolescentem se proměňuje ve vidění více odstínů (Říčan, 2006).

1.1 Charakteristické rysy adolescence a mladé dospělosti

V adolescenci ovládá jedinec všechny myšlenkové pochody důležité ke zpracovávání nejsložitějších duševních operací, umí vědecky myslet. Abstraktní myšlení je na vrcholu. Pro adolescenty je důležitý jejich volný čas, jak ho tráví a s kým. Potřebují diskutovat o vztazích, smyslu života a pravdách světa. Mladí v sobě mají mnoho zmatku a jejich hledání bývá bolestné. Často se adolescenti potýkají s krizemi, kdy překonávají nejrůznější překážky. Zjišťují realitu každodennosti. V tu chvíli se mohou potkat s krizí. Začínají uvažovat o smyslu svého života i o tom, jestli chtějí být dobrými lidmi. Říčan ale upozorňuje na to, že ne každý dojde do tohoto stádia morálního vývoje.

Důležitým pojmem v adolescenci je **vytváření identity**: „adolescence je vrcholem osobního zápasu o identitu“, tento pojem je tedy klíčový (Říčan, 2006, s. 216). Adolescent prožívá zápas se svým okolím i se sebou samým. „Mít identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života“ (Říčan, 2006, s. 217).

Zde se dostáváme ke spiritualitě a ke **spirituální identitě**. „Spirituální identita je pro některé adolescenty základem celé životní orientace, dokonce jádrem osobnosti“ (Říčan, 2006, s. 220). Říčan mluví o naší potřebě vztahovosti. „Potřeba vztahu k něčemu, co člověk přesahuje, co ho svým tajemstvím fascinuje i děsí, čemu se může svobodně a radostně totálně odevzdat, je přitom podle C. G. Junga bytostně lidská a její nenaplnění je dokonce příčinou většiny neuróz ve druhé polovině života“ (Jung in Říčan, 2006, s. 220).

Dospívání je přechodná fáze života, kdy se jedinec vyvíjí z dítěte na dospělého. Co by mohlo působit jako porucha, může být nedílnou součástí normálního adolescentního chování. Například kvůli specifickým situačním stresorům mohou dospívající trpět náladovostí nebo úzkostnou poruchou nebo depresí (Levesque, 2011).

Havighurst zastával názor, že pro naplnění „vývojového úkolu“, nabízí konkrétní společnost nebo kultura určité vzorce chování. Když je člověk nerespektuje, je často sankcionován. Hovoříme o konceptu vývojového úkolu. Jedním z takových úkolů je přijetí vlastního těla, fyzických změn, včetně pohlavní zralosti a pohlavní role. Mezi další úkoly dospívání patří schopnost vytvářet a udržovat vztahy s vrstevníky obojího pohlaví. Období mladé dospělosti je dle Havighursta období od 18 do 30 let věku. Úkoly spočívají nejčas-

těji v nalezení životního partnera, založení rodiny, výchově dětí, péči o domácnost či nalezení zaměstnání. Mladý člověk by měl získat představu o svojí budoucnosti, měl by se připravit na partnerství a rodinu. Jeho úkolem je vyjasnění si hierarchie hodnot. Hledá vztah k sobě, ke světu i k životu. „Vývojový úkol“ se objevuje v konkrétním vývojovém období. Spokojenost a důvěra v úspěšné zvládnutí dalších úkolů může nastat, pokud dojde ke splnění tohoto úkolu, neúspěch znamená nespokojenost. Důležitá je momentální zralost jedince, tzv. kritické období, které je vhodné pro osvojení si úkolu (Havighurst, 1972). Dnes se tyto úkoly posouvají do pozdější doby.

Podle Seligmana (2002) „dobrý život“ znamená „použití vlastních silných stránek k vytvoření autentického štěstí a hojného uspokojení“. Seligman považoval jednotlivce za aktivní činitele, kteří mohou podporovat své životy a usilovat o štěstí a naplnění prostřednictvím svých vlastních rozhodnutí. Dospívající považuje za jedince s preferencemi, volbami a možnostmi stát se mistrovskými, autonomními a výkonnými (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000).

Výzkumy posledních let se zaměřují spíše na individuální schopnosti jedince a svobodu jeho jednání. Základní perspektivou těchto výzkumů je, že všichni adolescenti i mladí dospělí mají silné stránky a potenciál, který lze objevit, pěstovat a využít. Tento přístup pozitivní psychologie, která se zaměřuje na podporu a porozumění silným stránkám mladých lidí, považuje vývojové zdroje a potenciál dospívajících za protektivní faktory, což se liší od tradiční perspektivy zaměřené spíše na negativní aspekty dospívání.

1.2 Vývojové teorie dospívání a rané dospělosti

Vývojem adolescentů se zabýval jako jeden z prvních autorů Stanley Hall. Přišel s termínem „bouře a stres“, kterým vytvořil základy psychologie adolescentů (Hall, 1904). Dalším odborníkem, který přispěl ke zkoumání vývoje adolescentů, byl Zikmund Freud. Tvrdil, že vývoj dospívajících a dospělých je formován raným psychosexuálním vývojem. Freudovské názory byly později kritizovány a jeho následovníci se pokusili snížit důraz na sexualitu a klást větší důraz na vliv sociálního prostředí. Jedním z nich byl i Erik Erikson. Jeho teorie psychosociálního vývoje zdůrazňuje důležitost sociálních vztahů v každé fázi vývoje osobnosti. Erikson však také upozornil na to, že „dospívání je stádium identity versus zmatek ve vývoji identity ega“, shrnuje přehledový článek (Erikson

in Shek et al., 2019). Karen Horneyové také zpochybnila Freudovu teorii a při vysvětlování rozdílu mezi mužskými a ženskými osobnostmi použila kulturní perspektivu (Horney in Shek et al., 2019).

Psychoanalytici a behavioristé se zaměřovali především na patologii. Humanisté přišli s jiným pohledem, a to, že důležitá je vývojová plasticita a rozmanitost. Carl Rogers tvrdil, že psychopatologie není o duševních chorobách, ale o lidských potřebách úcty a seberealizace. Existenciální psychologie zdůrazňuje význam transcendence a smyslu života (Rogers in Shek et al., 2019).

Teorie Jeana Piageta spojuje kognitivní intelektuální vývoj a vývoj tělesný. Zdůrazňuje věk jako nejdůležitější komponent při určování kognitivních schopností a fungování. Piaget viděl vývoj jako boj organismu o přizpůsobení se velmi složitému prostředí. Podle něj intelektuální rozvoj přichází postupně, uspořádaným způsobem v reakci na zkušenosti jedince. Věk, ve kterém dítě dosáhne určité úrovně kognitivních schopností, je ovlivněn individuálními rozdíly i sociálním prostředím. Konkrétní věk je méně důležitý než řád a postup učení, tvrdí Piaget. Jeho teorie byla definována čtyřmi hlavními etapami kognitivního vývoje: senzomotorickým, předoperačním, konkrétních operací a formálním myšlením. Poslední, čtvrtá fáze, začíná v rané adolescenci ve věku 12 let a pokračuje do dospělosti. V této fázi může dospívající používat abstraktní a idealistické pojmy, zaměstnávat logické myšlení, vyvozovat hypotézy, používat hypotetické a deduktivní uvažování a představovat si, jak řešit problémy. To vše jsou dovednosti, které jsou potřeba k představě něčeho, co nás přesahuje (Piaget, 1983).

Americký psycholog Abraham Maslow jako jeden z prvních zakladatelů humanistického přístupu obohatil psychologii také o termín „hierarchie potřeb“, kde v pyramidě potřeb jedince je na vrcholu potřeba sebeaktualizace neboli sebeuskutečnění. Mluví také o vyšší složce osobnosti, kterou je potřeba transcendentna. Pyramida potřeb vysvětluje teorii lidské motivace. Všechny potřeby musí být naplněny popořadě od spodních, kterými jsou fyziologické potřeby, až po vyšší jako je bezpečí, láska a sounáležitost, přes sebeúctu až k vrcholu, kde se nachází sebeuskutečnění (Maslow in Rooney, 2018).

2 Religiozita a spiritualita (R/S)

2.1 Vymezení religiozity a spirituality

Oddělit od sebe spiritualitu a religiozitu je kvůli jejich značnému překrývání a vzájemnému ovlivňování komplikovaný úkol. Existují zásadní rozdíly mezi religiozitou a spiritualitou. Spiritualita jako taková může být chápána jako širší nebo obsáhlejší než religiozita. Religiozita se týká zapojení do organizovaného systému přesvědčení, rituálů a symbolů, jejichž cílem je usnadnit blízkost s posvátnou nebo transcendentní bytostí. Na druhé straně spiritualita odkazuje na osobní hledání smyslu života nebo vztahu k posvátnému nebo transcendentnímu, které se může, ale nemusí vyskytovat v kontextu organizovaného náboženství. (King et al., 2013; Pargament et al., 2013a).

Dle Antona Buchera je religiozita z hlediska socializace více ovlivnitelná. „Spiritualita vychází více z vnitřku, zatímco religiozní praxe je spíše naučená“ (Bucher in Grün & Rogge, 2013, s. 111). Spiritualita je napojení se na něco většího než člověk sám, je to hledání vnitřního klidu. Spiritualita zahrnuje hledání posvátna, zatímco zbožnost je charakterizována zapojením se do praktik a rituálů sdílených mezi komunitou věřících a spojení se se specifickou náboženskou tradicí. Skutečností je, že spiritualita je častěji zažívána v rámci náboženského kontextu a náboženství často zahrnuje vytváření a hledání osobního spojení s ostatními a s posvátným. Religiozita je konkrétnější pojem, který se týká vyznání nějakého náboženství. Termíny a významy týkající se religiozity a spirituality jsou v různých kulturách různé a mnohostranné. Zkoumání takové kulturní rozmanitosti je součástí kulturní psychologie.

Stríženec, autor zabývající se spiritualitou a religiozitou, uvádí, že religiozita je formálně strukturovaná, spiritualita je pak spíše individuální jev charakteristický duchovní zkušeností a vyznáváním určitých hodnot. „Spiritualita je jádrem religiozity“ (Stríženec, 2007 in Moravec & Slezáčková, 2021, s. 2).

Výzkumu spirituality se u nás v Česku věnovali především Říčan a Janošová. Příklady výzkumů: *Spiritualita jako základní aspekt osobnosti* (2010) nebo výzkum *Dimenze eticko-spirituálního prožívání u adolescentů* (Janošová & Říčan, 2007).

2.2 Spiritualita

Spiritualitou rozumíme především vnitřní život člověka, jeho duchovní život. Původně jde o termín z křesťanství, později se rozšířil i do Západního světa. Pochází z latinského „spiritualis“, což znamená duchovní. „Výraz označuje jak citlivost vůči duchovním hodnotám, tak samotnou praxi, která je vlastní té které náboženské skupině“ (Vojtíšek et al., 2012, s. 19).

Na Západě se ale od křesťanství spiritualita odděluje a představuje osobní zbožnost, jež je založená na přímém zážitku, kde není potřeba žádného prostředníka ani žádné instituce. Hnutí Nového věku (New age), které rozvíjí tuto myšlenku, hlásá, že spiritualita má sjednocovat, přivést člověka k celistvosti a lidskou společnost k harmonii. Spiritualita není ani pozitivní ani negativní. Spiritualita je zde často spojována se zaujetím. „Být spirituální se může stát žádoucí součástí sebepojetí, a to bez příslušnosti k jakékoli instituci, bez zátěže jejích nároků, a dokonce pouze s minimálními znalostmi z oblasti náboženství“ (Vojtíšek et al., 2012, s. 11).

Spiritualita se stala označením pro osobní vnitřní zážitek a stala se určitou alternativou k religiozitě. Zároveň představuje něco neurčitého, neuchopitelného. Proto se ke spiritualitě nutně musíme stavět tak, že označuje jakékoli vnímání posvátného, aniž bychom takové vnímání hodnotili. „Spiritualita je konkrétní způsob, jak se o sebe postarat, jak se uprostřed vřavy na chvíli zastavit. Právě osobní rituály mohou být velkou pomocí [...] Ve vnitřním prostoru ticha se dostanu do kontaktu s vnitřním pramenem“ (Grün & Rogge, 2013, s. 34).

Dle Kinga je spiritualita chápána jako míra, v níž se člověk cítí spojen s něčím, co přesahuje jeho já (např. s nejvyšší bytostí, lidstvem nebo přírodou) (King et al. in Buenconsejo & Datu, 2023). Religiozita pak jako kombinace zapojení do náboženských aktivit stejně jako celkové přesvědčení o důležitosti náboženství (Büssing & Koenig, 2010).

Zdrojem spirituality se může stát cokoli. Důležité je to, jestli v tom člověk zažívá dotek posvátna. Mohou to být rituály jako promoce, pokládání základních kamenů, pohřby a svatby. Mezi vrcholné spirituální zážitky může patřit i porod nebo setkání se smrtí. Spiritualitu nám zprostředkovávají i mýty a vyprávěné příběhy. Mezní zážitky, jež mohou obohatit spiritualitu, umožňují různé náboženské techniky jako holotropní dýchání, bubnování, tanec, psychedelika, adrenalinové sporty, pobyt ve tmě, otužování apod.

Pod pojmem posvátné si můžeme přestavit Boha nebo božstva, veškerenstvo světa, jsoucno, všechno, co nás přesahuje. „Posvátno je člověku protějškem přesahujícím (transcendujícím) jeho existenci a zároveň skutečností, která jeho existenci určuje a která je jí v určitém smyslu nadřazená“ (Vojtíšek et al., 2012, s. 16). Posvátné stojí často v protikladu všemu, co je běžné, obyčejné, světské. Některá náboženství, jako třeba Budhismus, ale naopak považují za posvátné vše, co je součástí života.

Pro každého posvátné znamená něco jiného, osobního. Pro jednoho to může být určitý zážitek, místo, pro jiného to může být opakující se situace jako je svátek nebo modlitba. Posvátný může být nějaký předmět, který nám slouží jako vzpomínka na někoho. Do těchto rovin řadíme obřady a rituály, normy a hodnoty, vyprávění, zážitky, interpretace těchto zážitků, společenství a tvořivost. Rituály mohou být např. modlitba, meditace, pout'. Mohou mít kolektivní i individuální podobu. Zážitky představují opravdový dotek posvátna. Mohou být záměrně získané nebo spontánní. Společenství zprostředkovává jedinečné duchovní zážitky. Další rovinou je umělecká a materiální tvořivost, kterou představuje hudba, obrazy a jiné umělecké předměty či tvorba jako taková.

Touha po spiritualitě v posledním půlstoletí dle Smékala stoupá. Důvodem může být potřeba vyvážit neustálou honbu za výkonem. Naše životy jsou také více zaměřeny na to venku, proto se zdá být logické, že se opět navracíme k sobě, do svého nitra (Smékal, 2002). „Spiritualita je určitý způsob péče o sebe sama a lásky k sobě samému“ (Grün & Rogge, 2013, s. 35).

Spiritualitou se zabývá nejen teologie a religionistika, ale také psychologie. V Americe se pojem spiritualita zařadil v roce 1988 do databáze psychologických termínů. O náboženství se pak zajímá především psychologie náboženství: „Cílem psychologie by mělo být především popisovat náboženské chování a prožívání čili individuální stránku náboženství. Psychologie náboženství má také za úkol zkoumat vztahy religiozity k dalším psychickým charakteristikám jedince a zkoumat dopady náboženství (spirituality) na lidskou psychiku“ (Pechová, 2011, s. 9). Pechová dále uvádí, že za spiritualitu se v poslední době považuje vše, co má přinést transcendenci. Tím se pojem značně komplikuje.

Spiritualitu můžeme chápat i jako složku osobnosti. Tato složka vzniká vnímáním posvátnosti a rozvíjí se ve vztahu k posvátnému. „Spiritualita je tou složkou osobnosti, která

umožňuje vnímání řádu světa, struktury vztahů a zákonitostí a prožití světa jako smysluplného“ (Vojtíšek et al., 2012, s. 22).

Říčan říká, že „spiritualita tvoří - alespoň u některých jedinců - integrující centrum motivů, postojů a citů i kognitivní orientace, jádro osobní identity a smyslu života“ (Říčan, 2007, s. 380). V dušním životě člověka je podstatná jednota, pokud má tedy člověk usilovat o integraci, musí na toto myslet.

King přináší termín **spirituální inteligence**: „duchovní inteligence je adaptivní aplikace spirituality v každodenním životě. To znamená, že to zahrnuje použití naší spirituality k řešení problémů, plánování a přizpůsobení se životním výzvám. Duchovní inteligenci lze popsat jako soubor mentálních schopností, které přispívají k uvědomění, integraci a adaptivní aplikaci nehmotného a transcendentního aspektu lidské existence“ (King, 2013a, s. 6). Spirituální inteligenci popisuje také Stríženec, a to jako „využívání spirituálních zdrojů pro řešení problémů a s tím související adaptabilní jednání“ (Stríženec, 2005, s. 308). Dle Strížence ale zatím nemáme teoretické základy spirituální inteligence. Tu dle něj těžko odlišíme od ostatních forem inteligence.

C. G. Jung je známý svým zájmem o spiritualitu a náboženství. Zabýval se poznáním a posílením vývoje v oblasti lidské niternosti. Chtěl lépe poznat lidské vnímání a komunikaci. Díky tomu vytvořil teorii psychologických typů. Jung poukazoval na terapeutické možnosti náboženských prožitků. Není divu, že vzbudil zájem i mezi teology a křesťany, kteří usilují o duchovní transformaci. Přeci jen má ale Jung blíže k východním náboženským směrům než ke křesťanství.

2.3 Religiozita

Religiozitu, popř. též „náboženství“, můžeme chápat jako podmnožinu spirituality. Religiozita je tradičně a institučně ukotvená spiritualita a je jejím obvykle zkoumaným druhem. Může se jednat o křesťanství, židovství, islám nebo buddhismus. Stále častěji se objevuje, že se lidé inspirojí z více duchovních zdrojů, nejedná se tak pouze o jednu duchovní tradici.

Pechová (2011, s. 14) uvádí: „Pojem religiozita v kontextu české psychologie obvykle označuje náboženské prožívání a náboženskou aktivitu včetně afiliace k nějaké církvi

či náboženské skupině. Ve světové literatuře je ovšem religiozita spíše sociologický pojem, který vyjadřuje míru zastoupení lidí identifikujících se s různými náboženstvími, či intenzitu v jaké svoje náboženství praktikují.“

V holandském katechismu se píše o tom, že člověk je zván, aby si vyhradil čas pro Boha. Děje se tak především, když se člověk podívá do svého nitra a naslouchá Bohu. „To všechno jsou způsoby, jak si uvědomit přítomnost Boží: zvláštní místo, postoje, myšlenky, představy, hudba, kostel, tichá krajina, širá nebeská klenba. Tak hledáme symboly v našem těle i mimo ně, abychom se věnovali tomu, který je „vyšší než to nejvyšší ve mně a niternější než to nejniternější ve mně“. Převyšuje naše síly a možnosti“ (Zvěstování víry, 2001, s. 258).

„Náboženství označuje vztah, jenž má člověk k Bohu a který se v historii konkretizoval ve věroučných systémech a kultovních a obřadných úkonech, takže neexistuje náboženství samo o sobě, ale řada „náboženství“ (Petrosillo, 1998, s. 133).

Jung mluví o nefyzickém aspektu boží přítomnosti. „Bůh je evidentní psychický a nefyzický fakt, to znamená, že se tento fakt dá zjistit jen psychicky, nikoli však fyzicky“ (Jung 2001, s. 415).

Křesťanská religiozita

„Křesťanství je termín užívaný pro označení křesťanské víry. Vztahuje se na všechny církve, komunity, denominace a také na ideály a pojmy, které vyvolal nebo vyslovil Ježíš Kristus, a jejichž společným prvkem je – vyznání víry v téhož Ježíše jako Syna Božího, vtěleného, zemřelého a zmrtevýchvstalého“ (Petrosillo 1998, s. 107).

Pokud mluvíme o církvi, můžeme odkázat na publikaci *Přijď království tvé*, kde se mluví o církvi takto: „Viditelná skupina lidí, kteří se shromažďují jako církvev, naznačuje jednotu s Bohem a jednotu lidstva a zároveň ji uskutečňuje“ (Neuner & Zulehner, 2015, s. 118). Institucionální a právně popsatelná je pak vnějšími znaky. Jak dále publikace uvádí, církev není samoučelná a není zde kvůli sobě, ale má být nástrojem pro lidi k jejich spáse. Církev je reálný symbol, je to ukazatel cesty. „Církev jakožto Boží lid je společenstvím“ (Neuner & Zulehner, 2015, s. 121).

Někdy může být ale také církev nečitelná. Církev vždy vycházela z požadavků doby, ta se ale stále mění, a tak je nutné církev také reformovat. Ekleziogeneze je budování a působení církve dnes. Církev si klade mnoho otázek, např. co znamená nová role žen v církvi nebo jaká je role autorit v církvi. V Druhém vatikánském koncilu byla řešena také otázka: Co činí církev živou a akceschopnou v dnešním světě? (Neuner & Zulehner, 2015).

Donald Gelpi říká, že „náboženský zážitek křesťana je zážitkem Ježíše a zážitkem letnic, který na něj navázal. Tento zážitek je středem života každého křesťana. Je to zážitek náboženské konverze s následným rozšířením životního obzoru“ (Gelpi in Moore, 1998, s. 155). Talent a schopnosti člověka jsou povzneseny na novu úroveň a stávají se duchovními. Přináší tedy nový smysl.

„Lidé, kteří se výslovně hlásí ke křesťanským církvím, se v České republice v posledních desetiletích stali minoritou.“ Ukazují to výsledky sčítání obyvatelstva. V roce 1950 se k nim hlásilo 94 % obyvatel, v roce 1991 už jen 44 % obyvatel, v roce 2011 už jen 14 % obyvatel. Narostl naopak počet obyvatel bez vyznání (Martínek, 2016, s. 16). Sociologický výzkum WIN/Gallup z roku 2015 ukazuje, že k nějakému náboženskému přesvědčení se hlásí v 65 zemích světa třetina respondentů. „V Česku se k víře přihlásilo 23 % respondentů, 43 % se považuje za nevěřící a jen 30 % se přihlásilo k ateismu“ (Martínek 2016, s. 17). Avšak ne všichni, kdo se považují za nevěřící, jsou skutečně lidmi bez náboženských otázek. Zároveň ne všichni, kdo se považují za věřící, jsou skutečně duchovními lidmi.

Hamplová ve své publikaci uvádí: „Češi mají k církvím nejhorší vztah z 25 zemí euroatlantického prostoru, se kterými bylo možné je srovnávat. Možná překvapivě však bylo křesťanství vnímáno jako nejsympatičtější náboženství ze všech systémů, na něž byli respondenti dotazováni: za sympatické je označilo kolem dvou třetin dotazovaných. To naznačuje, že za českým odmítáním tradičního institucionalizovaného náboženství se skrývají spíše negativní postoje k církvi jako instituci než negativní postoje ke křesťanství“ (Hamplová, 2013, s. 8). Hamplová dále uvádí, že „jen každý desátý Čech věří v Boha, a navíc se zdá, že víra v Boha byla mezi dotazovanými relativně nestabilní – každý šestý totiž uvedl, že v průběhu života svoji víru změnil. Častější přítom byla ztráta víry než konverze. V kontrastu k relativně nízké četnosti víry v Boha však bylo možné v datech doložit vysoký zájem o alternativní religiozní fenomény“ (tamtéž). Dle výzkumu

Hamplové jsou ženy religióznější než muži. Dále zjistila, že poklesem náboženské socializace v mladších věkových skupinách klesá i církevní příslušnost. Mladší generace mizí z tradičních denominací. Neznamená to ale, že by neměly zájem o náboženství. Zajímají je ale více evangelikální a charismatická uskupení.

„Dnes lze říct, že lidé stále méně hledají uspokojení svých náboženských potřeb v institucionálních církvích, ale přenášejí je na osobní úroveň. To vede náboženství do ústraní, činí ho méně viditelným, lidé jsou méně ochotni ho sdílet s druhými, a také se k němu veřejně přiznávat“ (Martínek, 2016, s. 18).

„Pokud jde o vztah mladých lidí ke křesťanským církvím, pak můžeme konstatovat, že mnoho mladých lidí hledá své duchovní zakotvení, ale jen malá část z nich nachází odpovědi na své spirituální otázky v tradičních církvích“ (Martínek, 2016, s. 205). Autor mluví o skupině mladých lidí, kteří se považují za křesťany, ale z různých důvodů však nesouhlasí se všemi prvky církevní nauky nebo se nemohou začlenit do jejího společenství. Často jde o aktivní a duchovně žijící mladé lidi, kteří však vyslovují otevřenou kritiku k praktikám institucionální církve. Rezignují pak na další aktivitu ve své církvi, avšak jak autor uvádí, zůstávají věrni křesťanské víře, morálce i spiritualitě.

Obecně jsou adolescenti a rozvíjející se dospělí ve vyspělých zemích sekulárnější než jejich protějšky v rozvojových zemích. Sekularismus mezi mládeží vzrůstá. Náboženská přesvědčení a praktiky jsou u dospívajících a mladých dospělých obzvláště nízké v Evropě. Jen 7,2 % současných českých adolescentů navštěvuje bohoslužby každý týden (Malinakova et al., 2017).

Furstova et al. ve studii z roku 2021 zkoumali stratifikaci náboženského přesvědčení v různých sociodemografických skupinách a snažili se posoudit rozdíly mezi věřícími a nevěřícími v České republice. Naše republika je země s nejvyšším procentem nábožensky nepřipojených lidí na světě, v sekularizujícím se křesťanském světě zaujímá přední postavení. Ve studii se přes 70 % Čechů označuje jako bez vyznání. Zdá se, že největší vliv na postoj člověka k náboženství má jeho výchova v rodině. Hlavní rozdíl mezi českými věřícími a nevěřícími byl nalezen v jejich vnímání kvalit Boha. Čeští věřící jsou náboženští skeptici, kteří mají tendenci naplňovat své duchovní potřeby mimo tradiční náboženství. U Čechů jsou silné proticírkevní pocity, které vycházejí z historie národa. Studie zkoumala také pozitivní a negativní náboženské zvládání.

2.4 Spiritualita a religiozita v psychoterapii a sociální práci

O spiritualitu a religiozitu se zajímá také psychoterapie. V současnosti se objevuje myšlenka, že náboženství a psychoterapie si jsou blízké svými postupy i cíli. Říčan (2007) popsal celkem deset prvků, které se objevují v náboženství i psychoterapii: nabídka řádu, práce s tíživými vzpomínkami, skupinová psychoterapie, navození prožitků vysoké intenzity, katarze, rituály a symbolická jednání, přenos, posílení Já jako centra osobnostní struktury, příběh a transformace velmi raných, primitivně strukturovaných afektů (Říčan in Pechová, 2011). Jen výjimečně se v různých formách psychoterapie a náboženství setkáváme se všemi těmito rysy, a naopak tyto prvky můžeme pozorovat i mimo prostor náboženství a psychoterapie.

Existuje několik psychoterapeutických směrů, které se přímo zaměřují na spiritualitu klientů. Jedním z těchto směrů je hagioterapie Prokopa Remeše. Je využívána např. v Psychiatrické léčebně v Bohnicích, a to u pacientů se závislostmi. Je to forma existenciální terapie, která zpracovává biblické příběhy. Remeš říká v rozhovoru pro Český rozhlas, Hovory 2017, toto: „Na tento druh terapie reagují nevěřící lidé lépe než ti, co v Boha věří“ (Remeš, *Propojení psychoterapie, náboženství, medicíny a hudby*, Český rozhlas, Hovory 2017). Spiritualita může tedy pomáhat lidem při léčbě jejich psychických obtíží, a to nejen věřícím.

Richard Rohr se věnoval práci s anonymními alkoholiky. Inspiroval se ve své práci „Dvanácti kroky“ Billa Winsona. Dospěl k názoru, že tyto kroky jsou paralelou k poselství Ježíšova evangelia. Jeden z kroků je právě víra v to, že můžeme být uzdraveni díky něčemu, co nás přesahuje. „Dospěli jsme k víře, že síla větší než naše, může obnovit naše duševní zdraví“ (Rohr, 2023, s. 29). Můžeme tedy mluvit o pozitivním vlivu něčeho, co nás přesahuje, na naše zdraví.

Mezi další terapeutické směry, zabývající se spiritualitou, patří logoterapie Viktora Frankla. Jeho vztah k spiritualitě velmi ovlivnil pobyt v koncentračním táboře v Osvětimi. Spiritualita mu poskytla naději, kterou potřeboval, aby se vyrovnal s utrpením. „Spiritualita je zdrojem síly a naděje. Je to to, co nám pomáhá přežít i v nejtemnějších dobách. Je to to, co nám dává vůli žít“ (Frankl, 1946, s. 179). Dle Frankla má přístup ke spiritualitě každý bez rozdílu. Franklovo pojetí spirituality neklade žádné náboženské nebo kulturní požadavky. Spiritualitu vnímá jako spojení s něčím větším, než je člověk sám.

3 Religiozita a spiritualita v adolescenci a mladé dospělosti

Cílem naší práce je prozkoumat spiritualitu a religiozitu mladých lidí, konkrétně pak zkoumat tyto aspekty především u věřících křesťanů. Dospívání je obdobím významných změn a přechodů, ty mohou mít vliv i na duchovní vývoj dospívajících. Dospívající se začínají stávat samostatnějšími a začínají si vytvářet vlastní identitu a tento proces může vést k přehodnocení jejich víry a hodnot.

Náboženství a spiritualita jsou klíčovými psychologickými zdroji, které mohou podporovat prosperitu a rozkvět dospívajících, uvádí výzkum (King et al., 2011). Výzkumy naznačují, že duchovní vývoj dospívajících může mít řadu pozitivních důsledků, včetně zlepšeného duševního zdraví, zvýšené sebeúcty, zlepšeného vztahu k ostatním, zvýšené odolnosti vůči stresu. Dospívání může být obdobím, kdy se dospívající rozhodují o svém vztahu k spiritualitě a religiozitě. Někteří dospívající se mohou vzdálit od náboženství, které jejich rodiče vyznávají, zatímco jiní se mohou stát aktivnějšími praktiky. Je důležité, aby dospívající měli možnost objevovat svou spiritualitu a religiozitu bez tlaku ze strany ostatních. Dospívající se také začínají vyrovnávat s náročnými otázkami, jako je smrt, smysl života a vztah k Bohu.

Období přechodu z adolescence do mladé dospělosti je považováno ve všech kulturách za zvláště významné. Často je spojeno s nějakým přechodovým rituálem, ten je obvykle spojen s náboženstvím dané kultury. V moderních kulturách jsou tyto tradice spíše sekulární, např. absolvování střední nebo vysoké školy (van Gennep, 1960 in Levenson, 2005). Levenson mluví také o tom, že každá další generace amerických věřících je méně náboženská než ta předchozí. Tato tendence se nezměnila ani dnes.

Podle Spilky je mezi věkem a religiozitou nelineární vztah. Jednotlivci ve věku 30 let uvádějí nejvyšší úroveň náboženského vyznání (Spilka in Levenson, 2005). Spilka také nepotvrzuje obecné rčení, že náboženská roste s věkem. Levenson doporučuje další výzkum pochopení utváření náboženské identity v mladé dospělosti, to znamená kolem 20 let, protože dle výzkumu Spilky je míra zbožnosti v tomto věku velmi vysoká. Dle výzkumu se zvyšuje náboženská roste do 30ti, dokonce i 40ti let.

Téma spirituality rozvířil především Pargament v roce 1997 svojí prací *Psychologie náboženství a zvládání*. Dnes už na toto téma existuje mnoho prací. Systemický přehled Hardyho z roku 2019 doplňuje poznatky o spiritualitě a religiozitě dospívajících. Hardy

uvádí, že výzkum religiozity a spirituality u adolescentů se za posledních 30 let rozšířil rychleji než celkový objem výzkumu vývoje adolescentů. Více v kapitole 3.2.

V letech 2014 až 2016 proběhl Evropský sociální průzkum, na jehož základě vytvořil profesor Stephen Bullivant zprávu *Europe's Young Adults and Religion: Report 2018*, kde zkoumá náboženskou příslušnost a praxi mezi 16ti až 29letými ve 22 evropských zemích. Zpráva obsahuje podrobnější diskusi o religiozitě mladých dospělých ve Francii a Spojeném království, stejně jako o úrovních specifické katolické příslušnosti a praxe v celé Evropě. Tato zpráva měla informovat biskupskou synodu, která se konala v Římě 2018. „Podíl mladých dospělých (16–29) bez náboženské příslušnosti („žádné“) je až 91 % v ČR.“ (*Europe's Young Adults and Religion*, 2018) To je nejvíce z evropských zemích, kde výzkum probíhal. Pouze 9 % mladých se přihlásilo ke křesťanství. Jak vidíme z průzkumu, v České republice mladí věřící představují opravdu menšinu.

Článek *Kulturní psychologie religiozity, spirituality a sekularismu v dospívání* zkoumá religiozitu, spiritualitu a sekularismus mezi kulturně odlišnými adolescenty. Zkoumá pojetí Boha, víry v posmrtný život, vývoj etiky božství v morálním uvažování, nedávný nárůst spirituality a sekularismu a dopad globalizace na světonázory a nábožensky založené pubertální rituály. „Více než 80 % světové populace se identifikuje s náboženstvím (*Pew-Templeton Global Religious Future Project 2020* in Jensen, 2021). Téměř 20 % přitom uvádí, že jsou nábožensky nezařazení. Podíl nepřidružených osob v mnoha zemích roste a tento nárůst vedou dospívající a rozvíjející se dospělí,“ uvádí výzkum (Bullard, 2016; Pew Research Center, 2018; Poushter & Fetterolf, 2019 in Jensen 2021). Výzkum se zaměřil na kulturní aspekt religiozity a spirituality především proto, že většina výzkumů z psychologie zahrnuje vzorky z prostředí Severní Ameriky a Evropy. Existuje nedostatek výzkumu o tom, jak může kultura ovlivnit konceptualizaci Boha, ale dostupné studie zpochybňují rozsáhlé piagetovské závěry a naznačují, že děti z různých náboženských kultur vytvářejí různé obrazy Boha.

Čtyřletá longitudinální studie Chan et al. (2015) zkoumala vývojové změny náboženské příslušnosti, identity a participace v průběhu přechodu z adolescence do mladé dospělosti. I když mladí lidé nadále mluví o náboženství jako o důležitém aspektu svého života, je relativně méně výzkumů o změnách religiozity v období, kdy jednotlivci přecházejí do mladé dospělosti. Předchozí výzkum religiozity dospívajících a mladých dospělých

zjistil, že je užitečné samostatně zkoumat náboženskou příslušnost (tj. spojení s náboženskou institucí nebo denominací), náboženskou identitu (tj. smysl pro skupinovou příslušnost k náboženství a jeho význam pro sebepojetí člověka) a náboženskou účast (tj. rozsah zapojení do náboženských aktivit, jako je návštěva kostela). Výsledky ukázaly významný pokles příslušnosti k určité náboženské skupině nebo víře u všech mladých lidí. „Celkově vzato se zdá, že přechod do mladé dospělosti v průběhu času vede k poklesu příslušnosti ke konkrétnímu náboženství nebo víře a ke snížení náboženské identity a účasti. Existují však výjimky v tom, že ženy vykazují v průběhu času stabilnější úroveň náboženské identity“ (Chan et al., 2015, s. 1555—1566). Zajímavé také je, že religiozita byla během přechodu do dospělosti spojena s větším smyslem a menším počtem depresivních symptomů. „Celkově tato zjištění naznačují, že u mládeže obecně dochází při přechodu do mladé dospělosti k poklesu religiozity, ale tato míra změn se může mezi jednotlivci lišit. Výsledky mají důležité důsledky pro způsob, jakým je náboženství vnímáno a prožíváno mladými dospělými ve Spojených státech“ (Chan et al., 2015, s. 1555—1566).

Výsledky nenaznačují pokles víry nebo víry v Boha nebo vyšší moc, ta často existuje navzdory nedostatku formální náboženské příslušnosti. U mladých lidí se dá také předpokládat, že díky studiu upřednostní zkoumání jiných aspektů své identity kromě náboženství, jako jsou romantické vztahy, což může ovlivnit čas, který musí věnovat podpoře své religiozity, píše Chan. Při přechodu z dospívání do mladé dospělosti se mládež vzdaluje od náboženství jako instituce. Mladí dospělí si konstruují svoje vlastní přesvědčení, místo aby přijímali přesvědčení náboženských institucí nebo svých rodičů. O oživení religiozity se pak mluví ve věku, kdy dospělí vstoupí do let výchovy dětí. Jako slabé stránky vidí výzkumníci to, že zkoumali pouze studenty vysokých škol, a tudíž se výsledky nemusí zobecňovat na jednotlivce, kteří nenavštěvují vysokou školu. Budoucí studie by měly cílit na širším spektru mládeže a na další dimenze religiozity (např. víru, víru v Boha, spiritualitu) uvádí Chan (Chan et al., 2015).

Výzkumný tým pod vedením Jana Balíka a Jana Čapka se na přelomu roku 2017 a 2018 zaměřil na analýzu dat získaných v dotazníkovém šetření v rámci srpnového Celostátního setkání mládeže v Olomouci (CSM), kam přijelo více než 7000 převážně věřících účastníků z různých částí republiky, 1900 z nich pak poskytlo data pro analýzu. „Cílem výzkumu bylo získat údaje, o co se katolická mládež zajímá, jaké jsou její hodnoty a jakým způsobem praktikují svou víru,“ řekl k projektu Balík. „Respondenti mají jiné hodnoty

než většina jejich vrstevníků. Jsou názorově a hodnotově velmi solidně orientovaní. Žijí vnitřním náboženským životem a důležité jsou pro ně i církevní náboženské aktivity. Jsou hodně zaměřeni na emotivní prožitek a k Bohu je nejvíce přibližuje hudba, písně a zpěvy, dále společenství, mše svatá, svátost smíření, modlitba vlastními slovy a Eucharistie“ řekl Balík (Balík & Čapek, 2018). Průměrný věk respondentů byl 17 let.

Z výzkumu vyplynulo, že si mladí uvědomují absenci malých společenství věřících lidí a také to, že směřují k emotivně prožívané víře. Váží si velkého společenství, kam dochází. Na setkání mládeže se dostávají díky vybidnutí svých vrstevníků nebo někoho blízkého. Náboženskou výchovu získávají převážně od rodičů, kněží a ze společenství. Závěrem autoři uvádí mimo jiné, že poslání do budoucnosti vidí v podpoře různých typů společenství mladých lidí i mladých rodin.

Česká studie z roku 2019 se zaměřila na duchovní přesvědčení českých adolescentů z nenáboženských rodin. Důvodem pro uskutečnění studie bylo především malé množství výzkumů s tímto tématem. Badatelé se zaměřili na zdroje přesvědčení, jejich obsah, ale i význam v životě adolescentů. Metodou byla kvalitativní studie založená na polostrukturovaných rozhovorech. Ty se uskutečnily se 17ti adolescenty ve věkové skupině 12–16 let. Analýza odhalila, že většina dospívajících věřila v nějaký druh nadpřirozeného jevu. Víru vnímali pro lidi jako zásadní. Většina účastníků věřila v nadpřirozené bytosti, např. duchy, vyšší moc nebo anděly. Dále se často objevovala víra v posmrtný život. Studie ukazuje, jak mohou mít adolescenti z nenáboženských rodin bohatý vnitřní duchovní život, i když postrádají podporu spirituality. Zajímavé také je, že častěji než rodinu nebo přátele uváděli jako zdroj svého přesvědčení chytré technologie (Klůzová Kráčmarová, Dutková & Tavel, 2019).

3.1 Vývoj religiozity a spirituality

K pochopení vývoje religiozity a spirituality je důležité pochopit nejen to, jak samotná víra a spiritualita vzniká, ale také pochopit z čeho vychází. Jedním z faktorů je morální vývoj, který je pro spirituální vývoj nezbytný. Podíváme se tedy na některé z teorií morálního vývoje a následně prozkoumáme vývoj spirituality podle Fowlera.

3.1.1 Teorie morálního vývoje

Morální vývoj je proces, kterým se lidé posouvají ve svém chápání dobra a zla. Tento proces je ovlivněn řadou faktorů, včetně kultury, výchovy a osobních zkušeností. Existuje

mnoho teorií jeho vývoje. Některé z nich se zaměřují na konkrétní aspekty morálky, jako je spravedlnost, altruismus nebo empatie. Jiné se zaměřují na celkový proces tohoto vývoje.

Většina výzkumů morálního vývoje byla založena na Kohlbergově univerzalistické etapové teorii. Teorie Kohlbergových stádií morálního vývoje jej rozděluje do šesti stádií, od předkonvenčního až po postkonvenční (Kohlberg, 1984). Kohlberg své závěry opírá o mnoho výzkumů i z různých kulturních prostředí nebo odlišné socioekonomické úrovně a také odlišné náboženské víry. Kohlbergův výzkum byl založen na tzv. morálních dilematech. Respondentům předkládal příběh, který obsahoval konflikt morálních požadavků (Lajčiaková, 2008).

Úrovně a stádia morálního vývoje dle Lawrence Kohlberga (Colby in Smolík, 2016):

1. Prekonvenční úroveň

Jednání je v této úrovni posuzováno podle následků. To znamená, že správné chování je odměněno, špatné chování je potrestáno. Pravidla přicházejí ze světa dospělých.

Heteronomní morálka

První stádium této úrovně lze charakterizovat obdobně jako stádium heteronomie u J. Piageta pojmem naivní morální realismus. Pro děti v tomto období je typické rozdělování dobra a zla, kdy za dobré chování je odměněno a za špatné potrestáno. Správné chování bude tedy opakovat. Pravidla jsou vnímána v absolutní podobě. Děti si neuvědomují úmysl jednání.

Individualismus, instrumentální morálka

Druhý stupeň znamená schopnost dětí vidět situaci i z jiného pohledu. Stále přetrvává uspokojování svých zájmů a potřeb, ale uvědomují si, že druhý může chtít něco jiného.

2. Konvenční úroveň

Jedinec chápe i sociální aspekt morálního jednání. Má větší snahu naplňovat očekávání svého okolí, dodržuje pravidla skupin, do kterých patří.

Orientace na vzájemné vztahy (mezilidská morálka)

Pohled jedince je ovlivňován pohledem třetí osoby i okolí. Jedinec jedná tak, jak je od něj očekáváno, aby „neztratil tvář“. Důležité jsou zde sdílené normy, ne individuální potřeby.

Společenský systém a řád

Normy jsou dodržovány a vyžadovány. Individuální zájem může být tolerován, pokud je v souladu s normami společenského systému. Když se jedinec ve čtvrtém stupni dostane do rozporu normy a vlastního svědomí, upřednostní normu.

3. Postkonvenční úroveň

V postkonvenční úrovni definuje jedinec vlastní morální principy. Nehledí na autoritu.

Společenská smlouva a lidská práva

Jedinec ví o univerzálních hodnotách a právech a jedná v souladu s nimi. Důležité je pro něj zachování a ochrana základních lidských práv a hodnot. Některá práva jsou vnímána jako nedotknutelná. Sociální systém je vnímám jako smlouva, kterou uzavírá svobodně každý jedinec. Pokud je jedinec postaven před volbu mezi přijatými hodnotami (univerzální) a právními předpisy, zvolí tzv. společenskou smlouvu.

Univerzální etické principy

Jedinec přijímá etické principy, které jsou v souladu s jeho svědomím. Podle toho jedná. Etické principy jsou abstraktní, nejde o konkrétní pravidla. Jedinec si v tomto stádiu zakládá na hodnotách, důstojnosti nebo rovnosti každého člověka. Vyjadřuje respekt a péči o ostatní stejně tak jako o sebe sama. „Pokud je součástí etických principů například úcta lidské důstojnosti může to být v některých situacích v rozporu s právním řádem. Jedinec na této úrovni poté jedná podle přijatých etických principů“ (Smolík, Psychický a morální vývoj jedince v návaznosti na problematiku školní kázně, <https://www.pf.ujep.cz/>, s. 24).

Z dalších teorií můžeme jmenovat Turielovu. Morální autonomie považuje v morálním vývoji jako důležité individuálního myšlení a rozhodování. Teorie Gilliganové o etické komunikaci zdůrazňuje důležitost empatie a komunikace v morálním vývoji. Doplňuje také teorie o ženský pohled, protože její kolega Kohlberg zkoumal především chlapce a jejich morálku. Carol Gilliganová vytvořila na základě svých výzkumů pět stádií vývoje morálky (Gilligan in Lajčiaková, 2008).

Kulturní psychologové přispěli ke zdůraznění role náboženství a spirituality v životě lidí, včetně toho, jak víra, nadpřirozeno a božství přispívá k různým psychologickým realitám a způsobům uvažování o morálce. Upozornili na rozšířenou přítomnost náboženství a na to, jak je dospívání důležitým obdobím pro rozvoj náboženské a duchovní víry a chování napříč kulturami (Jensen, 2021).

3.1.2 Morální vývoj dospívajících a mladých dospělých

Dospívání je obdobím významných změn a přechodů. Tyto změny mohou mít vliv i na morální vývoj. Dospívající se začínají stávat samostatnějšími a začínají si vytvářet vlastní názory a přesvědčení. Tento proces může vést k přehodnocení jejich morálních hodnot. Výzkumy naznačují, že tento vývoj dospívajících může mít řadu pozitivních důsledků, včetně zlepšeného vnímání sebe sama, zvýšené schopnosti řešit problémy, schopnosti spolupracovat s ostatními a schopnosti dělat morální rozhodnutí. Dospívající se také začínají vyrovnávat s náročnými otázkami, jako je spravedlnost, chudoba a válka. Mladý člověk se chce dozvědět o světě. Také se seznamuje s intimitou.

Svědění je u dítěte autonomní, normy jsou zvnitřněny identifikací. Adolescent už umí kriticky přemýšlet. Kolem 17. roku se objevuje autonomní morálka (Piaget in Říčan, 2006). Pro všechny platí stejná pravidla, rozlišují mezi dobrem a zlem. Poslouchají, protože je to obecně přijatá norma. „Adolescent je v morálce absolutista. Chápe, že správné, obecně prospěšné jednání se může stát nejvyšší normou a ústředním osobním zájmem, jemuž člověk podřídí celý svůj život“ (Říčan, 2006, s. 211).

Rodiče a pedagogové mohou podpořit jejich morální vývoj tím, že jim poskytnou příležitosti k diskusím o morálních otázkách. Mohou také dospívající podporovat v jejich hledání vlastních morálních hodnot. „Morální vědomí dospívajících však vzniká stále výrazněji sebevýchovou. Vzhledem k opozici vůči světu dospělých řeší obvykle sami nejrůznější otázky např. v čem spočívá úspěch“ (Čačka, 2000, s. 294). Na dospívající má ale samozřejmě také vliv prostředí, ve kterém vyrůstali a pozadí společenské atmosféry. „Mládež si zároveň aktivně vytváří i vlastní „etický kodex“, uvádí Čačka (tamtéž).

Vymětal mluví o sebetvorbě a sebeřízení. Znamená to, že proces rozhodování probíhá uvědoměle, především na základě sebereflexe. Jedinec sebe záměrně mění. Takto vzniká svědomí, které není tvořeno introjekty z vnějšku (vlivem rodičů, vrstevníků). „To, co považujeme za správné či nesprávné a co působí jako vnitřně závazný regulativ chování, nemusí být jen výsledkem převzatých norem a zásad (platné morálky), nýbrž i součástí a projevem naší autonomie, tedy i svobody“ (Vymětal, 2003, s. 29).

„Člověk je nadán schopností sebeurčení. Směr ve smyslu naplňování vlastního života volí relativně svobodně. Integrační smysl existence je optimálně v SEBETRASCENDENCI (sebepřesahování), tzn. „být na někoho zaměřen či něčemu oddán“ (Frankl, 1997, s. 103).

Nepravé hodnoty dle Frankla přinášejí vnitřní prázdnotu – „existenciální vakuum“. Frankl spatřuje v touze po smyslu a jejím zakotvení v osobních hodnotách ústřední duševní sílu. „V nejvyšším stadiu by pak osobní mravní zásady měly získat podobu „vědomí vlastního sebepřekračujícího životního poslání“ s aspekty humanity („humanistická životní teologie“). Na otázku smyslu se pak již dále neodpovídá slovy, ale celou existencí – příkladem celého vlastního bytí“ (Frankl in Čačka, 2000, s. 294).

3.1.3 Teorie spirituálního vývoje podle Fowlera

Spirituální vývoj je proces, kterým se lidé vyvíjejí ve svém chápání smyslu života. Tento proces může být ovlivněn řadou faktorů, včetně osobních zkušeností, kultury a náboženství. Existuje mnoho různých teorií spirituálního vývoje. Některé z těchto teorií se zaměřují na konkrétní aspekty spirituality, jako je víra, náboženství nebo vztah k Bohu. Jiné teorie se zaměřují na celkový proces duchovního vývoje. Nejznámější teorií spirituálního vývoje je **teorie stádií víry** Jamese W. Fowlera, amerického teologa a psychologa. Ta rozděluje spirituální vývoj do sedmi stádií, od dětského realismu po univerzální odpovědnost (Fowler, 1981). Fowlerova teorie je založena na předpokladu, že spirituální vývoj je proces, kterým se lidé vyvíjejí ve svém chápání smyslu a účelu života. Tento proces je ovlivněn řadou faktorů, včetně osobních zkušeností, kultury a náboženství. Dospívání je obdobím významných změn a přechodů, které mohou mít vliv i na duchovní vývoj.

Fowler (1981) rozděluje spirituální vývoj do sedmi stádií:

1. **Dětský realismus (0-2 roky):** V tomto stadiu dítě chápe víru jako něco, co je dáno. Dítě věří v to, co mu říkají rodiče a ostatní dospělí.
2. **Mytický-literalismus (3-7 let):** V tomto stadiu dítě začíná chápat víru jako příběh. Dítě věří v příběhy a symboly, které mu pomáhají pochopit svět.
3. **Institucionální-konvenční víra (7-12 let):** V tomto stadiu dítě začíná chápat víru jako systém pravidel a doktrín. Dítě se snaží najít své místo ve světě víry.
4. **Reflexivní-individuální víra (12-18 let):** V tomto stadiu dospívající začíná přehodnocovat svou víru. Dospívající se snaží najít vlastní smysl a účel v životě.
5. **Individuální-pluralistická víra (18-30 let):** V tomto stadiu dospělý začíná chápat víru jako něco, co je osobní a jedinečné. Dospělý se snaží najít rovnováhu mezi svou vírou a světem kolem sebe.

6. Konvenční-paradoxální víra (30-60 let): V tomto stadiu dospělý začíná chápat víru jako něco, co je plné paradoxů a protikladů. Dospělý se snaží najít smysl v těchto paradoxech.

7. Univerzální odpovědnost (60 let +): V tomto stadiu dospělý začíná chápat víru jako něco, co je spojeno s celým světem. Dospělý se snaží žít svůj život v souladu se svou vírou. Sám Fowler připouštěl, že je spíše výjimečné, aby někdo dosáhl nejvyššího stádia. Vyznačuje se hlubokým lidským prožíváním lásky ke světu a k Bohu (Pechová, 2011).

3.2 Spiritualita a religiozita jako protektivní faktor pro zdraví

Víme už z předchozího textu, co pro člověka může znamenat spiritualita a religiozita. Zajímalo by nás ale, jak tyto dva faktory mohou ovlivňovat zdraví. Výzkumy zabývající se spiritualitou a religiozitou nás informují o mnoha aspektech těchto dvou fenoménů. Nás zajímá především jejich zkoumání jako preventivního faktoru pro duševní zdraví. Velkou roli v tom hrají samozřejmě psychologické faktory. „Vliv religiozity na lidské zdraví vychází ze tří základních zdrojů, kterými jsou kognitivní složka (zejména coping, čili strategie zvládnání), sociální opora a životní styl“ (Koenig, 2008 in Pechová, 2011, s. 58).

„Existuje celá řada copingových strategií postavených na náboženském či spirituálním přesvědčení. Ne vždy však musí kognitivní rámec náboženství mít pozitivní vliv na zvládnání psychických či somatických obtíží. Jakkoliv je však v současnosti často zdůrazňován pozitivní vliv náboženských rituálů, mnohdy nevedou k řešení problémů“ (Pechová, 2011, s. 58—59).

Jedním z psychologických faktorů jedince je jeho odolnost (resilience). Ta je ovlivněna jak genetickou predispozicí, tak výchovným působením a zkušeností. Odolností rozumíme to, jak je jedinec schopen aktivovat svoje adaptační mechanismy. Záleží také na osobnostních faktorech, kdy jedinec zvládá zátěžové situace a nepodléhá ohrožujícím vlivům. Pro tuto práci je právě důležité, jakou mají jedinci adaptaci na zátěž. Pokud zátěž přijde, můžeme prožívat stres. Tím může být jak distres (negativní stres), tak eustres (pozitivní stres). Člověk, který je více odolný, má méně důvodů být v životě nespokojený. Svou odolnost můžeme posilovat a některé faktory nám pomáhají být odolnými. Jedním z nich může být právě víra a spiritualita.

Dalším faktorem ovlivňujícím R/S je externalita a internalita, to znamená, jak vnímáme my svět. Externalita je spojena s přesvědčením, že o událostech v mém životě rozhodují síly zvenčí. Internalita je spojena s přesvědčením, že já sám určuji svůj život. Hovoříme o „locus of control“, místu řízení. „Internalita ve většině případů pozitivně koreluje s lepším zvládnáním životních obtíží a s lepším somatickým a psychickým zdravím, avšak není tomu tak vždy“ (Pechová, 2011, s. 57).

Pokud se ocitáme v nějaké obtížné situaci, je důležité také to, zda máme nějakou sociální oporu. Tím může být naše sociální prostředí. Hovoříme tedy o vztazích. Vztahy máme se svojí rodinou, přáteli nebo také s Bohem. Tato práce se nebude tolik soustředit na psychologické faktory mladých lidí, ale více se zaměříme právě na sociální vztahy a na to, co pozitivního přináší tyto vztahy mladým lidem. Psychologické faktory jsou ale samozřejmě důležité a mohou nám pomoci pochopit mnohé informace, jež budou v této práci zkoumány.

Studie ukazují spíše na **pozitivní dopady sociální opory** vyplývající z náboženské afilice. Většina náboženství klade určité požadavky na chování jedince v oblastech, jako je užívání návykových látek či sexuální život. Výzkumy většinou potvrzují, že náboženství vede k větší zdrženlivosti při užívání návykových látek včetně kouření. Některá náboženství kladou také značný důraz na dodržování hygienických návyků. Zjednodušeně tedy můžeme říci, že náboženství obvykle ve větší či menší míře podporuje některé prvky zdravého životního stylu (Koenig, 2008 in Pechová, 2011).

Z výzkumů vyplývá, že duševní zdraví ovlivňuje právě spiritualita a víra. Aggarwal et al. provedli metaanalýzu různých studií spirituality a religiozity a zkoumali jejich vliv na zdraví. Systematický přehled a metaanalýza longitudinálních studií publikované v roce 2023 zjistili, že duchovní blahobyt chránil před depresí, zatímco u negativního náboženského zvládnání byl v průběhu času trend zvyšování depresivních symptomů. Studie a metaanalýzy zkoumaly vztah mezi aspekty religiozity a spirituality v prevenci a zvládnání deprese a úzkosti u mladých lidí. Studie zjistila, že ztráta víry předpovídala menší zlepšení symptomů deprese během šesti měsíců. V systematickém přehledu 152 studií uvedlo 49 % dotazovaných alespoň jednu významnou souvislost mezi religiozitou a spiritualitou a lepším průběhem deprese. Longitudinální studie se nejčastěji zabývaly vlivem náboženských a duchovních praktik a depresemi. 15 z 31 longitudinálních studií zjistilo,

že náboženské praktiky chrání před depresí. Ve studii se uvádí, že role náboženské a duchovní víry v duševním zdraví mládeže je méně prostudovaná. Měření náboženského a duchovního přesvědčení se často ve výzkumech omezuje na návštěvnost bohoslužeb nebo náboženskou příslušnost. Přínos pro duševní zdraví může být způsoben sociálním propojením, které se děje při náboženských praktikách. Studie uvádí, že duchovní a náboženské přesvědčení pomáhají mladým lidem lépe se vyrovnat se stresujícími životními okolnostmi a získat tolik potřebnou podporu od komunity, zejména v místech, kde je náboženství nedílnou součástí života (Aggarwal et al., 2023). Z uvedeného výzkumu nám vychází, že předpokladem duševního zdraví je právě sociální propojení, to budeme dále v naší práci zkoumat.

Rohr (2023, s. 34) radí jednoduchou cestu, jak se přiblížit tomuto duševnímu zdraví. „Máme-li uvěřit, že ona Síla, která nás přesahuje, nám může vrátit naše duševní zdraví, pak k tomu dospějeme tak, že si osvojíme schopnost prosté, jasné a nezatížené přítomnosti. Ti, kdo dokážou být přítomni hlavou, srdcem i tělem zároveň, se vždy setkají s Přítomností, ať už ji nazývají Bohem, nebo ne.“ Toho lze docílit tak, že necháme prostě život plynout tak, jak k nám přichází, říká autor, protože to tajemství je všude a neustále a nabízí se i nám. „Abychom se mohli konečně odevzdat uzdravení, musí se v nás otevřít trojí prostor - a to naráz: naše svéhlavá hlava, naše uzamčené srdce a naše bránící se a bráněné tělo“ (Rohr, 2023, s. 29). Autor dále v textu hovoří o tom, že právě ve víře je často naše tělo opomíjeno. Je bráno jako něco, o čem se nemluví, co je tabuizováno. Jenže v posledních desetiletích se mluví o celostním přístupu k duševnímu zdraví člověka, což zahrnuje jak složku psychickou a sociální, tak také somatickou. Mluvíme o **bio-psycho-sociálně-spirituálním přístupu ke zdraví**. Proto je také důležitý duchovní rozměr našeho života.

Výzkumná studie Browna (2013) zkoumala možný vztah mezi dvěma proměnnými spirituality – náboženským zvládáním a duchovní pohodou, a dvěma psychologickými proměnnými – úzkostí a depresí. Mezi náboženskými styly zvládání a psychologickými proměnnými nebyl nalezen vztah, avšak význam byl nalezen mezi psychologickými proměnnými a náboženských blahobytem. Studie zjistila, že jedinci vykazující vyšší úroveň religiozity a duchovní pohody mohou také zaznamenat snížení duševních a emočních one-mocnění.

Výzkum Pargament et al. (2013b) poskytuje přehled výzkumů o náboženských způsobech zvládání náročných životních situací. Článek shrnuje zjištění studií, které se zabývaly různými způsoby, jak lidé používají svou víru k zvládání stresu a náročných životních situací. Autoři zjistili, že náboženské způsoby zvládání mohou být účinnými strategiemi pro zvládání stresu. Náboženské způsoby zvládání mohou pomoci lidem: získat pocit smyslu a cíle, vytvořit pocit naděje a optimismu, pocítit podporu od vyšší moci, vytvořit pocit komunity a sounáležitosti, zlepšit své emoční zdraví a pohodu. Článek shrnuje, že lidé používají různé náboženské způsoby zvládání, včetně modlitby, meditace, účasti na náboženských obřadech a služeb a účasti v náboženských komunitách. Náboženské způsoby zvládání mohou být účinné pro zvládání široké škály stresových situací, včetně nemoci, smrti blízké osoby, ztráty zaměstnání a přírodních katastrof. Závěr výzkumu naznačuje, že tyto způsoby mohou být zvláště účinné pro lidi, kteří se cítí duchovně nebo nábožensky propojení, a že mohou lidem pomoci najít smysl a cíl v jejich životě. Mohou také vybudovat pocit naděje a optimismu.

Spiritualitu jako úspěšnou copingovou strategii zkoumali také Hawthorne, Youngblut & Brooten ve své longitudinální studii (Hawthorne et al., 2016). Dospěli k tomu, že pozůstalí rodiče, kteří více využívali duchovních aktivit, se lépe vyrovnávali se zármutkem a udrželi si duševní zdraví.

Shek ve své studii uvádí, že spiritualita zahrnuje hledání smyslu a účelu života, hledání a reakce na omezení života (např. smrt) a hledání posvátnosti nebo nekonečna. Spiritualita je také důležitým aspektem lidské přirozenosti, jež se odvíjí během dospívání, když jedinec hledá transcenci a smysl života (Shek et al., 2019).

3.2.1 Spiritualita a religiozita jako protektivní faktor pro zdraví adolescentů a mladých dospělých

Mnoho dospívajících uvádí, že **spiritualita nebo religiozita jim poskytuje podporu v těžkých časech, pomáhá jim vyrovnat se s výzvami dospívání** a dává jim smysl života.

Jak již bylo výše zmíněno, je mnoho studií, které se zabývají spiritualitou a religiozitou a jejich vlivu na duševní zdraví mladých. Metaanalýza 75 studií provedených s více než 66 000 dospívajícími a mladými dospělými v letech 1990 až 2010 zjistila, že **religiozita**

byla mírně spojena s nižší úrovní rizikového chování a depresemi a vyšší úrovní pohody a sebeúcty (Yonker et al., 2012).

Mezinárodní analýza z roku 2023, zahrnující více než 75 000 dospívajících z 12 zemí, zkoumala důležitost každé ze čtyř domén duchovního zdraví v životech mladých lidí. Doménami byly spojení se sebou samým, ostatními, přírodou a transcendentem. Dále se zaměřila na to, jak se tato spojení týkají ukazatelů pozitivního stavu duševního zdraví. Jako nejdůležitější pro podporu duševního zdraví se jeví první položka, kterou je spojení se sebou samým. Tuto položku umístili adolescenti ze všech 12 ti zemí na první místo škály podle důležitosti. Do výzkumu byli **zapojeni i dospívající z České republiky**. Zjištění nám mohou pomoci při použití intervencí v péči o duševní zdraví, kdy víme, že je pro mladé lidi důležité propojení se sebou sama. To je pak důležitější než transcendentno, uvádí výzkum (Michaelson et al., 2023).

Systematická studie Hardyho (2019) nám poskytuje přehled výzkumu o spiritualitě a religiozitě u dospívajících. Článek shrnuje zjištění studií, které se zabývaly vztahem mezi spiritualitou a religiozitou a různými aspekty života **dospívajících**, včetně **duševního zdraví, sociálního chování** a akademického výkonu. Spiritualita a religiozita jsou významné faktory, které ovlivňují život dospívajících, mohou jim poskytnout podporu v těžkých časech. Mohou mít pozitivní dopad na duševní zdraví dospívajících, snížit rizikové faktory. Spiritualita a religiozita mohou mít také pozitivní dopad na akademický výkon dospívajících, tvrdí Hardy. Dále uvádí, že ti, kteří jsou více nábožensky založení nebo duchovně založení, se obecně méně zapojují do rizikového a externalizujícího chování. Tím může být např. užívání návykových látek, podstupování sexuálního rizika a delikvence. Méně bojují s problémy duševního zdraví, jsou více prosociální (např. altruismus a zapojení do komunity), morálně rozvinutější (např. empatie a morální identita), psychosociálně zralejší (např. identita), sociálně-kognitivně kompetentnější (např. sebeovládání), mají zvýšenou psychickou pohodu (např. sebeúctu, účel a význam) a také si vedou lépe ve škole.

Spiritualita a religiozita byly identifikovány jako **významný prediktor životní spokojenosti**. Beik (2023) uveřejnil článek o štěstí, které je jedním z konstruktů navržených v pozitivní psychologii. Cílem této studie bylo predikovat štěstí dospívajících na základě du-

chovního životního stylu na zprostředkování duševního zdraví. Výsledky ukazují, že spiritualita a duševní zdraví jsou předpokladem štěstí, duševní zdraví má pak velký vliv na pocit štěstí. Být duševně zdravý předpokládá žít spirituálně. Naděje má vliv na spokojenost a nedostatek negativních pocitů a souvisí s duchovním životním stylem. Naděje ovlivňuje také vnímání a pocity zoufalství (Beik et al., 2023).

Studie Kinga (2011) je také jedním z výzkumů, které naznačují, že spiritualita a religiozita mohou mít **pozitivní dopad na duševní zdraví dospívajících**. Duchovní a náboženské praktiky mohou být cenným zdrojem podpory pro dospívající, kteří se vyrovnávají s výzvami tohoto období. U dospívajících, kteří se zabývají spiritualitou nebo náboženstvím, byla o 25 % nižší pravděpodobnost, že budou trpět depresí, o 20 % nižší pravděpodobnost úzkosti a o 50 % nižší pravděpodobnost, že se pokusí o sebevraždu. To zní velmi pozitivně. Náboženství a spiritualita jsou klíčovými psychologickými zdroji, které mohou podporovat prospívání a rozvoj dospívajících (King et al., 2011). Obecně platí, že věřící a duchovní adolescenti častěji vykazují lepší fyzické a duševní zdraví (Yonker et al., 2012).

Pargament je předním odborníkem na psychologii náboženství a spirituality v Americe. Je známý svou vědeckou prací a vědeckými analýzami **role náboženství v duševním zdraví**. Výzkum Pargamenta a jeho kolegů se zaměřuje na širokou škálu populací, včetně dospívajících. Některé studie naznačují, že náboženské způsoby zvládání mohou být zvláště důležité pro dospívající, kteří se vyrovnávají s výzvami dospívání, jako je změna těla, vztahy s vrstevníky a tlak na výkon. Například studie z roku 2012 zjistila, že dospívající, kteří používali náboženské způsoby zvládání, budou mít pozitivní přístup k dospívání a že budou méně pravděpodobně užívat drogy nebo alkohol. Je však důležité poznamenat, že náboženské způsoby zvládání mohou mít i negativní důsledky. Například studie z roku 2011 zjistila, že u těch, kteří používali náboženské způsoby zvládání k vyrovnání se s negativními událostmi, bylo pravděpodobnější, že budou prožívat depresi a úzkost. Celkově studie naznačuje, že náboženské postupy zvládání mohou být pro dospívající účinnými strategiemi pro zvládání stresu a náročných životních situací. Je však důležité, aby dospívající používali náboženské způsoby zvládání zdravým způsobem a aby vyhledali odbornou pomoc, pokud se potýkají s vážnými problémy (Pargament in Pargament et al., 2013).

Benson et al. (2006) a jeho Pozitivní rozvoj mládeže (PYD) poskytuje **alternativní pohled na vývoj dospívajících** oproti tradičním směrům zdůrazňujícím problematické chování adolescentů. Jde o koncept ve vývojových vědách, který **zdůrazňuje silné stránky** mladých lidí a jejich přínos pro jejich prostředí. Jak religiozita, tak spiritualita jsou bohaté psychologické zdroje, které mohou podporovat charakteristiky PYD, jako je kompetence, sebevědomí, spojení, charakter a péče. Vědecký výzkum ukázal, že silné stránky charakteru nebyly jen silnými nárazníky proti různým psychosociálním problémům adolescentů, jako jsou internalizace a externalizace problémů, deprese a sebevražda, ale také pozitivně spojené se životní spokojeností, pohodou, štěstím a studijními úspěchy, uvádí Benson (Benson in Shek et al. 2019)

Přehledová studie Hacková & Kebza (2014) publikovaná v *Československé psychologii* se zaměřila na zkoumání vztahu religiozity, spirituality a zdraví. Autoři hovoří o rostoucím počtu empiricky podložených důkazů, které potvrzují spojitost náboženských fenoménů a pozitivně vymezeným duševním zdravím. Spojení mezi religiozitou a subjektivním blahobytem bylo často předmětem studií, avšak většinou se nesoustředilo na dospívající a mladé dospělé, uvádí článek.

Studie o vlivu náboženského společenství ve světě a v ČR

Existuje několik studií o vlivu společenství nebo komunity. Studie University of Chicago zkoumala vliv náboženské participace na sociální kapitál v USA. Bylo zjištěno, že nábožensky aktivní lidé mají silnější sociální sítě a vnímají vyšší míru solidarity ve svém okolí. Studie University of Oxford zkoumala vliv online komunit na duševní zdraví a sebeúctu adolescentů v UK. Bylo zjištěno, že online komunity mohou adolescentům poskytovat podporu a pocit sounáležitosti, ale zároveň mohou vést ke kyberšikaně a online predátorství. Studie Glanville et al. (2008) zkoumala, zda náboženská participace zlepšuje akademické výsledky mezi dospívajícími tím, jak formuje jejich sociální vazby nebo sociální kapitál. Zaměřila se jak na mezigenerační vztahy, tak na vztahy s vrstevníky. Zjistili mimo jiné, že návštěva náboženství podporuje vyšší mezigenerační blízkost a přátelské sítě.

Doane (2013) zkoumal jedinečný přínos návštěvy bohoslužeb a zprostředkovatelské role vnímané náboženské sociální podpory. Lidé často navštěvující bohoslužby mají tendenci užívat si vyšší subjektivní pohodu, než lidé navštěvující je méně často. Chen et al. (2020)

ve své studii o návštěvě bohoslužeb a následném zdraví a pohodě v průběhu dospělosti pro jednotlivce uvádí, že účast na bohoslužbách může být smysluplnou formou sociální integrace, která se potenciálně týká delšího života, zdravějšího chování, lepšího duševního zdraví a větší psychosociální pohody.

V České republice existuje několik studií, které zkoumají vliv společnosti na různé aspekty života. Uvedeme několik příkladů. Ve studii Malinakova et al. (2018a) se autoři zabývají **spiritualitou a náboženskou docházkou jako ochranou před rizikovým chováním** dospívajících. Cílem studie bylo prozkoumat vzájemnou provázanost těchto dvou konceptů v sekulárním prostředí. Studie zjistila, že **vysoká spiritualita chrání adolescenty před rizikovým chováním pouze v kombinaci s náboženskou účastí**.

V další studii se Malinakova et al. (2018b) zabývá opět náboženskou účastí a spiritualitou. Badatelé zkoumali souvislosti spirituality a náboženské účasti s trávením volného času u adolescentů. Výsledky ukázaly, že **věřící se více zapojují do organizované činnosti a tráví méně času sledováním televize a hraním počítačových her**. Doporučují pro budoucí výzkum zaměřit se na pochopení potenciálních mechanismů, které jsou základem těchto souvislostí.

Moravec a Dosedlová (2014) zkoumali mužská společenství v ČR a jejich vliv na osobní pohodu. Během výzkumu s 200 respondenty z řad mužských skupin byl kvalitativně zkoumán vliv členství ve skupince na osobní pohodu jejích členů. Výsledky ukazují důležitost sociálních vztahů v rámci mužských skupin, vzájemné podpory v nalézání a rozvíjení své mužské role ve světě. Zajímavý byl význam podpory víry mezi muži navzájem. Skupinky byly založeny na křesťanských základech.

Zajímavé zjištění tedy je, že spiritualita a religiozita jsou sice protektivním faktorem, ale ne vždy. Nutné je propojit je s dalším faktorem, kterým se zdá být náboženské zapojení a účast. Tím může být aktivita ve farnosti, navštěvování církevního společenství, účast na bohoslužbě a jakékoli další aktivity, kde se mladí setkávají s dalšími lidmi a kde je přítomna spiritualita nebo religiozita. Takovou aktivitou by mohla být i synoda a jsou jimi určité i konference pro mládež. Společenství může mít jak pozitivní, tak i negativní vliv na duševní zdraví a životní spokojenost.

3.3 Sociální struktury ovlivňující vývoj religiozity a spirituality

Mezi sociální struktury ovlivňující vývoj R/S dospívajících a mladých dospělých patří především rodina, náboženské instituce, vzdělání, společenské normy, média a další faktory jako je etnická příslušnost nebo politická situace. Vliv těchto sociálních struktur záleží vždy na individuálních charakteristikách jedince i jeho životních zkušenostech.

3.3.1 Religiozita a spiritualita v rodině a škole

Důležitou roli ve vývoji spirituality dospívajících hraje nejčastěji rodina. Je to většinou první místo, kde se setkávají se spiritualitou. Religiozita pak se spiritualitou úzce souvisí. U dítěte většinou nevzniká vztah k víře samovolně, nejprve je vedené rodiči nebo případně prožije nějaký zážitek později, který ho k víře přivede. „Rodinná spirituální praxe a spirituální výchova tvoří jeden celek, do značné míry splývají“ (Říčan, 2007, s. 19).

Zimbauer (1981) uvádí, že vliv rodičů má mnohem silnější vliv na náboženské chování než na politické, resp. jiné sociální chování. Ve svém výzkumu zkoumal jak se náboženské a sociální hodnoty přenášejí z generace na generaci. Rodiče totiž sdílí své vlastní náboženské přesvědčení s dětmi, vedou je do náboženských institucí a mohou podporovat náboženské aktivity.

Willard & Cingl ve své studii srovnávají vývoj náboženského přesvědčení v České republice a na Slovensku. Autoři tvrdí, že vzory náboženského chování rodičů a vystavení církevním aktivitám a rituálům v dětství jsou nejsilnějšími prediktory k tomu být věřící v dospělosti (Willard & Cingl, 2017 in Furstova et al., 2021). Muller poukázal na to, že se zdá, že ve společnosti existuje pozitivní zpětná vazba. Vysoce náboženské komunity se postupem času stávají ještě více náboženskými, zatímco nízká současná religiozita vede k ještě větší sekulární společnosti v budoucnosti. Toto souvisí s předáváním víry napříč generacemi. (Muller, 2011 in Furstova et al., 2021)

U dospívajících, kteří vyrůstají v nábožensky založených rodinách, je větší pravděpodobnost, že budou věřit v Boha nebo nějakou vyšší moc. Ti, kteří mají pozitivní osobní zkušenosti s duchovními praktikami, jako je modlitba nebo meditace, budou považovat spiritualitu nebo religiozitu spíše za důležitou součást svého života. Kultura, ve které dospívající vyrůstají, může také ovlivnit jejich spiritualitu nebo religiozitu. Například v kulturách, kde je náboženství důležitou součástí života, je u dospívajících pravděpodobnější, že budou pokračovat v této tradici. Studium spirituality a religiozity dospívajících je stále

v počáteční fázi. Existuje však řada důkazů, které ukazují, že jsou důležitými aspekty života dospívajících.

Ulrich Schwab nazývá „rodinnou religiozitou“ společný proces růstu, na kterém se podílejí rodiče i děti. „Religiózní výchova je pro dospívající významná tehdy, pokud je prožívána, pokud je konkrétní a je společně s dětmi každodenně a srozumitelně žita. Rodinná religiozita formuje vztah dítěte k Bohu“ (Schwab in Gün & Rogge 2013).

Empirické studie potvrzují, že existuje korelace mezi vztahem obrazu rodičů, jejich výchovnými metodami a obrazem Boha (Pechová, 2011).

Období adolescence je obdobím přehodnocování, proto se může mladý člověk buď od víry úplně distancovat nebo může naopak ve společenství najít pochopení a přijetí. Boha chápe adolescent jako obecný princip ne jako někoho, kdo má nekonečnou moc. „V rámci schopnosti abstraktního uvažování dovede chápat v přesahu vlastního života, event. obecněji, jakéhokoli života. Víra může dát jeho životu hlubší smysl, přesahující aktuální existenci, a určovat jeho další směřování. Nejvyšší autorita, které jsme oddáni, musí mít takovou hodnotu a trvalost, aby mohla sloužit jako spolehlivý rámec orientace za všech situací a po celý život“ (Vágnerová, 2005, s. 420).

Díky introspekci jsou dospívající schopni se zaměřit na obsah svého vědomí, na vlastní pocity, prožitky a myšlenky. „Kon dokonce považuje objevení vlastního vnitřního světa za hlavní přínos dospívání“ (Kon, 1988 in Vágnerová, 2005, s. 405). Halama zmiňuje fenomén existenciálního probuzení, který vyvolává potřebu hledat smysl života a opravdové hodnoty (Halama, 2000 in Vágnerová, 2005, s. 420).

„Kdo opravdu jsem? Jaké je mé pravé Já, čemu opravdu věřím, co chci, o co mi jde v životě? To je otázka, kterou si klade přemýšlivý dospívající [...] Ta otázka souvisí s přirozeným úsilím osamostatnit se od rodičovských vzorů“ (Říčan, 2006, s. 64).

J. Rogge říká: „Spiritualita pro mě představuje dobře uzemněný život, který je samotným Bohem opatrován a uschován u něj v bezpečí a který je v kontaktu s něčím duchovně vyšším a racionálně neuchopitelným. [...] Spiritualita je skutečná, doprovází člověka, působí jako kompas, který nám pomáhá zorientovat se v nepřehledném životě.“ a dále píše: „děti jsou samy o sobě spirituální, protože mají cit pro svoji jedinečnost“ (Grün & Rogge, 2013, s. 7).

Rodiče by měli podporovat dospívající v jejich duchovním růstu a pomáhat jim najít to, co je pro ně důležité. Měli být otevřeni rozhovorům o spiritualitě a religiozitě a nebát se mluvit se svými dospívajícími o tom, co pro ně samotné znamená spiritualita a religiozita. Měli by je podporovat také v jejich duchovních praktikách, např. v modlitbě nebo meditaci. Je také důležité učit je respektovat různé duchovní přesvědčení a vést je k toleranci. Rodiče mohou podpořit duchovní vývoj dospívajících tím, že jim poskytnou bezpečný prostor a zkoumání jejich víry a hodnot. Mohou je také podporovat v jejich hledání smyslu v životě. „Spirituaální dimenze je pečující síla uvnitř nás samých, jejímž důsledkem je propojení s vlastním Já a s okolním světem. ... vše božské se nachází v nás a úkolem výchovy je nechat tuto sílu proudit, a to bez jakýchkoli podmínek“ (Grün & Rogge, 2013, s. 31).

Anton Bucher vysvětluje spirituální výchovu takto: „Spirituální výchova by se měla přestat snažit děti fixovat na určitý Boží obraz, ale měla by se podporovat v tom, aby Boha vnímaly všude kolem sebe“ (Bucher in Gün Rogge, 2013, s. 32). Spiritualita dospívajících není stejná jako spiritualita dospělých. Jedním ze základních kamenů spirituality je propojení se sebou samým. „V případě Já hovoříme nejprve o tělesném Já, tedy o vnímání a prožívání svého těla. Pochopení je vždy nadřazeno uchopení a ovládnutí“ (Gün & Rogge, 2013, s. 32).

„Spiritualita znamená sounáležitost a vztah. Děti a dospívající potřebují pocit, že se nacházejí v nějakém vztahu, potřebují jistou vazbu, aby se z nich mohly stát samostatné osobnosti s dobrým pocitem vlastní hodnoty. Psychologové považují nedostatek vztahů za nemoc dnešní doby. Mnoho lidí nemá vztah k sobě samým, ani k ostatním lidem, ani k věcem a ani k Bohu. Spiritualita znamená žít ve vztahu, být v kontaktu s podstatou svého bytí vnímat a cítit sebe sama. A spiritualita rovněž znamená být ve vztahu s ostatními lidmi, což má samozřejmě dopady i na výchovu. Děti můžeme doprovázet pouze tehdy, pokud si s nimi vytvoříme vztah“ (Gün & Rogge, 2013, s. 108—109).

Začátek spirituálního jednání vidí autoři tam, kde se setkává vychovatel s dospívajícím v dobrém vztahu. Ten vypadá v každé vývojové fázi jinak. V závislosti na věku potřebují děti pozornost, zájem, péči, podporu a úctu. Při dospívání se děti postupně uvolňují z rodičovské náruče a přátele se pro ně stávají důležitější. Ale i přes to zůstává role rodičů stále velmi důležitá. Rodiče jsou dítěti průvodci v jeho životě. Musí se přizpůsobovat

rychlosti vývoje dítěte a musí tuto rychlost respektovat. „Rodiče tedy nejsou pouze učitelé, kteří na dítě působí zvenčí, ale nechávají něco ze sebe – moudrost, lásku a sílu – přejít na děti. To samé platí také pro spiritualitu. Rodiče nemusejí děti aktivně učit spiritualitě. Předají jim prostě díl své spirituality právě proto, že s nimi mají navázaný určitý vztah.“ „Růst, naplnění, údiv – v těchto pojmech se odrážejí spirituální zkušenosti, které přicházejí zevnitř a obsahují imaginární sílu a magickou energii.“ Tyto zkušenosti nemohou být naučeny (Gün & Rogge, 2013, s. 109).

John Bradshav, americký teolog a psycholog, říká, že děti jsou samy od sebe spirituální a řídí se přirozeným postojem „Jsem, kdo jsem“. Píše: „myslím, že soudržnost našeho Já je podstatou naší podobnosti s Bohem. Pokud člověk tuto kvalitu citlivě vnímá, potom je v harmonii sám se sebou a může se přijímat takový, jaký je. Děti to umění samy od sebe“ (Bradshav in Gün & Rogge, 2013, s. 44).

Podle teoložky Kohler-Spiegelové jsou pro dospívající důležité pro zvládání života tyto aspekty: „důvěřovat svým vlastním schopnostem, vědomostem a zkušenostem, důvěřovat jisté vazbě a potřebují mít pocit, že jsou neustále přijímáni, vítáni a bezpodmínečně akceptováni, důvěřovat vnitřním silám a vrozeným vnitřním obrazům, které patří pouze jim“ (Kohler-Spiegelová in Gün & Rogge, 2013, s. 111).

Spirituální a religiózní výchova je konkretizována prostřednictvím rituálů. Může to být společné jídlo, večerní modlitba, společná cesta na mši. Modlitba ukazuje, že existuje vyšší bytost, která tu pro něj bude vždy. „Prožívání spirituality umožňuje vztah, nabízí oporu a jistotu a umožní uskutečnění našich představ a fantazií – například o tom, že existuje něco vyššího, co nás ochraňuje“ (Gün & Rogge, 2013, s.163).

„To jsou momenty, které tvoří základy duchovního života: rodiče mě učili žít s Bohem tím, že jsem to na nich viděla“ (Pintířová in Paulas et al., 2017, s. 8).

Spiritualita ve škole

Pokud se zaměříme na to, kde dospívající tráví většinu svého času, je to mimo rodinu především škola. Podzimek (2021) reflektuje otázku křesťanské věrouky v kontextu dnešního školství. Uchopit téma víry ve školním prostředí sekulární školy není snadné, protože Rámcově vzdělávací programy jasně stanovují, co může učitel ve škole žákům předávat a co už je potřeba předávat v rámci náboženství. Autor poukazuje i na to, že mnoho

učitelů je věřících a musí se tomuto rámci přizpůsobit. Každý učitel má však svůj individuální přístup. Bylo by zajímavé prozkoumat téma spirituality i víry na školách, protože adolescenti a mladí dospělí tráví většinu svého času právě studiem. I v našem výzkum převažují studenti. V západoevropských státech byla povinná výuka náboženství postupně rušena, žáci si dnes mohou povinně volit náboženství a nekonfesní etickou výchovu. Dnešní učitel náboženství nemusí být pouze duchovní, ale i laik, který splňuje kvalifikační předpoklady (Martínek, 2016).

Kvalitativní studie (Natsis, 2016) interdisciplinárních přístupů k spiritualitě adolescentů na australských vládních školách zkoumala, co pro studenty ve věku 15 až 19 let znamená spiritualita ve vztahu k jejich školním a třídním zkušenostem a vztahům ve školním prostředí a jak ji prožívají a vyjadřují. Studie se zaměřila na duchovní zkušenosti prožité středoškoláky a zda se mladí lidé považují za „duchovní“. Dále zkoumala, co spiritualita znamená v kontextu každodenního života mladých lidí a řešila, jakou roli mohou hrát školy při hledání smyslu. Rostoucí množství důkazů ve vzdělávání odhaluje, že „spiritualita“ jako jeden aspekt učení je ve státních školách do značné míry přehlížen. Závěrem Natsis uvádí, že tuto problematiku ve školách je nutné dále zkoumat.

3.3.2 Aktivity v rámci církevních společenství a role společenství

Dalším z faktorů, které ovlivňují R/S, jsou náboženské instituce. Ty nabízejí prostor pro učení, sdílení a setkávání se ve společenství věřících stejného vyznání. Účast na náboženských aktivitách může posilovat religiozitu a spiritualitu. Náboženské spolky poskytují rodinám podporu tím, že organizují aktivity pro rodiče, tábory a poradenství, které umožňují rodinám spojit se tím, že tráví čas společně.

Vágnerová poukazuje na důležitost vztahů, sociálních skupin a institucí pro osobnostní vývoj adolescentů. „Vrstevnická skupina je v této době nejdůležitějším zdrojem emoční a sociální opory“ (Vágnerová, 2005, s. 349). „Dospívající se může uspokojivě definovat příslušností ke skupině, tzv. skupinovou identitou.“ Vrstevnická skupina má referenční význam a poskytuje dospívajícím zpětnou vazbu. Dospívající tak poznávají v interakci s druhými sami sebe. „Pozice, kterou dospívající ve vrstevnické skupině získá, se stane důležitou součástí jeho identity“ (Vágnerová, 2005, s. 372). V jejích výzkumech se ukázalo, že dospívající potřebují k řádnému vývoji pocit sounáležitosti a začlenění do společenství. Společenství jim poskytuje pocit bezpečí, podporu a smysluplné cíle.

Jak uvádí Rogge výše, mladý člověk má potřebu vztahu. Potřebuje někam patřit a být přijímán. Nejčastěji je to rodina, ale může to být i parta, kde najde opravdové pochopení. Dle vývojové psychologie víme, že mladý člověk prochází separací od rodičů. Hledá tedy nové vtahy, kde se chce cítit šťastný. Takovým místem může být společenství kolem nějakého kroužku jako je taneční skupina, divadelní spolek, sportovní oddíl nebo skautský oddíl, v církvi pak tzv. „spolčo“. Mladí lidé se srovnávají navzájem, potvrzují si mezi sebou svoje postavení. Společenství mladým pomáhá ověřovat si zkušenosti.

Společenství definovali Langmeier a kol. (2000, s. 284) takto: „společenství tvoří skupina lidí, kteří spolu žijí a nějakým způsobem k sobě patří. Mají mezi sebou více nebo méně jasné vztahy, na jejichž formování se podílejí. Základním znakem společenství je soužití. Důležitým předpokladem společenství jsou nejen společné zájmy, ale skutečnost, že členové se podílejí na základních podmínkách společného života. Znakem společenství je i, že se v něm může plně uskutečňovat život každého jedince. Další charakteristikou společenství je, že jeho příslušníci sdílejí nějaký společný prostor. Samozřejmě k tomu patří i společné sdílení času nezanedbatelného rozsahu v rámci společného života. Psychologickým pojítkem je však pocit pospolitosti, ve kterém jsou zahrnuty zejména tři následující pocity: princip sounáležitosti, pocit sociálního naplnění a pocit závislosti.“ Pocity závislosti zde autoři srovnávají s pocitem cítit se jako „doma“. Společenství je útočištěm. Sociální naplnění pak znamená, že člověk někam patří, sounáležitost společnou účast.

V církvi se mladí lidé také zapojují do společenství. „Křesťanství je ideál bratrství/sesterství doma od samého počátku, a to s velkou silou. Společná modlitba, zpěv a přijímání jsou pro mnoho věřících vrcholnými spirituálními prožitky. Dodávají pevnosti jejich přesvědčení, vytrvalosti a statečnosti v kritických situacích.“ (Říčan, 2006, s. 35) Společenství věřících má další rozměr, a to tajemství víry. Ježíš Kristus utvářel také společenství s apoštoly. Církev tedy tvoří společenství, v kterém se věří v trojjediného Boha a sdílí se svátosti. Společenství je v církvi naprosto zásadní.

„Být součástí náboženské/duchovní rodiny a komunity s sebou navíc přináší normy, které řídí chování dospívajících, prostřednictvím procesu sociální kontroly. Kromě toho R/S poskytuje mládeži sociální kapitál a sociální podporu, které chrání mládež před externalizací“ (Hardy, 2019).

Studie McMurdie, Dollahite & Hardy (2013) zkoumala laické pojetí náboženského vlivu, konkrétně pak jak dospívající a rodiče vnímají způsoby, jakými jejich náboženské přesvědčení a praktiky ovlivnily je a jejich život. Vzorek zahrnoval 419 dospívajících a 282 rodičů rekrutovaných z celých Spojených států prostřednictvím panelu online průzkumu. Účastníci byli požádáni, aby uvedli tři různé způsoby, jak náboženství ovlivnilo jejich životy. Odpovědi byly kódovány pomocí kvalitativních metod zakotvené teorie. V odpovědích dospívajících i rodičů se objevilo šest hlavních témat vlivu: mezilidské vztahy, vývoj charakteru, náboženské hodnoty a praktiky, perspektiva, klid mysli a duchovní spojení. Rodiče měli dvě další kategorie, které se zaměřovaly na témata rodina a negativní zkušenosti. Odpovědi naznačují, že lidé široce vnímají náboženství jako vodítko v mezilidských vztazích, životních rozhodnutích a vývoji charakteru. Studie naznačuje, že by se měl klást větší důraz na empirické zkoumání role religiozity v mezilidských vztazích.

Aggarwal, viz kapitola 2.1.4 zmiňuje, že mladým lidem pomáhají duchovní a náboženské přesvědčení lépe se vyrovnat se stresujícími životními okolnostmi. Studie ukazuje velkou důležitost komunity a její podpory. Ta je podstatná především pro ty, kteří se účastní společných náboženských aktivit (Aggarwal et al., 2023). King říká, že spiritualita a religiozita mohou také poskytnout dospívajícím pocit komunity a podpory, což může pomoci snížit pocit izolace a osamělosti (King, 2019).

„Náboženské a duchovní instituce jsou také schopny poskytovat sociální kapitál, užitečné sítě, mezilidskou podporu, stejně jako vzory (např. světci a mudrci) a mentory nebo starší (např. kněží a pastoři), kteří mohou vést dospívajících při přechodu z dětství do dospělosti. Kromě ideologických a sociálních zdrojů mohou náboženství a duchovní kontexty také poskytovat příležitosti zažít transcendenci nebo schopnost spojit se s něčím větším, než jsme my sami, což je zvláště zřetelné v kontextech založených na víře“ (Smith et al., 2005).

Mnoho organizací se zaměřuje na podporu mladých věřících. Jedním z nich je např. Arcidiecézní centrum mládeže Praha (ADCM Praha). Zaměřuje se právě na podporu společenství mladých věřících. Podporují mladé v tom, aby objevili osobní víru a spolu se svými vrstevníky ji prožívali ve společenství církve. „Jsme přesvědčeni o tom, že mladý člověk roste ve víře tehdy, když sdílí svou víru s druhými, když není jenom konzumentem

toho, co je pro něj připraveno, ale přináší něco ze sebe a svých obdarování druhým“ (ADCM Praha, n. d.). Jejich posláním je doprovázení mladých v objevování křesťanských hodnot, rozvíjejí osobní víry a života s Bohem ve společenství církve. Podporují malá společenství, nabízejí zkušenost společenství s věřícími vrstevníky těm, kteří ji nemají ve svých farnostech, pořádají víkendová setkání a formační kurzy, zprostředkovávají setkávání mladých v rámci arcidiecéze a doprovázejí je na cestě dospívání ve víře. Společenství křesťanů, tzv. „spolča“, se scházejí po celé republice.

Další institucí věnující se mladým lidem je Junák. Skautská střediska vedou mladé lidi k odpovědnosti za svůj život a svůj osobní rozvoj, učí je připravenosti být po všech stránkách platným a odpovědným členem společnosti v duchu ideálů občanské společnosti a také zprostředkovávají duchovní rozvoj, který je chápáný jako poslání hledat v životě hodnoty vyšší než materiální - pravdu, lásku, krásu. Některá střediska soustředí více věřících, jedním z nich je např. Skautské středisko Blaník v Praze (Blaník.info, n.d.).

Závěrem můžeme zhodnotit, že společenství věřících je pro mladé lidi důležité a mají chuť se do něj zapojovat, vyplývá to i z našeho výzkumu, kde vychází, že mnoho mladých se do něj zapojuje, a pokud v jejich blízkosti žádná není, uvádí respondenti, že by si přáli, aby bylo. Více v kapitole 6 Analýza dat.

3.4 Synodální proces v církvi jako podpora církevního společenství

„Synodalita, společná cesta („syn hodos“), znamená stálou otevřenost vůči Božímu Duchu, skrze něhož v církvi žije a působí vzkříšený, živý Kristus“ (https://cbk.cirkev.cz/public/media/files/29/source/orig/28450_budoucnost-cirkve-newsletter-sekce-pro-mladez-jaro-2023.pdf).

„Slovo „Synoda“ se skládá se z řecké předpony σύν, tedy „s“ nebo „spolu“, a z podstatného jména óδος, tedy „cesta“. Vyjadřuje společně prožívané putování Božího lidu. To odkazuje na Pána Ježíše, který se představuje jako „cesta, pravda a život“ (J 14,6) a nás na tuto cestu učeďnictví stále znovu zve. Od prvních staletí se slovem „synoda“ označují církevní shromáždění svolaná na různých úrovních“ (<http://www.farnostdubnany.cz/zivot-ve-farnosti/synoda-2021-23>).

„Synod, též synoda (z řec. σύννοδος, setkání), je označení pro různá shromáždění představitelů křesťanských církví, výjimečně též pro některé protestantské denominace“ (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Synod>). Synodální metoda je pak duchovní konverzace.

Synodalitu definovala Mezinárodní teologická komise Kongregace pro nauku víry v roce 2018 jako "působení Ducha ve společenství Kristova těla a na misijní cestě Božího lidu." V přípravném dokumentu synody v roce 2021 byla synodalita popsána jako "forma, styl a struktura církve" a dále synodální proces jako „zapojení všech pokřtěných celé katolické církve, kteří - vedeni Duchem Svatým - mají skrze naslouchání všem lidem vyjádřit své názory a podněty, vedoucí k rozvoji církve“ (Přípravný dokument Synody, 2021, dále jen PD).

Pracovní dokument pro kontinentální etapu (dále jen DKE) zveřejněný Svatým stolcem dodává, že synodalitu lze chápat také jako něco, co "nevychází z vyhlášení principu, teorie nebo pravidel, ale rozvíjí se z připravenosti vstoupit do dynamiky konstruktivního, uctivého a modlitebního rozhovoru, naslouchání a dialogu“ (https://www.cirkev.cz/synoda-o-synodalite-odpovedi-na-otazky_24805). U kořenů tohoto procesu stojí osobní i komunitní přijetí něčeho, co je darem i výzvou: být církví sester a bratří v Kristu, kteří si navzájem naslouchají a kteří jsou přitom postupně proměňováni Duchem," uvádí se v dokumentu. Současně je tato metoda cestou, jak přetvořit církev do méně klerikální podoby, méně chladné a méně byrokratické, jak se toho dožadují zejména mladí lidé (DKE 2022, s. 16).

První rok synodálního procesu nabídl podnětné zkušenosti prostřednictvím předložené metody duchovní konverzace. Tato metoda umožnila Božímu lidu vyzkoušet chuť setkání se s dalšími lidmi nad Božím slovem a rozmanitými ohlasy, které vyvolává v srdci každého člověka (DKE 2022, s. 25).

Křesťanská spiritualita se projevuje různými způsoby, což souvisí jak s rozmanitostí tradic mezi Východem a Západem, tak s různorodostí charismat v zasvěceném životě a církevních hnutích. Synodální církev stojí na rozmanitosti a setkávání různých duchovních tradic se tak může stát formačním „cvičištěm“, nakolik dokáže podporovat společenství a harmonii a přispívat k překonávání polarizace, kterou mnohé církve zažívají (DKE, 2022).

3.4.1 Synodální proces 2021 až 2024

Synoda tohoto období byla nazvaná: „Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání.“ Tříletý synodální proces započal papež František v říjnu roku 2021. „Cesta synodality je cestou, kterou Bůh očekává od církve třetího tisíciletí“ (Papež František, Leták Synody 2021—2024, 2021, s. 1).

Proces byl rozdělen do tří fází, diecézní, kontinentální a univerzální. „Tento proces chce být procesem naslouchání celému Božimu lidu, všem v církvi: od prostých křesťanů, přes kněze, biskupy až po papeže. Všem je dáno promlouvat a naslouchat! V tomto procesu mají zejména biskupové, stojící v čele jednotlivých diecézí, naslouchat tomu, co říká Duch Svátý prostřednictvím křesťanů v jejich diecézích“ (Leták Synody 2021—2024, 2021, s. 1).

Poté, co byl publikován Pracovní dokument pro kontinentální etapu, mělo v každé místní církvi dojít ke shromáždění zpětné reakce na tento dokument. Každá místní církev proto zorganizovala shromáždění příspěvků k DKE takovým způsobem, jaký byl v místních podmínkách možný. Cílem bylo umožnit dialog mezi církvemi v Evropě. Synodální proces v diecézích měl podobu několika setkání v malých skupinkách, během nichž se křesťané společně zamýšleli nad předloženými tématy. Společně mluvili o vlastní zkušenosti, přáních a očekáváních. Následně byly diecézemi vypracované „syntézy“.

Každá národní delegace s sebou přinesla výsledky přípravné práce v podobě příspěvků a reakcí na DKE shromážděné v každé místní církvi, na základě otázek formulovaných v čl. 106 DKE. Završen byl pak tento proces zasedáním biskupské synody v říjnu 2023.

Na konci procesu vznikl Závěrečný dokument pro kontinentální etapu (dále jen ZDE) „Záměrem tohoto dokumentu je poskytnout ucelené shrnutí veškerého jednání v průběhu Evropského kontinentálního shromáždění a poskytnout tak příspěvek evropských církví dialogu na celosvětové úrovni s výhledem na sepsání Instrumentum laboris synodálního shromáždění v říjnu 2023. Dokument proto uvádí hlavní poznatky a shody, ale také odlišnosti a napětí, které bylo možné zaznamenat. To vše s cílem poskytnout prioritní témata, která by měla být předložena synodálnímu shromáždění v říjnu 2023 k dalšímu rozlišování. Jedná se o závěr, který Evropské kontinentální shromáždění přijalo jako věrně vyjadřující jeho práci“ (ZDE, s. 8).

V synodálním procesu byly řešeny otázky: Jaký prostor k promlouvání v církvi mají muži, ženy, děti, senioři? Jaký prostor je dán k tomu, aby se mohl každý křesťan podílet na rozhodování a směřování života jeho křesťanského společenství? Jak vedou sami sebe ke schopnosti naslouchání druhým v jejich společenstvích? Jakým skupinám lidí se v církvi dosud nedostatečně naslouchá? Jak se mohou věřící aktivně zapojit do slavení liturgie, je-li liturgie dílem celého shromážděného Božího lidu? A dále jak dochází v církevním společenství k vytyčení priorit a cílů k dosažení? Otázkou bylo také kdo rozhoduje.

Cílem synody nebylo napsání dokumentu, ale „dát vzkličít snům, probudit prorockví a víze, přinést nové naděje, rozhojnit důvěru, obvázat rány, navázat vztahy, dát zazářit nadějnému úsvitu, učit se jedni od druhých a vytvořit pozitivní náhled, který bude osvětlovat mysl, zahřívát srdce a rukám navrátí sílu“ (PD, 2021, s. 14).

Synoda o synodalitě

V únoru 2023 Česká republika hostila delegáty katolické církve z 39 biskupských konferencí, celkem se v Praze sešlo 156 delegátů z biskupských konferencí a 44 hostů z různých katolických společenství nebo hnutí, na 390 účastníků se připojilo online.

Jednalo se o první zkušenost, ve které se Boží lid na evropském kontinentu, kterými jsou biskupové, kněží, jáhni, zasvěcené osoby, laici, shromáždil k vzájemnému naslouchání a k dialogu, a to v atmosféře modlitby a naslouchání Božímu slovu. Jednání evropského kontinentálního setkání v Praze probíhalo v pěti jazycích (anglicky, francouzsky, italsky, německy a polsky).

Vyvstaly tři otázky, na které bylo potřeba odpovědět: „Které intuice po přečtení a modlitbě nad DKE nejsilněji rezonují s živou zkušeností a realitou církve na vašem kontinentu? Jaké otázky nebo problémy by se měly v dalších krocích procesu řešit a zvážit? Jaké jsou priority, opakující se témata a výzvy k akci, které lze sdílet s ostatními místními církvemi po celém světě?“ (DKE, 2022, s. 29). Závěrečné dokumenty sedmi kontinentálních shromáždění se použily jako základ pro vypracování Instrumentum laboris (dále IL).

Syntéza synodálního procesu

Obrácení, chápané jako vnitřní i vnější připodobnění se sloužícímu Kristu, by mělo být prvním i posledním kritériem synodálního putování, které bude stylem života církve budoucnosti“ (Turecko, ZDE, 2023, s. 10).

„Samotný pojem „synoda“ odkazuje na Ježíšovu osobu: „Během našeho synodálního putování byl zdůrazněn obraz církve jako **společenství** všech věřících v Krista. Věřící, kteří jsou s Kristem, který o sobě řekl: Já jsem ‚hodos‘ = cesta (a také: pravda a život). (...) Křesťané jsou proto ‚synodoi‘ (Ignác z Antiochie). A proto je synodalita na prvním místě ‚spolu-křesťanstvím‘. Ti, kdo jsou ‚synodoi‘, jsou zejména ‚spolu-křesťany‘. Právě proto, že jsou s Kristem a vždy pouze na tomto christologickém základu, jsou všichni pokřtění ‚synodoi‘ v čase spásy, v následování Krista a ve službě bratřím a sestrám, v jejich putování za vzkříšeným Kristem“ (Bosna a Hercegovina, ZDE, 2023, s. 10).

V několika syntézách je vyzdvihováno posílení pocitu sounáležitosti s církví a možnost uvědomit si v praktické rovině, že církve nejsou jen kněží a biskupové. Mnozí zdůraznili, že to bylo poprvé, co se církve ptala na jejich názor, a že si v této cestě přejí pokračovat. „Někteří vyjadřovali pochybnosti o výsledku synodálního procesu, protože církve vnímají jako rigidní instituci neochotnou se měnit a modernizovat, anebo kvůli podezření, že výsledek synody je předem stanoven“ (DKE, 2022, s. 7).

„V tomto procesu se vyskytl rovněž odpor, nedostačující zapojení i celá společenství, která se nepřipojila. Částečně to mohla způsobit novost této výzvy, protože mnohá společenství nejsou na tento způsob života církve zvyklá. A bylo to způsobeno i tím, že někteří představení a pastýři se neujali animátorské a vůdčí úlohy, která jim přísluší. Některé diecézní zprávy si také stěžují na nedostatečné nebo slabé zapojení kněží“ (DKE 2022, s. 8).

Uplatňování synodality představuje „klíčový a vzácný okamžik, kdy si uvědomujeme, že všichni sdílíme tutéž důstojnost a povolání skrze křest jako účastníci na životě církve“ (BK Etiopie, DKE, 2022, s. 8). „Rostlo pochopení, že je důležité, aby všichni, kdo přijali požehnání křtu, kráčeli společně, sdíleli se mezi sebou a rozlišovali vedení Ducha Svatého, který je volá. Silně jsme si uvědomili, že v synodální církvi je společné putování cestou, jak se stát misijní církví“. (BK Japonska, DKE, 2022, s. 8).

Zprávy prezentují synodální proces jako zkušenost novosti a svěžesti. „Boží lid si všiml jedinečné možnosti svobodně mluvit a naslouchat při organizovaných rozhovorech, které byly otevřené a pozorné, pod vedením Ducha Svatého. Lidé hovořili o tom, že po deseti-letích chození do kostela se od nich poprvé žádalo, aby promluvili“ (BK Pákistánu) (DKE, 2022, s. 8). „Synodální proces je neúplný, chybí-li mu setkání s bratry a sestrami jiných vyznání, postrádá-li sdílení a dialog s nimi i zapojení do společných akcí. Zprávy vyjadřují touhu po hlubším ekumenickém setkání a potřebu formace, která by toto dílo podpořila“ (DKE, 2022, s. 8).

„Použijeme-li biblický obraz, mohli bychom říci, že synodální putování znamenalo první kroky návratu ze zkušenosti kolektivního vyhnanství, jehož důsledky postihují celý Boží lid: pokud církev není synodální, nikdo se v ní nemůže cítit skutečně a plně doma“ (DKE, 2022, s. 9).

„Právě tak si mnohé synodální syntézy představují církev: jako rozlehlý, ale ne homogenní příbytek, který dokáže poskytnout přístřeší všem, ale je otevřený, umožňuje vcházet i vycházet (srov. Jan 10,9) a směřuje k tomu, aby zahrnul Otce a celé lidstvo“ (DKE, 2022, s. 9). K tomu, aby byl stan rozšířen je ale důležité přijmout další lidi. A to i s jejich rozmanitostí. Církev si uvědomily, že cesta k rozšířenému stanu (začlenění) je postupná. Tato cesta začíná nasloucháním a žádá si širší a hlubší změnu postojů. Především je důležité uznat, že i periferie se mohou stát místem, kde je možná cesta k obrácení. Naslouchání znamená uznat vlastní cestu druhých. Když se nám toto podaří, ostatní se cítí být přijati. Když jsme přijati a neodsuzováni, snadněji sdílíme svou vlastní duchovní cestu. Právě tato stránka celého procesu znamenala asi největší proměnu. (DKE) „Synodální zkušenost lze číst jako cestu uznání pro ty, kterým se zdá, že se jim v církvi nedostává náležitého uznání“ (DKE, 2022, s. 11).

Zajímavé otázky určitě vzbuzuje téma manželství a sexuální identity. I tato témata se do synody dostala. „Mezi těmi, kdo žádají smysluplnější dialog a vstřícnější prostor, najdeme také ty, kdo z různých důvodů pociťují napětí mezi příslušností k církvi a vlastními láskyplnými vztahy, jako jsou například znovu sezdaní rozvedení, svobodní rodiče, lidé žijící v polygammním manželství, lidé hlásící se k LGBTQ atd. Zprávy ukazují, že tato poptávka po přijetí je pro mnohé místní církve výzvou: „Lidé žádají, aby církev byla útočištěm pro zraněné a zlomené, nikoli institucí pro dokonalé. Chtějí, aby se církev

s lidmi setkávala tam, kde se oni nacházejí, aby s nimi šla, a ne aby je soudila, a aby budovala skutečné vztahy postavené na zájmu a autentičnosti, nikoliv na účelové nadřazenosti“ (BK USA, DKE, 2022, s. 12). Lidé nechtějí být souzeni, ale přijati i se svými odlišnostmi. V církvi se objevuje nový fenomén, a to jsou vztahy osob stejného pohlaví. S tím souvisí nejistota církví, jak na tato témata reagovat.

Synoda také hovoří o uvědomění si vzájemné provázanosti sociálních a ekologických výzev a reagování na ně spoluprací a vytvářením společenství s ostatními křesťanskými konfesemi i věřícími jiných náboženství. „Mnoho lidí vyjadřuje vděčnost za to, že se dokument soustřeďuje na současné podoby krize. Zejména máme na mysli existenciální krizi ochrany stvoření, ochrany klimatu, války, chudobu a nemoci všech podob“ (ZDE, 2023, s. 12).

„Budovat stále více synodální církev je cestou, jak vyjádřit rovnost důstojnosti všech členů církve, která je založena na křtu, jímž se stáváme Božími dětmi a částmi Kristova těla, jako osoby spoluzodpovědné za společné dílo evangelizace, které Pán svěřuje své církvi“ (ZDE, 2023, s. 24).

V dokumentu se píše o touze, aby kontinentální shromáždění nezůstalo jednorázovou zkušeností, ale aby se stalo pravidelným setkáváním. V budoucnu by se chtěli představitelé synody zabývat tématy doprovázení zraněných osob, začlenění mládeže a žen nebo otevřenost k učení se od marginalizovaných osob. V procesu se objevila hlavní dvě témata, která přináší otázky. Prvním je snaha o jednotu v rozmanitosti bez uniformity. Druhým je otevřenost k přijetí, jako svědectví bezpodmínečné lásky Otce ke svým dětem. „Mezi aktuálními výzvami se nachází nutnost zapojení se do „dialogu se současnou kulturou a myšlením o tématech, jako jsou umělá inteligence, robotika nebo otázky spojené s genderovou identitou“ (LGBTQIA+, ZDE, 2023, s. 9). Tyto otázky by mohly dospívající i mladé dospělé velmi oslovovat.

„Synodální spiritualita proto může být jediné taková, která přijímá rozdíly, podporuje harmonii a z napětí čerpá energii pro další cestu. K tomu bude třeba přejít od zdůrazňování individuálního rozměru k rozměru kolektivnímu: ke spiritualitě postavené na „my“, která může zesílit přínos každého člověka“ (ZDE, 2023, s. 24).

„V Evropě dochází ke změně skrze kontakt se stále více sekularizovanou společností. Dá se říct, že již neexistuje homogenní křesťanská společnost. Je třeba neomezovat

se na konstatování tohoto stavu, vnímat jej jako ohrožení nebo něco, proti čemu je třeba se vymezit. Jako církve žijeme ve světě, který není nutně křesťanským světem. To od nás vyžaduje změnu mentality a skutečné obrácení“ (Belgie). „Jádrem synodální církve tedy není nic jiného než osobní vztah s Bohem“ (ZDE, 2023, s. 13).

V Portugalsku hezky shrnuli to, v co by se měli farnosti přetvořit: „v místo opravdové ‚synodální kultury‘, do níž jsou všichni přizváni se účastnit, vyjádřit svůj názor, přispět k pastoračním aktivitám, v radách a ve shromážděních, skrze přijetí vlastní efektivní spoluzodpovědnosti“ (Portugalsko). I tak rozumíme i my výzvě, co měla synoda přinést. Aby se lidé, kteří se zúčastnili, cítili přijati a věděli, že jejich přínos měl smysl. Cesta k synodalitě vyžaduje otevřenost k novým krokům.

V Závěrečném dokumentu kontinentálního shromáždění Synody 2021—2024 (ZDE) se hovoří o dialogu. „Dialog musí přetvářet naše vztahy na všech úrovních života, počínaje dialogem uvnitř místních církví a mezi těmito církvemi navzájem. Dialog se hluboce dotýká ekumenických a mezináboženských vztahů, vztahů se společností a přístupem k marginalizovaným a zraněným osobám“ (ZDE, 2023, s. 12).

3.4.2 Dospívající a mladí dospělí v synodálním procesu

Jedním z cílů této diplomové práce je zmapování zapojení mladých lidí do synodálního procesu. Předpokládáme, že mladí lidé by mohli mít zájem se zapojit do procesu, který by pro ně znamenal nějakou inovaci a větší pochopení ze strany církve pro mladé lidi. Zároveň si ale uvědomujeme, že bylo důležité i to, jak jim byl tento proces představen.

Už v roce 2018 vyzval papež František mladé lidi v Římě v Pre-synodálním shromáždění, aby vyjádřili svůj názor k blížící se synodě. Papež František si sám uvědomil, že je potřeba mladé vyzývat k diskusi. Na rozdíl od ostatních čtrnácti běžných sezení synody si vyžádal přímý příspěvek laiků, v tomto případě mladých dospělých. „Společným snem napříč kontinenty a oceány je touha najít místo, kde bude mít mladý člověk pocit, že sem patří“ (*Final Document from the Pre-Synodal Meeting*, 2018). Mladí hledají příležitost, jak budovat za lepší svět.

Dokument (DKE) uvádí, že bychom se měli zaměřit na mladé lidi, kteří jsou přítomni teď, a nikoliv až v budoucnosti církve. „Více než kdy dříve dnes mladí lidé hledají příslušnost, autenticitu a autonomii. Mnoho z nich trpí úzkostí a osamocněním a nikdo se o ně

opravdově nezajímá a nenaslouchá jim. Mladí lidé jsou přítomností naší církve, nikoliv její budoucností“ (Nizozemsko, ZDE, 2023, s. 15).

Slovensko si stěžuje na „absenci mladých v životě církve,“ zatímco potřebujeme „mladé lidi, kteří přijmou Kristovo poslání, kteří budou vydávat svědectví, kteří budou vést dialog a budou dalším společenstvím a všem národům ukazovat hodnoty, které neseme v životech mladých katolíků“ (Mezinárodní biskupská konference sv. Cyrila a Metoděje) (ZDE, 2023, s. 15).

Ve zprávě z Antil se uvádí: „Vzhledem k tomu, že naši mladí lidé zažívají vysokou míru odcizení, musíme přednostně věnovat zvláštní pozornost právě jim“ (DKE, 2022, s. 11 - 12). Postoj slovinských mladých je otevřený. „Mladí lidé touží po církvi blízké lidem, včetně těch marginalizovaných; touží po církvi, která je otevřená k otázkám rozvedených znovusezdaných, k osobám LGBTQIA+. Touží ale také, aby církev s jasností řekla, že ne vše lze změnit. Církev by proto měla naslouchat, ale také hovořit celou pravdu s velkou láskou!“ (Slovinsko, ZDE, 2023, s. 18).

„Všeobecně panuje znepokojení nad slabým zastoupením hlasu mladých lidí v synodálním procesu a stále více i v životě církve. Naléhavou potřebou je proto znovu se soustředit na mladé lidi a jejich formaci a doprovázení, a to i jako způsob, jak realizovat závěry předchozí synody na téma „Mladí lidé, víra a rozlišování povolání“ (2018). Tehdy to byli právě mladí lidé, kteří s ohledem na předávání víry v dnešní době upozornili na potřebu synodální církve. Iniciativa „Digitální synoda“ je významným pokusem naslouchat mladým lidem a nabízí nové pohledy na hlásání evangelia“ (DKE, 2022, s. 11).

Dospívání je obdobím významných změn, které mohou mít dopad na vztah dospívajícího k církvi. Plzeňský biskup Tomáš Holub, který byl delegátem České republiky na synodě, uvedl, že dospívání může být pro mladé lidi obdobím, kdy se od církvi vzdalují. Důvodem může být například to, že církev jim v tomto období nerozumí nebo jim nepřináší to, co potřebují. Biskup Holub také uvedl, že dospívání je obdobím, kdy se mladí lidé rozhodují o svém budoucím životě, včetně toho, zda se budou hlásit k nějakému náboženství. Je proto důležité, aby církev byla v tomto období pro mladé lidi přítomna a nabídla jim to, co potřebují. Synoda proto vyzvala církev, aby se více zaměřila na dospívající. Církev by měla mladým lidem poskytovat podporu a vedení, aby mohli vést zralý a naplňující život (Holub, 2022, s. 2).

„Zprávy jasně ukazují, že mnoho společenství již pochopilo synodalitu jako výzvu k naslouchání těm, kdo se cítí být vyloučeni z církve. Skupiny s tímto pocitem vyhnanství jsou přitom rozmanité, počínaje mnoha ženami a mladými lidmi, kterým se zdá, že jejich dary a schopnosti nedocházejí uznání. „Mladí lidé, chudí, vyloučení, hendikepované osoby, homosexuálové, rozvedení znovu sezdaní; každý musí cítit, že je církví přijímám a že má v církvi své místo, neboť je členem jednoho Kristova těla (srov. 1 Kor 12)“ (Francie, ZDE, 2023, s. 18). V rámci těchto skupin, které jsou samy o sobě velice různorodé, se mnozí cítí znevažováni, opomíjeni a nepochopeni. Touha po domově charakterizuje také ty, kteří se cítí nesví kvůli liturgickému vývoji po II. vatikánském koncilu. Zkušenost, že jim někdo vážně naslouchá, tak pro mnohé znamená skutečnou proměnu a je prvním krokem k pocitu začlenění. Na druhé straně, je zdrojem smutku dojem některých, že jejich účast na synodálním procesu není vítána: tento pocit vyžaduje porozumění a dialog“ (DKE, s. 12).

Církev by měla podporovat dospívající v jejich duchovním růstu. Toho lze dosáhnout například prostřednictvím duchovních programů a aktivit, které jsou určeny speciálně pro ně. Církev by měla být pro dospívající místem, kde se mohou cítit přijati a respektováni. Církev by měla být otevřená různým názorům a perspektivám, měla by mladým lidem pomáhat v jejich životním rozhodování. Církev by měla komunikovat s mladými lidmi v jejich jazyce a zabývat se otázkami, které jsou pro ně důležité. Jsou nedílnou součástí církve, ta jim má pomáhat v jejich duchovním růstu, aby se mohli stát jejími zralými a odpovědnými členy.

Náš výzkum se zaměřil na zkoumání těchto témat u mladých věřících v České republice. Z výsledků nám vychází mnoho podobných odpovědí, jako uváděli mladí lidé v jiných státech Evropy. Těmito otázkami se budeme dále zabývat ve výzkumné části, stručně jen uvedu, že pro mladé lidi v našem státě je také důležité, aby se církev dokázala otevřít, nebála se nových věcí a byla otevřená jiným názorům. To byl zřejmě hlavní cíl synody: zjistit od širokého zastoupení věřících, co by potřebovali. Součástí těchto věřících jsou samozřejmě mladí lidé. Je jen škoda, že se mladí zapojili v malé míře, jak nám dále vychází z výsledků výzkumu. Neměli tak příležitost promluvit o svých opravdových potřebách a přáních v církvi. V kapitole 6 Analýza dat budeme zkoumat, jaké důvody měli mladí pro nezapojení se do synody a co by je k tomu příště motivovalo.

3.5 Využití v praxi

V této diplomové práci jsme se věnovali tématu religiozity a spirituality u mladých věřících. Práci se spiritualitou využívá nejen psychoterapie, ale i sociální práce. Tato práce může posloužit k pochopení kontextu dospívání a rozvíjející se dospělosti a spirituality a religiozity. Hledání smyslu a něčeho, co nás přesahuje, se může stát v těchto fázích života klíčovým. Mladí dospělí i dospívající mohou hledat pomoc u odborníků, jimiž mohou být sociální pracovníci na krizových linkách nebo v krizových pracovištích. Tito pracovníci by se měli orientovat v problematice vývoje jedince i problematice spirituality. Měli by mít také základní znalosti o religiozitě a kulturních odlišnostech. Pokud tyto znalosti nemají, je dobré myslet na možnost kulturních odlišností. Sociální pracovníci mohou být první, na koho se mladý člověk obrátí s žádostí o pomoc. Často to může být nějaké nízkoprahové zařízení pro děti a mládež nebo Linka bezpečí, kde proběhne první rozhovor s mladým člověkem, který se potýká s nejistotou a různými problémy, třeba i s krizí víry.

Mezi další odborníky patří psychologové, ale i lékaři. Ti mohou mluvit s mladými lidmi, kteří se potýkají s nemocí nebo mají někoho nemocného v rodině. Zde se najednou otvírá otázka smrtelnosti, víry, naděje a také spirituality. Pracovníci by proto neměli být zaskočení otázkami jako „Co bude po smrti nebo Existuje Bůh?“ A nemusí to být pouze otázky existence, ale mladý člověk může mít prostě jen pochybnosti o své víře, nebo může mít psychické obtíže a pracovník může nabídnout otázky o hledání smyslu nebo něčeho, co nás může přesahovat, případně odkázat na specializovaná pracoviště. Takovým je např. organizace Diabasis, věnující se mimo jiné psychospirituální krizi. Spiritualita může být zdrojem při znovuoobnovení rovnováhy.

Hill & Pargament uvádějí v článku z roku 2011 vysvětlení, proč pracovat s tématem náboženství a spirituality v psychologii. „Pro mnoho lidí jsou náboženství a spiritualita klíčovými zdroji, které mohou usnadnit jejich růst. Pro jiné mohou být náboženství a spiritualita zdrojem problémů, které je třeba řešit ve službě jejich zdraví a pohodě. Průzkumy ukazují, že lidé by chtěli mít možnost mluvit o otázkách víry v psychologické léčbě. Psychologové jsou eticky povinni respektovat a věnovat pozornost kulturní rozmanitosti svých klientů. Náboženství a spiritualita přispívají k naší osobní a sociální identitě. A konečně, nové výzkumy ukazují, že duchovně integrované přístupy k léčbě jsou stejně

účinné jako jiné způsoby léčby“ (Hill & Pargament, 2011, s. 3). Existuje tedy dobrý, vědecky podložený, důvod, proč být v praxi citlivější k otázkám náboženství a spirituality. Pargament dále uvádí: „Vzhledem k tomu, že náboženství a spiritualita vyvolávají v lidech hluboké pocity, a protože promlouvají k nejhlubším hodnotám lidí, musí být praktickující psychologové opatrní, aby k těmto procesům přistupovali se znalostmi, citlivostí a péčí“ (Pargament, 2013c).

Empirická část

4 Výzkumný problém a cíl výzkumu

V této části práce budeme zkoumat faktory ovlivňující duchovní pohodu adolescentů a mladých dospělých. Předpokládáme, že spiritualita a religiozita působí jako protektivní faktor, především pak náboženská účast a zapojení do společenství věřících. Synodální proces je jedním z aktivit zapojení do společenství. Bude nás tedy zajímat, zda se mladí věřící do tohoto procesu zapojili. Cílem výzkumu je prozkoumat:

1. Je-li zapojení mladých věřících do společenství přínosem pro jejich životní pohodu a zdraví.
2. Je-li R/S protektivním faktorem duševního zdraví mladých věřících.

4.1 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky (HVO)

HVO1: *Jaká je žitá zkušenost mladých věřících s religiozitou a spiritualitou a jaký vliv mají tyto faktory na životní pohodu a zdraví?*

HVO2: *Existují podobnosti a rozdíly v žité zkušenosti mladých věřících s religiozitou a spiritualitou a jejich vlivem na životní pohodu a zdraví?*

Další výzkumné otázky (DVO)

DVO1: *Zapojují se adolescenti a mladí dospělí do společenství ve farnosti nebo jinde?*

DVO2: *Působí zapojení do společenství pro mladé věřící jako protektivní faktor?*

DVO3: *Zapojili se mladí věřící do synodálního procesu?*

DVO4: *Co by motivovalo mladé lidi k většímu zapojení do synodálního procesu?*

DVO5: *Jak hodnotí mladí věřící dnešní církev?*

Zkoumat budeme, jak se právě mladí zapojili do synody a jak vnímají dnešní církev. Také nás bude zajímat jaké změny by uvítali při dalším synodálním procesu a co by na církvi chtěli změnit. Názor mladých lidí by měla církev vnímat jako důležitý, proto nás zajímá, co motivuje mladé účastnit se aktivit v církvi a v čem jim takové aktivity pomáhají. Předpokládali jsme, že religiozita a spiritualita mladým lidem může pomoci cítit se ve svém životě spokojenější a že účast ve společenství pro mladé působí jako protektivní faktor. Toto se tedy dále ve výzkumu pokusíme objasnit.

Cílem tohoto výzkumu je prozkoumat výzkumné otázky a hledat na ně odpovědi. Závěrem není pouze vyhodnotit tyto otázky, ale hledat důvody, proč se tato zjištění dějí a dále se zamyslet nad tím, proč je důležité danou problematiku zkoumat. Také nám tento výzkum může přinést další otázky, na které se může zaměřit výzkum navazující, prohlubující dané téma.

5 Popis realizovaného výzkumu

V této části výzkumu přiblížíme výzkumný design, průběh sběru dat a budeme se věnovat metodám analýzy dat. Rádi bychom také pojednali o etické stránce výzkumu.

Přípravná fáze výzkumu zahrnuje především stanovit si oblast zkoumání. Vybrané téma spirituality a religiozity mladých jsme tedy nejprve zkoumali teoreticky v literatuře a dosud realizovaných studiích. Díky výzkumům R/S mladých jsme zjistili, že náboženská účast přispívá ke zdraví dospívajících a mladých dospělých a působí jako protektivní faktor. Toto téma jsme se tedy rozhodli dále prozkoumat pomocí výzkumu.

5.1 Výzkumný design

Výzkumný postup zahrnoval přípravu standardizovaného dotazníku, díky kterému jsme shromáždili základní osobní a demografické údaje (věk, pohlaví, vzdělání apod.) a otázky ohledně víry a zapojení do společenství věřících a synodálního procesu. Dalším krokem byla distribuce dotazníků a sběr dat. Získaný datový set byl převeden do vstupních matic, pročištěn a následně analyzován.

5.1.1 Dotazník

Pro potřeby tohoto výzkumu jsme zvolili několik dotazníkových metod, ze kterých jsme následně vytvořili dvě testové baterie – komplexní dotazník (KD) a dotazník o synodě (DS). Tento druhý dotazník vyplnilo více respondentů než komplexní dotazník (KD). Téma spirituality a religiozity jsme v KD zkoumali více podrobně, ale návratnost byla nižší. Pro prozkoumání tématu účasti na synodálním procesu jsme potřebovali více dat, což se v SD podařilo. Proto byl druhý dotazník vytvořen.

Dotazovali jsme se na demografické údaje a na to, zda jsou respondenti věřící. V dotazníku KD byla využita škála Spiritual Well-Being Scale (SWBS) – Škála spirituální pohody, konkrétně šest tvrzení škály SWBS, ke kterým respondenti vyjadřovali míru souhlasu (Malinakova et al., 2017). Dotazník zachycuje jak náboženský, tak sociálně psychologický rozměr, a je rozdělen na dvě subškály. Vertikální subškála „Náboženská pohoda“ (Religious Well-Being) představuje pohodu související s Bohem. Horizontální subškála „Existenciální pohoda“ (Existential Well-being) se zaměřuje na smysl života a životní spokojenost.

Dále jsme v dotazníku využili škálu Belief Assessment Scale (BAS). BAS je škála měřící vnímání obrazu Boha, ten byl hodnocen otázkou „Jak dobře si myslíte, že každé z následujících slov popisuje Boha?“ Následovalo 12 přídavných jmen (kritický, vzdálený, stále přítomný, otcovský, odpouštějící, mírný, milující, mateřský, trestající, hněvivý, spravedlivý, absolutní). Účastníci vybírali ze tří možných odpovědí: „velmi dobře“ (1); „ne moc dobře“ (2); „vůbec ne“ (3). Respondenti měli označit, jak dobře adjektiva popisují Boha nebo jak dobře by tato adjektiva mohla popisovat Boží obraz věřícího člověka. Můžeme vypočítat celkové skóre pozitivního obrazu Boha, přičemž vyšší skóre bude odpovídat pozitivnějšímu obrazu Boha. V tom případě bychom ale museli provést reverzi negativních adjektiv. Pro náš výzkum toto nebylo nutné, graf č. 6 nám ukazuje rozložení odpovědí.

Další škálou využitou v dotazníku byla škála Big Five Inventory (BFI) s podškálou neuroticismu. Otázky představovaly 9 položek. Následně byly hodnoty zprůměrovány. Hodnoty pak ukazovaly míru neuroticismu.

Následovaly otázky účasti na bohoslužbách, ve farnosti, společenství, synodálním procesu a další doplňující otázky o R/S, které nám pomohou objasnit vztah mladých věřících k R/S.

5.1.2 Strategie sběru dat

Sběr dat byl proveden v období prosinec 2023 až únor 2024. Pro vyplnění byly stanoveny kritéria věku od 15 do 40 let. Metodou výběru výzkumného vzorku byl příležitostný výběr založený na dobrovolnosti vyplňujících. „Předpokládaný rozsah je rozeslání 150 dotazníků s předpokladem návratu 100 dotazníků. V kvalitativním výzkumu je potřeba nasycení, což znamená zhruba 50 dotazníků“ (Hendl, 1997, s. 69). Kvalitativních dat pro prozkoumání synodálního procesu se nám podařilo shromáždit dostatek.

Testová baterie složená z dotazníku KD a DS byla respondentům zaslána především přes diecéze a farnosti, dále přes sociální síť Facebook. V poznámce na Facebooku bylo doplněno, že je dotazník určen ke zkoumání spirituality a religiozity se zaměřením na křesťanství. Respondenti byli informováni o anonymitě dotazníku i o tom, že jeho vyplnění je dobrovolné. Předpokládaný čas vyplnění byl 30 min. a byl uveden v dotazníku před začátkem samotného vyplňování. Výzkum byl zaměřen na dospívající a mladé dospělé. Věk nebyl striktně stanoven předem, ale podmínkou pro náš výzkum byl věk 15 až 40 let.

Dotazníky vyplňovali respondenti na počítači online. Následně probíhal sběr dat přes úložiště univerzity.

Věřící respondenty jsme získávali metodou záměrného (účelového) výběru, jež spočívá v cíleném výběru a oslovení účastníků výzkumu podle konkrétního kritéria, které si výzkumník s ohledem na cíl výzkumu sám stanoví. V našem výzkumu to byli především věřící dospívající a mladí dospělí hlásící se ke katolické nebo případně jiné křesťanské víře. Dotazníky vyplnili ale i nevěřící a věřící jiného vyznání než křesťanského. V našem výzkumu v části o synodálním procesu byla důležitá především data věřících křesťanů.

Za účelem sběru dat jsme oslovili kněze v těchto farnostech: Římskokatolická farnost Benešov, Římskokatolická farnost Vlašim, Římskokatolická farnost sv. Františka z Assisi (Pražská arcidiecéze), olomoucké arcibiskupství. Dále jsme šířili dotazník přes sociální síť Facebook, především přes studenty jiných teologických fakult nebo známé, u kterých jsme předpokládali, že znají mladé věřící hlásící se ke křesťanství.

5.2 Etické problémy

Respondenti byli v úvodní instrukci informováni o tom, že dotazník je zcela anonymní a že jejich účast je dobrovolná. Data, která jsme díky nim získali, budou sloužit pouze pro účely studentských prací na Cyrilometodějské teologické fakultě. Respondenti byli v dotazníku vyzváni k přečtení a odsouhlasení Informovaného souhlasu, kde byly uvedeny podmínky GDPR. Na začátku dotazníku byl také uveden přibližný čas pro vyplnění dotazníku. Byly také informováni o tom, že v dotaznících budou shromažďovány informace o základních demografických údajích a hodnotových a postojeových stanoviscích. V dotazníku nebylo uvedeno, že se zaměřuje na příslušníky křesťanské církve.

5.3 Metodologie výzkumu

Tento výzkum je kvantitativního i kvalitativního charakteru, převažují ale kvantitativní data. Data budou sumárně popsána podle hlavních proměnných použitých ve výzkumných otázkách a následně budou zkoumány vztahy mezi proměnnými. V první části se zaměříme na deskriptivní analýzu kvantitativních dat a další metody kvantitativního výzkumu. V druhé části se zaměříme na vyhodnocení kvalitativních otázek, na které respondenti odpovídali slovní odpovědí. K tomu využijeme tematickou analýzu.

Kvantitativní výzkum vychází z deduktivních metod. Máme nějakou teorii, z které dedukujeme teorii novou. Ve výzkumu se pokusíme nejen o deskriptivní analýzu dat, ale také budeme hledat souvislosti mezi proměnnými. Na začátku výzkumu jsme definovali výzkumné otázky, které budou zkoumat určité proměnné jako je zapojení do společenství, farnosti, účast na synodálním procesu nebo protektivní faktor religiozity a spirituality. Ve výzkumu nás zajímají především určité vlastnosti, kterými jsou proměnné. To mohou být kategoriální proměnné jako je pohlaví nebo např. hodnoty z kontinua od nejnižších hodnot po nejvyšší. V našem výzkumu je to např. otázka vztahu s Bohem. „Kvantitativní výzkum se zajímá především o vztahy mezi proměnnými, a ne pouze o jejich izolovaný popis“ (Punch, 2008, s. 16). Jde o opačný postup než v kvalitativním výzkumu.

V sociálním výzkumu je nejčastější entitou, která je zkoumána, jedinec. Kvalitativní výzkum vychází z induktivních metod, nemáme jednoznačně dané hypotézy, ale snažíme se vytvořit teorii na základě dat, které sesbíráme. V kvalitativních otázkách budeme zkoumat především motivaci mladých věřících pro zapojování se do církevních aktivit a také jejich subjektivní názor na dnešní církev.

U kvalitativních otázek o synodalitě a církvi byla použita analýza dat metodou **tematické analýzy**. Tematická analýza (Jordan, 2018) je vhodná pro uspořádání a popis nalezených témat v odpovědích respondentů. Tento způsob zpracování dat je vhodný především pro pochopení smýšlení mladých věřících o církevních aktivitách a církvi jako takové. Umožňuje nám identifikovat rozdíly a podobnosti v pohledech respondentů, nacházet nové poznatky k dané problematice a shrnout klíčová témata. Analýza má několik fází, nejprve jsme četli pozorně text, dále vytvořili kódy nejčastěji se vyskytujících tvrzení. K jednotlivým tvrzením respondentů v obou dotaznicích jsme pak kódy přiřazovali a dále je třídili do skupin. Následně jsme provedli analýzu těchto kódů a dedukci. Tematická analýza nám ukazuje, čím se odpovědi respondentů liší, a kde si jsou naopak podobné.

V kvantitativním výzkumu byla použita **deskriptivní metoda analýzy dat**. Vztahy mezi proměnnými jsme analyzovali prostřednictvím korelační matrixu, lineární regrese a kontingenční tabulky. **Regresivní analýza dat** spočívá v predikci, to znamená, do jaké míry můžeme predikovat jednu proměnnou tou druhou. To předpokládá vztah mezi proměnnými. Regresivní analýza přesněji popisuje tvar vztahu mezi proměnnými. **Lineární**

regrese nám ukazuje tento vztah hodnot graficky, kdy můžeme proložit hodnoty přímkou. **Korelace** označuje míru stupně asociace dvou proměnných. Proměnné jsou korelované (asociované) pokud má proměnná tendenci objevovat se současně s hodnotami druhé proměnné. Míra je od neexistující korelace až po korelaci absolutní (Hendl, 2004). Spearmanův korelační koeficient pořadí měří sílu vztahu, pokud nemůžeme očekávat normální rozložení proměnných. Zkoumali jsme rozložení dat pomocí histogramu (rozložení věku), data neměla charakter Gaussovy křivky, nejde tedy o normální rozložení dat, musíme proto použít jiných statistických metod testování, než je u dat s normálním rozložením, pokud budeme chtít porovnávat proměnné.

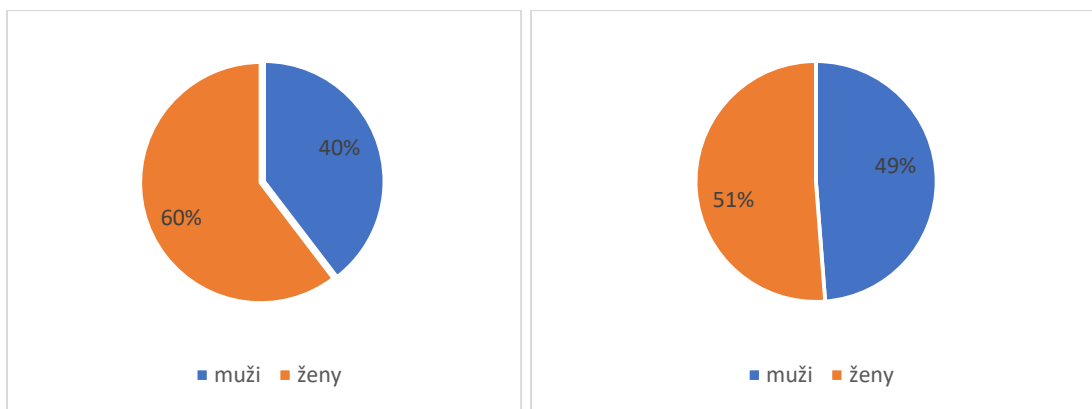
5.4 Metody zpracování a analýzy dat

Statistická analýza dat byla provedena za pomoci programu Jamovi a Microsoft Excel. Pomocí programu Microsoft Excel byly zpracována data a vytvářeny grafy. Program Jamovi sloužil především ke statistickému zpracování dat, testování a hledání odpovědí na výzkumné otázky pomocí analýzy dat, následně k tvorbě tabulek a grafů.

5.4.1 Charakteristika výzkumného souboru

Celkově se vrátilo 188 dotazníků (DS) a 135 dotazníků (KD). Vyřazeny byly všechny dotazníky s věkem respondentů nad 40 let. Dále byly vyřazeny dotazníky, kde respondenti vyplnili pouze demografické údaje. Tato data by pro náš výzkum znamenala zkreslení. Věkové rozmezí respondentů se pohybovalo od 13 do 40 let. Spodní hranice 13 let byla ponechána z důvodu možné pestrosti odpovědí dospívajících. Zastoupení dospívajících do 15 let bylo ale minimální, celkově pouze 3 respondenti. Průměrný věk respondentů byl v prvním dotazníku 23 let, v druhém 21 let. Výzkumný soubor čítal nakonec 274 respondentů, 106 respondentů kompletního dotazníku KD, 168 respondentů zkrácené verze dotazníku synody (DS). Zkrácený dotazník DS obsahoval vybrané otázky prvního dotazníku, především otázky na synodální proces a zapojení do něj a dále otázky ohledně církve. Respondenti obou dotazníků nevyplnili vždy všechny odpovědi.

Výzkumu se zúčastnilo v prvním dotazníku (KD) 64 žen a 42 mužů. Druhého kratšího dotazníku (DS) se zúčastnilo 86 žen a 82 mužů. V dotazníku KD tedy převažovaly ženy, rozložení pohlaví v DS bylo vyrovnané. Grafy 1 a 2 nám ukazují rozložení pohlaví v jednotlivých dotaznících v procentech.

Graf 1

Rozložení respondentů podle pohlaví (KD) (graf vlevo)

Graf 2

Rozložení respondentů podle pohlaví (DS)

Záměrně jsme vybírali věkovou kategorii adolescentů a mladých dospělých. Cíleně byly tedy oslovováni mladí lidé nebo lidé, kteří s nimi jsou v kontaktu a mohou je oslovit.

6 Analýza dat

Ve výzkumu se zaměříme nejprve na analýzu dat kvantitativní části výzkumu, kde použijeme deskriptivní statistiku, již obohatíme zkoumáním některých proměnných pomocí korelačního matrixu, kontingenční tabulky a lineární regrese. Zde se budeme věnovat především religiozitě a spiritualitě a jejich vliv na životní spokojenost mladých věřících. V druhé části se budeme věnovat vyhodnocení kvalitativní části, kterou představovaly otázky na zapojení se do synodálního procesu a vnímají dnešní církve mladými věřícími.

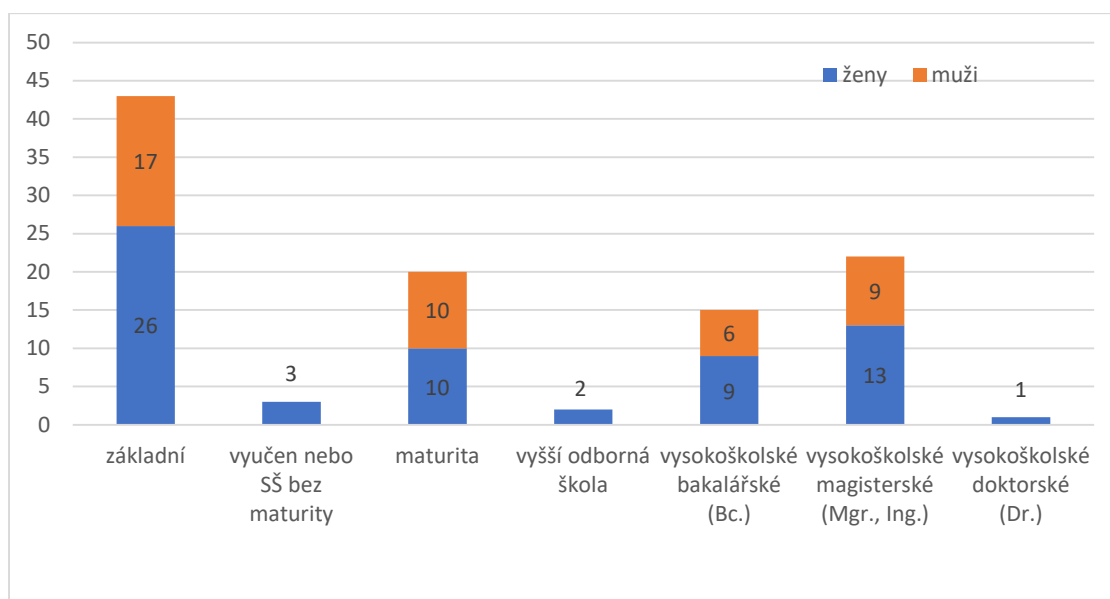
6.1 Religiozita a spiritualita mladých věřících a jejich zapojení do společenství

Zaměřili jsme se na zkoumání religiozity a spirituality dospívajících a mladých dospělých pomocí široké škály otázek. Deskriptivní statistika nám ukazuje náš výzkumný soubor, který tvořili převážně mladí lidé s věkovým průměrem kolem 21 (DS) až 23 let (KD). Medián je pak u DS 20 let a u KD 21 let. Zastoupení mladých do 20 let v dotaznících je v KD 43 % a v DS 39 %, 35 % respondentů v dotazníku KD bylo ve věku 20–30 let, u DS to bylo 60 %. Většinu respondentů tedy tvořili mladí lidé do 30 let, a to hlásící se k nějaké konkrétní víře.

Ekonomický status respondentů představoval v KD 62 % studentů, druhou nejpočetnější skupinou byli zaměstnaní (22 %), v dotazníku DS tvořil 83 % respondentů studenti, 13 % zaměstnaní, čtyři z respondentů uvedli, že jsou na mateřské dovolené nebo jsou nezaměstnaní.

Stupeň vzdělání respondentů

Největší množství respondentů ve výzkumném souboru (KD) tvořili pravděpodobně středoškoláci, kteří neměli střední školu zatím dokončenou, zobrazují se tedy jako respondenti se základním vzděláním. Druhou skupinu nejvíce zastoupených představují vysokoškoláci. Třetí a čtvrtou skupinu tvořili lidé s maturitou a studenti s ukončeným bakalářským vzděláním. Pouze jeden respondent ukončil doktorandské studium (Graf 3).

Graf 3

Vzdělání respondentů (KD)

V druhém zkráceném dotazníku uvádí většina respondentů jako nejvyšší dokončené vzdělání maturitu, na druhém místě byli mladí lidé se základním vzděláním. Tyto dvě skupiny tvořily 73 % všech respondentů ve zkráceném dotazníku (DS), třetí nejpočetnější skupinou byli vysokoškoláci (dokončené VŠ i Bc.), kteří tvořili přes 24 % respondentů.

Rozložení respondentů podle bydliště, víry a účasti ve farnosti a společenství

Je zajímavé podívat se na **rozložení respondentů z hlediska jejich bydliště**. Z prvního dotazníku (KD) vychází, že se ho účastnili především lidé z velkého města nad 100 tisíc obyvatel (53 respondentů). Z druhého dotazníku (DS) u otázky příslušnosti k farnosti naopak vychází, že ho vyplnili spíše lidé z menších měst či vesnic. V tabulkách 1 a 2 níže jsou uvedeny počty respondentů z hlediska rozložení podle místa bydliště (City size: 1 = do 2 000 obyv., 2 = 2 000—10 000, 3 = 10 001—50 000, 3 = 50 001—100 000, 5 = více než 100 000), a také podle dat ohledně jejich náboženského přesvědčení nebo příslušnosti k farnosti či společenství.

Můžeme tedy sledovat, že největší zastoupení lidí patřících do nějaké farnosti je v místě bydliště s malým počtem obyvatel, kde je větší pravděpodobnost, že se lidé spolu znají. Většina věřících je pak v dotazníku KD z velkého města. To lze vysvětlit tak, že většina

dotazníků byla posílána přímo lidem žijícím ve velkém městě. O rozložení věřících z hlediska velikosti místa bydliště tento údaj v našem dotazníku tedy nemůže příliš vypovídat, nemůžeme vyvodit žádné zobecnění.

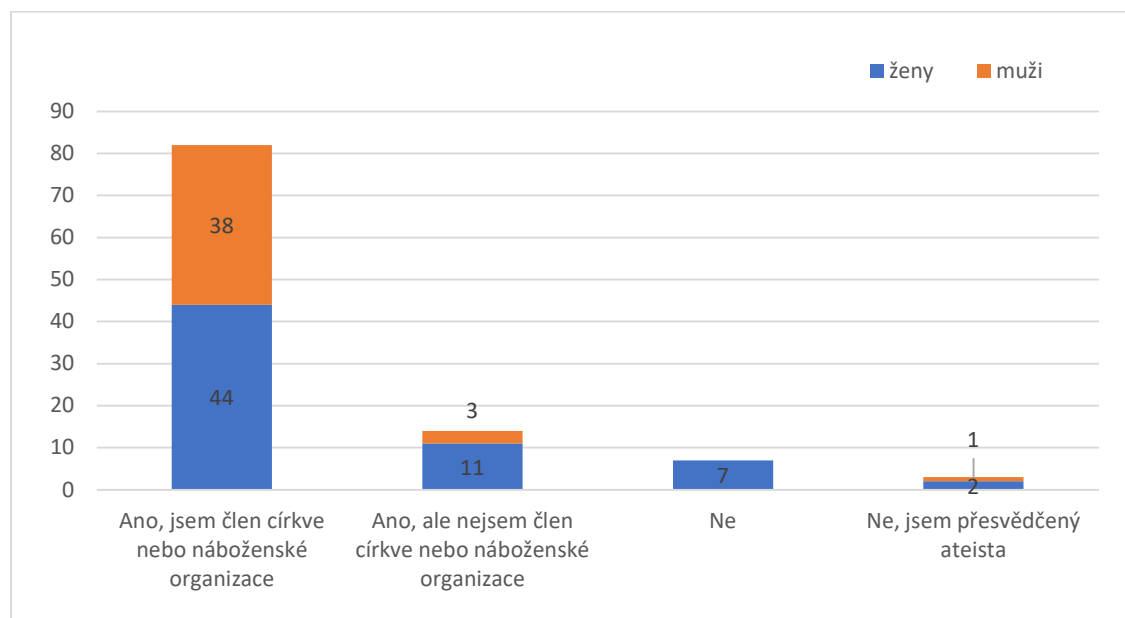
Tabulka 1: *Bydliště x Zapojení do církve (vlevo)*

Tabulka 2: *Bydliště x Zapojení do farnosti nebo jiného společenství*

Frequencies of City_size (KD)				
City_size	faith			
	1	2	3	4
1	14	3	2	1
2	14	1	0	0
3	12	1	1	0
4	3	1	0	0
5	39	8	4	2

Frequencies of City_size (DS)			
City_size	Belonging		
	1	2	3
1	50	2	0
2	35	3	2
3	26	1	1
4	10	1	4
5	25	3	5

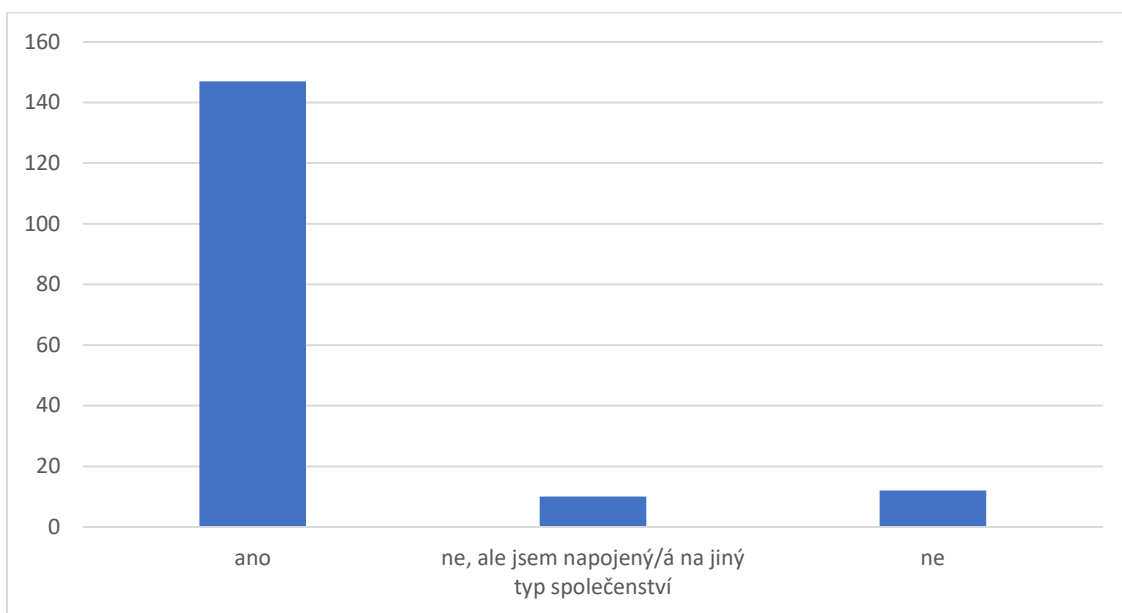
Na otázku, jestli by se respondenti označili za **věřícího** člověka a zda jsou **členy** nějaké **církve**, odpovídali v KD čtyřmi možnými odpověďmi viz graf č. 4 níže.

Graf 4
Příslušnost k církvi (KD)

Ve výzkumu je tedy největší zastoupení mladých věřících, kteří jsou zároveň členem nějaké církve nebo organizace. Pouze tři respondenti uvedli, že jsou přesvědčení ateisté, dva muži a jedna žena.

Na otázku „Cítíte se aktuálně být součástí nějaké farnosti?“ odpovídali respondenti v dotazníku (DS) odpověďmi ano; ne, ale jsem napojený/á na jiný typ společenství; ne (Graf 5).

Graf 5

Zapojení do farnosti nebo jiného společenství (DS)

Z 88 odpovědí (KD) na otázku „Cítíte se být aktuálně součástí nějaké farnosti?“ bylo 46 odpovědí ano, cítí se součástí nějaké farnosti, 26 respondentů odpovědělo ne a 16 respondentů odpovědělo ne, ale jsou napojeni na jiné společenství. Přes 50 % respondentů je tedy zapojeno do nějaké farnosti, kolem 30 % není zapojeno do žádné farnosti ani jiného společenství. Do farnosti nebo jiného společenství bylo tedy celkem zapojeno 70 % dotazovaných, kteří na tuto otázku odpověděli. V druhém zkráceném dotazníku (DS) se většina respondentů (87 %) cítí součástí nějaké farnosti. Deset respondentů odpovědělo, že jsou napojeni na jiný typ společenství, 12 zbylých respondentů uvedlo, že nejsou napojeni na jiný typ společenství.

Při konkrétních dotazech na farnost jsme zjistili následující: u tvrzení **„Moje farnost je pro mne místem, kde nacházím podporu a povzbuzení.“** odpověděla většina dotazovaných (DS) hodnotou 5 a 4, tzn. zcela souhlasím 5; spíše souhlasím 4 (celkem 62 % dotazovaných DS, 60 % KD). Odpovědi se příliš nelišily se vzrůstajícím věkem. V DS 17 % respondentů uvedlo, že ani souhlasí a ani nesouhlasí, v KD 24 %, dalších 17 % (DS) uvedlo, že spíše nesouhlasí, farnost pro ně tedy není místem podpory a povzbuzení. Zcela nesouhlasilo 5 respondentů, tedy přes 3 % (DS) a jeden respondent (KD).

„Moje farnost je pro mne místem, kde vždy najdu někoho, s kým mohu mluvit o svých těžkostech.“ V této otázce se odpovědi podobaly odpovědím z předchozí otázky. Zcela souhlasilo 25 % respondentů, spíše souhlasilo 31 % a zcela nesouhlasilo 9 % (DS). V KD zcela souhlasilo 28 %, spíše souhlasilo také 28 %, nesouhlasily 3 %. Minimální počet dotazovaných nevnímá farnost jako místo, kde mohou mluvit o svých těžkostech. Naopak přes 56 % mladých (DS) a 55 % (KD) věří, že se ve své farnosti mohou obrátit na někoho, s kým se mohou o své starosti podělit. To je pozitivní zpětná vazba pro církevní společenství.

„Moje farnost je pro mne místem, kde dostávám podněty pro osobní růst.“ Šedesát procent respondentů DS vnímá farnost jako místo pro osobní růst. Dvacet dva procent DS pak uvádí, že vůbec ne nebo spíše ne. V KD je to obdobné, pro 59 % odpovídajících je farnost místem osobního růstu, odpověď vůbec ne neuvědl nikdo, spíše ne pak 13 %.

Na otázku **„Mám ve farnosti přátele“** odpovědělo 94 dotazovaných zcela souhlasím a 33 dotazovaných spíše souhlasím, tedy 83 % dotazovaných (DS) má ve farnosti přátele. U KD to bylo 84 % dotazovaných (51). Sto devět respondentů uvedlo, že má **přátelský vztah se svým knězem**, tedy 71 % mladých věřících (DS), 74 % (KD), kteří na tuto otázku odpověděli, vnímá kněze jako přítele.

„Vnímám církve jako bezpečné prostředí, kde mohu mluvit i o náročných tématech.“ Zde je rozložení odpovědí více vyrovnané. Ale 62 % (DS) a 59 % (KD) respondentů církve jako bezpečnou vidí, 21 % (DS) a 23 % (KD) pak církve nevnímá zcela nebo spíše jako bezpečné místo. **72 % respondentů (DS) a 62 % (KD) uvedlo, že navštěvuje pravidelně nějaké společenství**, ať už organizované v rámci farnosti nebo mimo ni. Jak se zapojují do aktivit ve farnosti jsme se zeptali v další otázce: **„Jak často se nějakým**

způsobem aktivně dobrovolně zapojujete ve své farnosti nebo vypomáháte při jiných církevních aktivitách?“ U DS byla nejčastější odpověď „několikrát ročně“ (25 %) a hned za ní následovala odpověď „každý týden“ (23 %), tady byl počet odpovědí téměř vyrovnaný. „Nikdy“ odpovědělo 5 %, „častěji než 1x týdně“ odpovědělo 10 %, tedy 16 respondentů. V KD se nejčastěji zapojují několikrát ročně (27 %). Respondenti uvádí, že jsou oslovováni farností několikrát ročně (64 % DS, 37 % KD), aby se nějakým způsobem aktivně a dobrovolně zapojili ve své farnosti nebo vypomohli při jiných církevních aktivitách.

Jednou z dalších otázek výzkumu bylo, jak často mladí navštěvují **bohoslužby** nebo jiná náboženská shromáždění (Tabulka 3 a 4). Nejčastěji vyplňovali odpověď, že chodí do kostela na bohoslužbu 1x za týden i častěji. Níže v tabulce můžeme vidět četnost odpovědí u 1; vůbec je nenavštěvuji, 2; příležitostně, 3; často, ale ne každý týden, 4; snažím se jednou týdně, 5; více než jednou týdně.

Tabulka 3

Návštěvy bohoslužeb a jiných náboženských shromáždění (KD)

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	6	11.3 %	11.3 %
2	11	20.8 %	32.1 %
3	6	11.3 %	43.4 %
4	16	30.2 %	73.6 %
5	14	26.4 %	100.0 %

Tabulka 4

Návštěvy bohoslužeb a jiných náboženských shromáždění (DS)

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	3	1.8 %	1.8 %
2	4	2.4 %	4.2 %
3	9	5.4 %	9.6 %
4	68	40.7 %	50.3 %
5	83	49.7 %	100.0 %

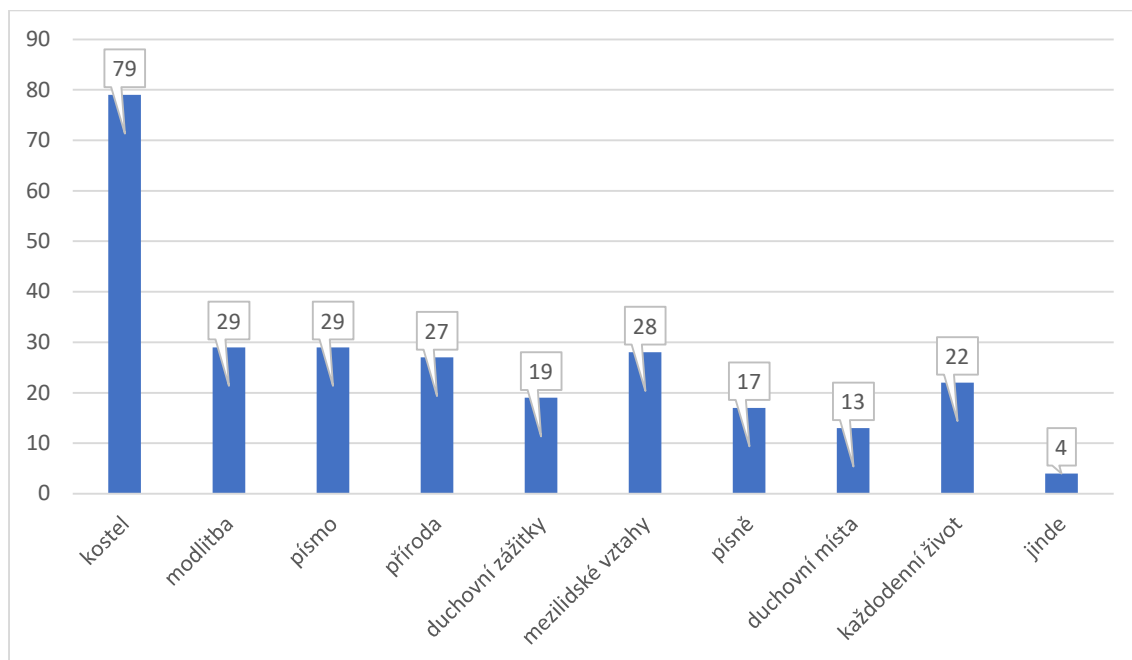
Denní modlitba

Zajímalo nás také, kolik minut tráví mladí věřící denně modlitbou. Z výsledků vyplývá, že 15 % respondentů se modlí 15 minut denně. Přes 30 % respondentů se modlí 5, 10 nebo 20 minut denně, 15 % respondentů se modlí 25 minut až hodinu denně. Šest účastníků výzkumu uvedlo, že se modlí hodinu nebo více než dvě hodiny denně. Jen kolem 7 % se modlí méně než 5 minut denně, 21 respondentů (24 %) uvedlo 0 minut. Toto bylo zkoumáno pouze v dotazníku KD, tedy celkem u 88 respondentů, kteří odpověď vyplnili. Délku modlitby jsme výše porovnali s četností návštěv bohoslužeb.

Pokusili jsme se porovnat **četnost návštěv bohoslužeb s časem stráveným modlitbou**. Pomocí korelačního koeficientu jsme zjistili, že existuje silný statisticky významný vztah těchto dvou proměnných, $p < 0,001$, $r = 0,611$. S častější návštěvou bohoslužeb roste i čas strávený modlitbou.

Zdroje spirituality

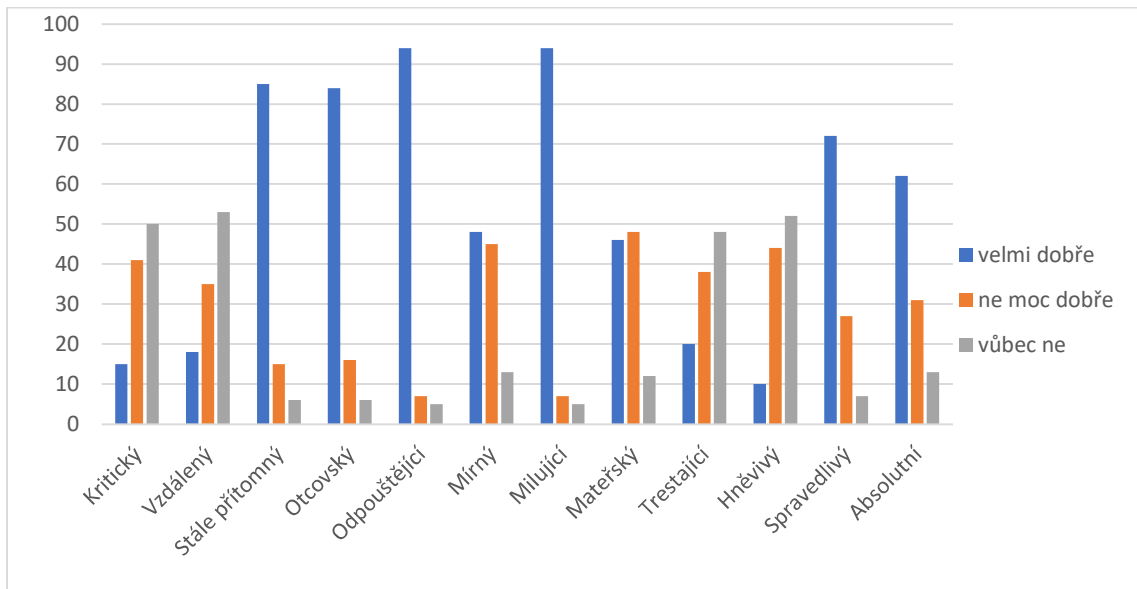
V jedné z dalších otázek byli respondenti dotazováni na zdroje své víry (Graf 6). Nejvíce považují jako zdroj spirituality návštěvu kostela (KD). Na dalších místech jsou zastoupeny téměř vyrovnaně modlitba, písmo, příroda a mezilidské vztahy. Ostatní zdroje jsou téměř vyrovnané.

Graf 6

Zdroje spirituality (KD)

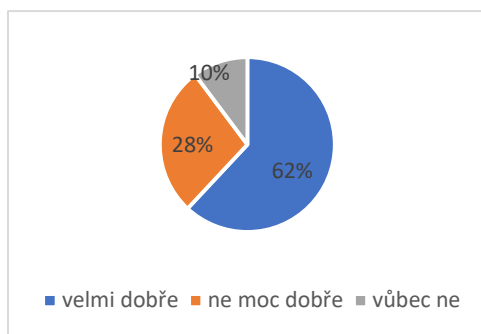
U otázky „**Jak vnímám Boha**“ byla použita Likertova škála ve zkrácené verzi, kdy bylo možné vybírat ze tří možností od 1 do 3 (1 = velmi dobře, 2 = ne moc dobře, 3 = vůbec ne). Otázka zněla: „*Jak dobře podle Vašeho vnímání a osobního prožívání každé z těchto slov či slovních spojení vystihuje Boha? (Pokud nejste věřící, jak dobře podle Vás vystihuje pohled věřícího člověka)?*“ Podíváme se na rozložení odpovědí u všech respondentů z prvního dotazníku (KD), kde jsme tuto otázku zkoumali (Graf 7).

Graf 7

Vnímání Boha

V grafu se objevují vysoké hodnoty u Boha stále přítomného, otcovského, odpouštějícího

a milujícího, také spravedlivého a absolutního. Respondenti Boha nevnímají jako vzdáleného, kritického, trestajícího a hněvivého. Pokud bychom tyto reverzní data u negativních adjektiv otočili, vyšla by nám vyšší data u většiny odpovědí (Graf 8).

Graf 8

Vnímání Boha po reverzi dat

Výrazné hodnoty u negativních adjektiv se objevují pouze u Boha trestajícího, 20 respondentů uvádí „velmi dobře“, a také u hněvivého a kritického, kde uvádí odpověď „velmi dobře“ do 20ti respondentů. Z odpovědí respondentů, že Boha vnímá většina spíše pozitivně. To nám ukazuje na blízký vztah. Ten budeme dále zkoumat.

Dále jsme použili několik tvrzení Škály spirituální pohody - Spiritual Well-Being Scale (SWBS), ty byly zaměřeny na zkoumání vztahu s Bohem (RWBS) a dále na životní spokojenost (EWBS). Pokusíme se také ukázat, zda existuje **souvislost mezi vztahem s Bohem a životní spokojeností**. Respondenti měli přiřazovat k výroky škálu: 1 = absolutně nesouhlasím až 6 = absolutně souhlasím. Tvrzení jsou z testu The adjusted version of the Spiritual Well-Being Scale (Příloha 5). V tabulce č. 5 vidíme počet odpovědí na tvrzení, průměrné hodnoty odpovědí i medián. Jednotlivá tvrzení jsou uvedena dále v textu.

Tabulka 5

Škála spirituální pohody

	SWBS_1	SWBS_2	SWBS_3	SWBS_4	SWBS_5	SWBS_6
N	91	91	91	91	91	91
Missing	15	15	15	15	15	15
Mean	4.85	3.95	4.01	4.37	4.03	4.31
Median	5	4	4	5	4	5
Standard deviation	1.47	1.48	1.36	1.61	1.35	1.72
Minimum	1	1	1	1	1	1
Maximum	6	6	6	6	6	6

V dotazníku byla některá tvrzení přehozena oproti testu SWBS. Religiozity se týká tvrzení 1, 4, 5 a 6. Tvrzení o Everyday Wel-Being jsou 2 a 3. Tvrzení 7 „*Věřím, že existuje nějaký skutečný cíl mého života.*“ v dotazníku nebylo použito. (RWB: 1, 2, 4, 6; EWB: 3, 5, 7 v originální verzi dotazníku). Respondenti souhlasili či nesouhlasili s tvrzeními.

U tvrzení *Mám osobní smysluplný vztah s Bohem* (SWBS_1) polovina respondentů odpovídala absolutním souhlasem. *Cítím se opravdu naplněný/á a spokojená se svým životem* (SWBS_2). Pouze 14 % respondentů se cítí naplnění a spokojení se svým životem absolutně. Tyto dvě proměnné jsme se pokusili porovnat pomocí kontingenční tabulky. (Příloha 4, tab. č. 9). V tabulce č. 8 (Příloha 3) můžeme vidět všechny odpovědi současně v korelačním matrixu. K většímu zkoumání jsme vybrali pouze dvě, a to vztah mezi SWBS_1 a SWBS_2 a dále korelaci mezi SWBS_1 a SWBS_6.

Při testování normality nám z Shapiro-Wilkova testu vychází hodnota $p < 0,001$ (Tab. 9, příloha 3), zamítáme tedy nulovou hypotézu o normálním rozložení dat a přikládám se

k alternativní hypotéze, že data nemají normální rozložení. V tabulce č. 8 (Příloha 3) vidíme $p < 0,001$, existuje tedy významný vztah mezi tvrzením 1 a 2. Dále vidíme, že nejvíce respondentů odpovídalo na tvrzení 1 bodem 6 ze škály, což znamená absolutní souhlas u tvrzení *Mám osobní smysluplný vztah s Bohem* (Tabulka 10). U tvrzení 2 je nejvíce odpovědí škálou 4, 5 a 6. Propojuje se nám tedy proměnná absolutního vztahu s Bohem a pozitivních odpovědí na osobním naplnění a životní spokojenosti $\chi^2(25) = 91,7$, $p < 0,001$. Naopak 5 respondentů odpovědělo 1 u tvrzení SWBS_1, což znamená, že absolutně nemají smysluplný vztah s Bohem, zároveň na škále životní spokojenosti vyplňovali spíše, že se necítí naplnění a necítí životní spokojenost. Vychází nám tedy, **čím vyšší míra vztahu s Bohem, tím vyšší míra životní spokojenosti.**

Dále pokračovala tvrzení *Ohledně své budoucnosti mám dobrý pocit* (SWBS_3). Hodnotu 5 zadalo 32 % respondentů, hodnotu 4 pak 25 % respondentů. Ohledně své budoucnosti nemá dobrý pocit 7 % respondentů, naopak absolutní pocit souhlasu uvedlo 10 respondentů. Vidíme zde nejistotu z budoucnosti. Toto by bylo zajímavé dále zkoumat.

U tvrzení *Můj vztah s Bohem přispívá k mému pocitu životní spokojenosti* (SWBS_4) se nám potvrzuje naše výzkumná otázka, zda **víra pomáhá mladým lidem k životní spokojenosti**. Většina respondentů se přiklonila k pozitivním hodnotám škály, 35 % respondentů absolutně souhlasí (hodnota 6), 37 % vyplnilo hodnotu 4 nebo 5 na škále.

Věřím, že mě Bůh miluje a záleží mu na mně (SWBS_5). Zde bylo překvapivě absolutních souhlasů pouze 13 %, absolutních nesouhlasů 8 %. Největší zastoupení měla hodnota 4 a následně 5. S tvrzením, *Věřím, že se Bůh zajímá o moje problémy.* (SWBS_6) absolutně souhlasilo 35 % respondentů. Je zde určitá rezervovanost v tom věřit v absolutní zájem Boha. Ve větším prohloubení pochopení by nám pomohl další výzkum zaměřený kvalitativně.

Bůh se zajímá x Osobní vztah s Bohem

Pokusili jsme se pomocí korelačního koeficientu porovnat dvě proměnné našeho výzkumu, abychom posoudili, zda silnější osobní vztah s Bohem (SWBS_1) souvisí s pocitem, že se o mě Bůh zajímá (SWBS_6). Shapiro-Wilkův test ukazuje $p < 0,001$, že rozložení dat není normální. Zamítáme tedy nulovou hypotézu a použijeme Spearmanův test pro měření dat s tímto rozložením. Spearmanův test ukazuje u proměnných SWBS 1 a SWBS 6 hodnotu $p < 0,001$ a $r = 0,602$ (Tabulka 8). Korelační vztah je silný, zamítáme

tedy nulovou hypotézu, že není vztah mezi těmito dvěma proměnnými a přikláníme se k alternativní hypotéze. U respondentů našeho výzkumu existuje statisticky významná korelace mezi osobním vztahem k Bohu a vírou, že se Bůh zajímá o jejich problémy. Kontingenční tabulka ukazuje výsledek $\chi^2(25) = 94,5$, $p < 0,001$. (Příloha 4, tabulka 11).

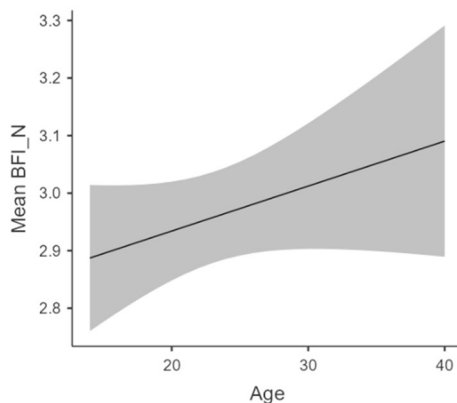
Výsledky Spiritual Well-Being Scale nám ukazují průměrnou hodnotu 3,95 až 4,85. Medián u otázek pozitivního vnímání Boha představuje hodnotu 4 a 5, modus u otázek 1, 4 a 6 hodnotu 6. Výzkumný vzorek vykazuje vyšší hodnoty v této škále. Čím vyšší hodnota tím vyšší spokojenost, a to jak ve vztahu s Bohem (RWB), tak v životní spokojenosti (EWB). Vyšší skóre odpovídá vyšší duchovní pohodě (Malinakova et al., 2017).

Prožívání zdraví a R/S

U subjektivního vnímání zdraví uvedlo 60 respondentů KD (62 %) svoje zdraví jako dobré, 17 % nesouhlasilo nebo mírně nesouhlasilo. Na otázku, jestli užívají nebo v minulosti užívali respondenti nějaké psychiatrické léky, uvedlo 16 % ano, 84 % ne. Pomocí podškály **Big Five Inventory - Neuroticismus** jsme mohli změřit **míru neuroticismu**. Nejprve jsme vytvořili v Jamovi průměrný skór u každého z respondentů. Průměrná hodnota neuroticismu u výzkumného souboru pak byla 2,96. Skóre 3 pak naznačuje v BFI průměrnou hodnotu neuroticismu. Pokud rozdělíme respondenty podle pohlaví, mírně vyšší skóre vykazují ženy. Respondenti našeho výzkumu nemají vyšší míru neuroticismu,

u nikoho se neobjevila průměrná hodnota vyšší než 4, která znamená vyšší neuroticismus.

Pokusili jsme se zjistit, zda míra neuroticismu souvisí s věkem. K měření jsme použili Lineární regresi (Graf 9).

Graf 9

Míra neuroticismu x věk

Z grafu vidíme, že se zvyšujícím se věkem roste i míra neuroticismu. U nižšího a vyššího věku však nemáme dostatek respondentů, proto nejsou výsledky tolik spolehlivé a interval spolehlivosti je širší na začátku i na konci grafu. Můžeme si položit otázku, zda nižší a průměrná míra neuroticismu může souviset s vyšší mírou religiozity a spirituality, to by však byla otázka pro další výzkum.

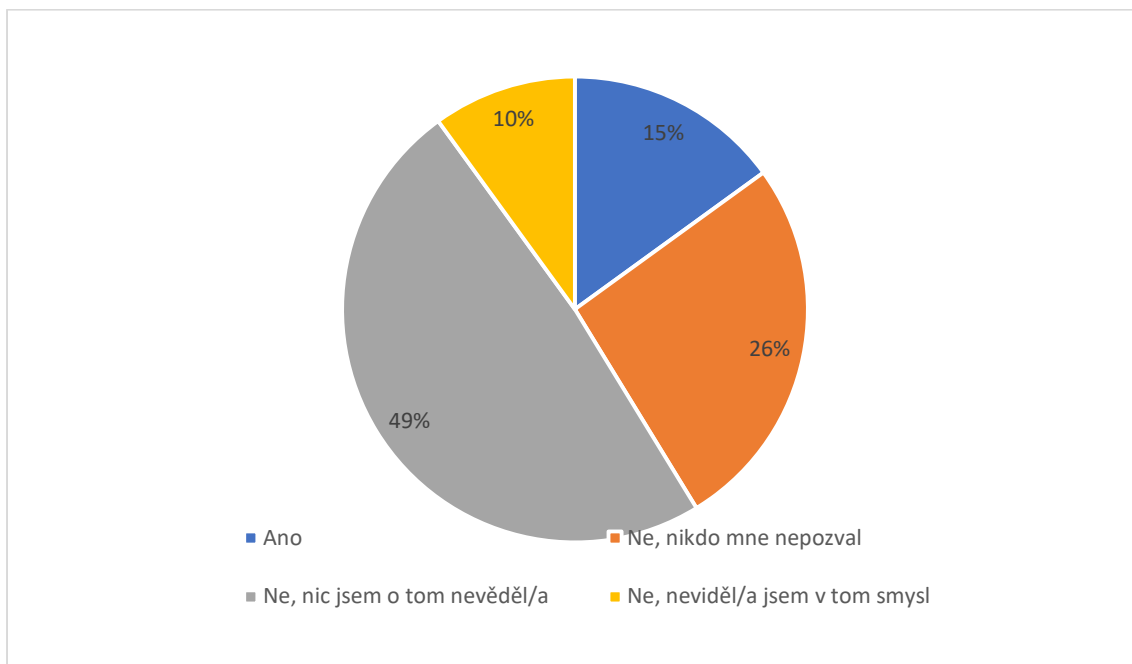
Na otázku „**Prožil/a jste něco, co by bylo možné označit jako náboženskou konverzi (přijetí nebo změna vyznání, výrazné prohloubení duchovního života)?**“ více než polovina respondentů odpověděla ano (57 %), ne odpovědělo 43 % dotazovaných. Ukazuje se nám zde vysoká míra přijetí vyznání nebo změna vyznání i výrazné prohloubení duchovního života. Bylo by dobré příště tyto otázky rozdělit na tři konkrétní a zjistit, na co respondenti odpovídali více.

6.2 Vyhodnocení postojů dospívajících a mladých dospělých k synodálního procesu

Respondentů jsme se dotazovali na jejich zapojení do synodálního procesu a dále na hodnocení celého procesu. Většinou vidí synodální proces jako pozitivní a užitečný. Představuje podle nich naději pro budoucí církve. Zároveň si ale uvědomují slabé stránky procesu. Mnoho respondentů překvapivě vůbec nevědělo, o co se jedná. Ze všech respondentů ve zkráceném dotazníku se účastnilo synody 15 %. Většina (49 %) uvedla, že o synodálním procesu nevěděla, 26 % uvedlo, že je nikdo nepozval a 10 % nevidělo v účasti smysl. Deset respondentů z KD sledovalo synodální proces, 19 lidí bylo seznámeno alespoň s jedním dokumentem synodálního procesu. Dvacet dva odpovědí muselo být vyřazeno z důvodu protichůdných odpovědí, zda četli dokumenty nebo ne, 79 respondentů označilo odpověď, že nečetli žádný z uvedených dokumentů.

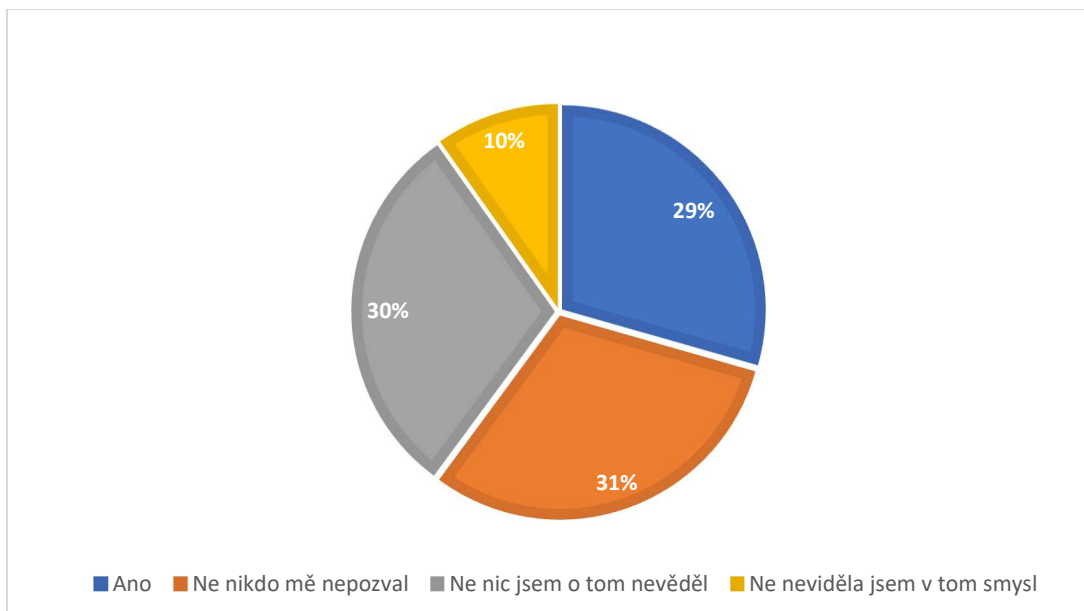
V grafech 10 a 11 vidíme odpovědi z obou dotazníků na otázku účasti. Z výpovědí respondentů vyplývá, že důvodem, proč se neúčastnili synodálního procesu, je především **malá propagace** této probíhající akce. K respondentům se často vůbec žádné informace nedostaly. Pokud se k nim informace o plánované synodě dostaly, nebyly dostatečné. Respondenti by potřebovali vidět v zapojení do procesu nějaký **smysl**, potřebovali by vědět, že celý proces něco přinese. Mnoho mladých lidí uvádí, že by se účastnili, pokud by věděli, že to přinese nějakou **změnu**. Pokud měli o procesu informace, mysleli si někteří, že to není určeno jejich věkové kategorii, ale spíše starším. Co by uvítali je **osobní pozvání**

nebo větší důraz na to, že je setkání určeno i jim, mladým. Dále, že se někdo o jejich názory zajímá a že jsou vnímáni jako plnohodnotní členové církve.

Graf 10

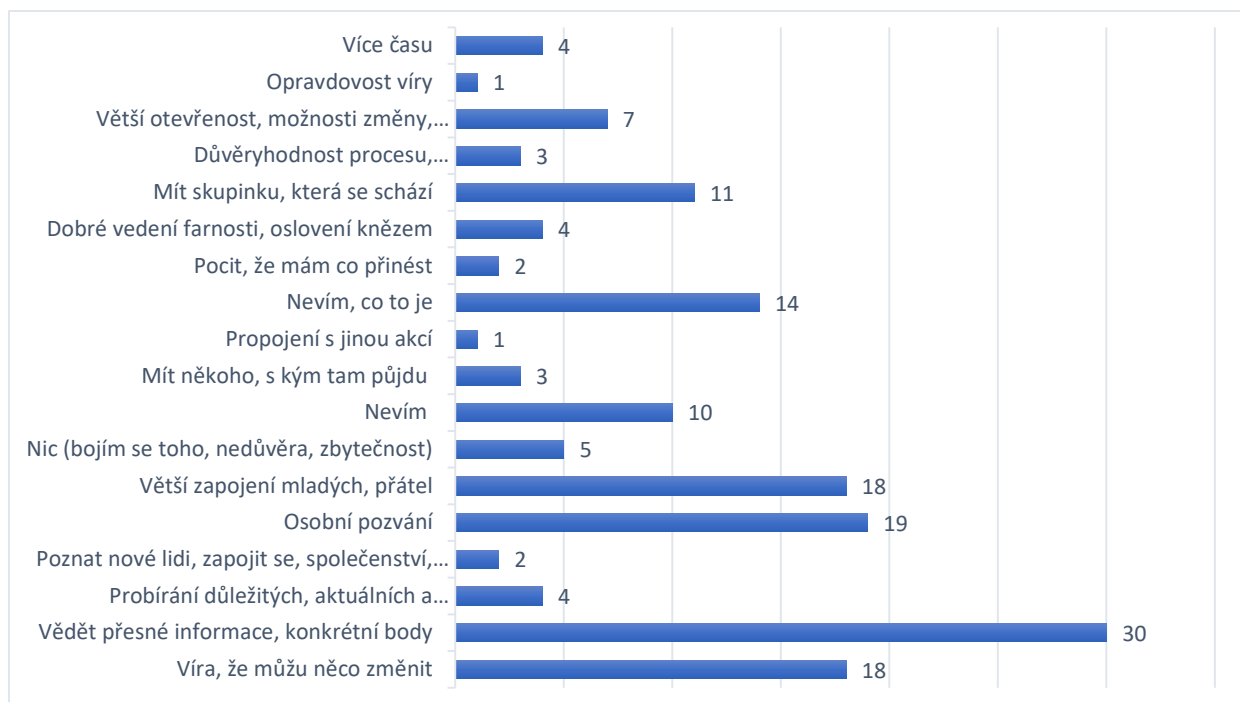
Účast na synodálním procesu (KD)

Graf 11

Účast na synodálním procesu (DS)

Častá odpověď respondentů byla, že **nevědí, co synodální proces je**. Mnozí byli toho názoru, že nebyla aktivita více představena a propagována farností. Očekávali by **větší zapojení jejich farářů**. V grafu níže vidíme zpracování odpovědí pomocí kódů.

Graf 12

Co by respondenty motivovalo k větší účasti na synodálním procesu? (DS)

Respondenti uvádí, že by jim pomohlo k většímu zapojení se **vytváření společenství mladých** lidí ve farnostech a jeho propagace. Několik mladých lidí zmínilo potřebu **většího vedení** ve farnosti. Uvítali by **vytvoření skupinky**, která by se zaměřila na dané otázky a připravila se tak na synodální proces nejdříve v bezpečnějším prostředí. Pomohlo by jim také, kdyby se účastnili jejich **vrstevníci** nebo známí, kdyby je pozvali přátelé a také se zapojili, nebo kdyby je rodina více motivovala. Jeden z respondentů (23 let) uvádí „*Pokud by byli v živých farnostech, kde by se běžně vyskytovali lidé mladšího než důchodového věku a měli s kým diskutovat*“.

Většina respondentů se přiklání k názoru, že by měli být **mladí lidé více zapojeni** (18 odpovědí) a církev a její představitelé by k nim měli **být více tolerantní** a více je povzbuzovat k aktivitě. Mnoho mladých lidí se obává, že jejich názory nikoho nezajímají. Proto se také nesnažili zapojit.

Mladé lidi by motivovalo, kdyby synoda obsahovala **více aktuálních témat** a nebála se **otvírat tabuizovaná témata** jako je sexualita nebo sexuální zneužívání v církvi. Někoho by motivovalo **poznat nové přátele**. Mnoho mladých uvádělo, že by je motivoval zajímavý program a přenesení procesu částečně do **online prostoru**. Jeden z respondentů navrhoval, aby byl proces otevřený stále. Další respondent uvádí: „*V neživých farnostech opravdu netuším. Spousta mladých studuje velmi daleko od své rodné farnosti. I kdyby u nás synodální společenství bylo, neúčastnil bych se ho, protože dojíždět pro mě nemá smysl.*“ Mladé lidi by více oslovila **propagace na sociálních sítích**, propagační videa a další **moderní komunikační technologie**.

V odpovědích se také objevila možnost nabídky **malých finančních odměn** nebo jiných forem ocenění jako motivace. Mladí by také ocenili podporu a **motivaci ze strany církevních představitelů**. Uvítali by otevřený prostor pro vyjádření **bez odsouzení**. Mladí by ocenili přátelské a přijímající společenství, kde se budou cítit přijímáni a kde se budou moci **podílet na rozhodování**.

Důležité je pro ně **rozumět smyslu a více vědět o organizaci synodálního procesu**. Mladí by uvítali pořádání akcí, které je mohou zaujmout, jako jsou hudební festivaly, neformální setkání nebo diskusní skupiny. Chtěli by znát **konkrétní dopady** jejich příspěvků, **větší informovanost a jasnou komunikaci**. Přáli by si změny v církevních strukturách a přístupech, které by více odpovídaly současnému životu mladých lidí. A dále, **aby církve reagovala pružněji na specifické potřeby a problémy mladé generace**.

6.3 Církev očima mladých věřících

Zaměříme se teď na to, **co se mladým na dnešní církvi líbí a co umějí ocenit**. Mnozí oceňovali **pocit sounáležitosti a podpory**, který církve poskytuje. Důraz kladli na vytváření **silných mezilidských vazeb a přátelství**. Pozitivně vnímají **aktivity a akce zaměřené na mládež**, jako jsou setkání mládeže, konference a další společenské události. Respondent (21 let) odpovídá na otázku takto: „*Společenství lidí, společně strávené chvíle při modlitbě.*“ Další dotazovaný (26 let) uvádí: „*Zahrnuje skvělé společenství pro mladé, když už se k nějakému dostanu.*“

Vyzdvihují **duchovní zázemí**, které církve nabízí, včetně přístupu ke svátostem a možností duchovního růstu. Oceňují **soudržnost a podporu**, kterou církve poskytuje svým členům. Pozitivně vnímají **snahu o modernizaci a reformy**, zejména ze strany papeže

a jeho přístupu k současným problémům. Vyjadřují uznání pro bohatství **církevní tradice a symboliku**, jež poskytuje hloubku a kontinuitu víry. Oceňují **morální hranice a hodnoty**, které církev stanovuje a předává dalším generacím. Líbí se jim **rozmanitost církevních komunit** a snaha o otevřenost vůči různorodým skupinám lidí. Církev vnímají jako místo, kde se lidé mohou obrátit pro **pomoc** a vedení. Pozitivně se staví k **charitativní činnosti a službám lidem**, které církev poskytuje. Líbí se jim, že církev **dokáže naslouchat a zvat lidi**, což je považováno za důležitý prvek v budování komunity. Tato široká škála pozitivních aspektů ukazuje, že mladí lidé **vnímají církev jako důležitou součást svého života, přinášející jim smysl, podporu a společenství**.

Co mladým věřícím na církvi naopak vadí je, že církev vnímají jako **nepřístupnou** nebo příliš zaměřenou na tradiční formy, které mohou být pro některé lidi obtížně pochopitelné. Objevují se obavy z **nedostatečné transparentnosti**, zejména v souvislosti s finančním hospodařením a tabuizovanými tématy jako je např. sexuální zneužívání v církvi. Respondent (30 let) uvádí: „*Na katolické církvi mi chybí otevřenost a liberálnost, vadí mi konzervativní názory vyšších představitelů a šíření nepravd, dezinformací. Církev by měla přijímat každého.*“

Dalším nedostatkem je malý **počet mladých kněží** a častá nespokojenost s **rolí žen v církvi**. Mladým vadí **některé postoje církve**, jako je **odsuzování** homosexuálů a rozvedených a obecně neschopnost přijmout lidi, kteří neodpovídají určitým normám. Jeden z respondentů (16 let) odpovídá na tuto otázku takto: „*občas zastaralé názory (lgbtq+, potraty) církve přece nemá právo odsuzovat ostatní, ale přijímat také, jací jsou, tak nechápu, proč se to děje - viz. například LGBTQ+ komunita. Někdy mi vadí babči, co si stěžují na mladé, ale jen nadávají a nic nám nevysvětlí, nepomůžou... taky že nemůžou ministrovat holky...*“.

Kritizována je také **nedostatečná komunikace** a interakce mezi různými úrovněmi církevní hierarchie a mezi církví a věřícími. Některé praktiky a výklady církve jsou vnímány jako v rozporu s učením Ježíše Krista. Mladým vadí **zneužívání moci a autority** některými duchovními a církevními představiteli. Cítí také, že **církev nenabízí dostatek přitažlivých aktivit pro mladé lidi**. To pak vede k jejich **nedostatečnému zapojení se**. Respondent (22 let) doplňuje, že mu chybí „*Malá aktivita v různých oblastech PR, malé společenství (mé farnosti).*“

Tento výčet problémů ukazuje, že mladí lidé se cítí vzdáleni od určitých aspektů církevního života a vedení. Mají pocit, že církev by měla podstoupit určité reformy, aby lépe odpovídala potřebám a očekáváním moderní společnosti i jich samotných. Z odpovědí mladých lidí na otázku, co jim na církvi naopak vadí nebo chybí, vychází několik hlavních problémů. Mnozí vnímají církev jako příliš konzervativní a neschopnou přizpůsobit se současné době nebo přijmout odpovědnost.

Na otázku „**Jaká by podle vás měla být ideální církev?**“ odpovídali mladí lidé např. takto: „*Otevřená všem, kdo přichází v lásce, tolerantní k odlišnostem a jinému názoru, více směřující k mladým lidem.*“ Ideální církev by měla být podle mladých plná lásky, přijímající a nepřikazující, ukazující milosrdenství a přijetí všem lidem. Měla by být **otevřená, jednotná, respektující různorodost a individualitu lidí**. Měla by být také **diskutující a tolerantní**. Zdůrazňuje se potřeba **transparentnosti** a pokory ze strany církevních představitelů a duchovních. Mladým lidem vadí zkosnatělost, rigidita a byrokracie. Také by rádi hledali rovnováhu mezi konzervativními a progresivními přístupy, reagující na současný vývoj. Církev by měla mít snahu být **přístupná a inovativní**, ale zároveň zachovávající důležité hodnoty a učení. Mluví také o autentičnosti a opravdovosti ve víře a životě. Někteří také zmiňují ekonomickou soběstačnost církve, aby byla více kritická sama k sobě, představitelé církve by mohli vyvíjet menší tlak, být podporující, nevyvyšovat se, nemít předsudky a neodsuzovat.

Mladí by ocenili, kdyby se církev aktivněji účastnila ve společnosti, podporovala více charitativní aktivity a sociální angažovanost a aby se přiblížila „normálním“ lidem a byla vnímavá k jejich problémům a potřebám. Přáli by si také, aby byly tolerovány odlišnosti. Chtěli by, aby církev vytvářela především **prostor pro naslouchání a pomoc**.

Uvítali by, kdyby se mohli zapojit v místě, kde žijí. Ne všude existují společenství. Mladí vyhledávají stejně staré věřící, společenství je podle výzkumu pro mladé velmi důležité. Uvítali by také více mladých kněží. **Církev jako společenství, kde se lidé navzájem podporují a sdílejí**, to je to, co mladí lidé chtějí. Církev by podle nich měla tvořit aktivnější komunitu. Společenství a sdílení je něco, co může mladé motivovat. Také by ocenili přenést víru více do online prostoru a více aktivit, které by je samotné oslovovaly. Moderní přístup, přizpůsobující se současným potřebám a trendům, včetně využívání technologií, to by mladé pravděpodobně oslovilo.

Většina se shodovala v tom, že by církev měla více směřovat k mladým lidem, aby o ně nepřicházela, ale především jim mohla nabídnout něco, co pro ně bude přínosné. Respondentka (27 let) odpovídá: „*Je něco takového na Zemi možné? Ale asi hlavně aby byla otevřená, a přitom si držela své morální zásady a vysokou laťku učenosti, kultury, hodně milovala a přijímala, byla pro všechny a všechny zapojovala.*“

Respondent (22 let) uvedl: „*Církev nebude nikdy ideální, ale ideál je pro mě absolutní transparentnost ze strany vysokých představených, pokora všech duchovních, soužití různých komunit, různá rozmanitá společenství věřících, informovanost věřících i veřejnosti bez cenzury nebo přebarvení.*“

Respondent (21 let) nám ukazuje svůj pohled na to, jaká by měla být církev: „*Církev, ve které by bylo místo pro každého (i když někdo například trpí přitažlivostí ke stejnému pohlaví, tak to neznamená, že ten člověk je automaticky neznovuzrozený rozvraceč křesťanství a rodin, ale i pro takové lidi by měla být podpora, modlitba - vždyť modlitbu potřebují všichni, aby nikdo nebyl "na okraji společnosti", ale i takový člověk mohl být součástí církve (tím neříkám, že by církev měla žehnat stejnopohlavním svazkům, ale aby nevyklučovala nikoho na okraj společnosti a aby tam modlitba a přijetí byla pro všechny hříšníky, protože to jsme my všichni - všichni kromě Ježíše jsme zhřešili)) , církev, která bude šířit evangelium nevěřícím, kde se bude kázat a vykládat Bible, a ne tradice, ani místo kázání nějaké životopisy svatých, ale Boží slovo. Bylo by super, aby se zrušily zbytečné ceremonie při bohoslužbách, ani zbytečné liturgické oblečení, ani obrazy svých v kostelích - prostě nic, co není Biblické a zbytečně odvádí pozornost věřících od toho, co je důležité. Ideální by bylo, aby zpověď nebyla jen u farářů, protože hříchy máme vyznávat jeden druhému (Jakub 5:16). Dále by bylo super, aby se církev držela toho, co je v Bibli a zrušila celibát - 1Tim 3:1-5. Aby modlitba byla skutečně rozhovor s Bohem a ne odříkávání naučených textů (růžence)...a všechno ostatní to, co jsem psal v tom, co mi vadí na předchozí stránce.“*

Názory mladých věřících nám ukazují, jak je důležité ptát se přímo jich. Pokud chceme vědět, jak oni církev vidí a pokud chceme něco změnit. Stojí o to, abychom se jich ptali a zajímali se o jejich názor. Jakou by chtěli církev? Každý hledá asi to, co je mu nejbližší, ale v mnohém se shodují. Jedna z mnoha dalších odpovědí na tuto otázku je: „*Skoro jak dnešní, jen se snažit více o dialog a porozumění lidem. Dokázat i někdy slevit z tradic pro*

to, aby mohlo více lidí přicházet ke Kristu. Nebát se organizovat neformální setkání, být otevřenější světu a snažit se zapojit do církve celou společnost.“ (respondent 22 let)

Tyto aspekty odrážejí **touhu mladých lidí po církvi**, která je dynamická, přizpůsobivá, milující, transparentní a aktivně se podílející na společenském životě. Církev by měla být: *„jako Kristus plná lásky, pokorná, milující.“* (respondentka 28 let) Mladí lidé, kteří v dotazníku odpovídali, mají o církev zájem, ale také touží po změně.

6.4 Výsledky výzkumu

Ve našem bádání jsme nashromáždili data, které nám pomohla zodpovědět výzkumné otázky. Zaměříme se teď na jejich odpovědi. Hlavní dvě otázky výzkumu byly, zda žitá spiritualita a religiozita pomáhá mladým věřícím k životní pohodě a zdraví a dále zda existují podobnosti a rozdíly v této žité zkušenosti.

HVO1: *Jaká je žitá zkušenost mladých věřících s religiozitou a spiritualitou a jaký vliv mají tyto faktory na životní pohodu a zdraví?*

V teoretické části práce jsme zjistili z již realizovaných výzkumů, že religiozita a spiritualita mladým lidem pomáhá k životní spokojenosti. Konkrétně např. snižuje depresivitu nebo pomáhá předcházet rizikovému chování (Aggarwal, 2023; Koenig, 2008; Yonker, 2012). Yonker také uvádí vyšší úroveň pohody a sebeúcty. Vliv religiozity na lidské zdraví souvisí především s kognitivní složkou (zejména strategiemi zvládnání - copingem), sociální oporou a životním stylem (Koenig, 2008 in Pechová, 2011).

Dále nás zajímalo, co konkrétně pomáhá. Z výzkumu Malinakova et al. (2018a) vychází, že pomáhá nejen samotná religiozita a spiritualita, ale především náboženská účast. Aggarwal mluví také o sociálním propojení, které se děje při náboženských praktikách a o důležitosti komunity. Koenig (2008) potvrzuje pozitivní dopad sociální opory na zdraví. Většina respondentů výzkumu se zapojuje do nějakého společenství nebo církevních aktivit.

Zajímalo nás, působí-li víra jako možná ochrana před duševní nepohodou. Pomocí Spiritual Well-Being Scale jsme zkoumali vztah s Bohem a životní spokojenost. Vyšší skóre odpovídá vyšší duchovní pohodě. U tvrzení *Můj vztah s Bohem přispívá k mému pocitu životní spokojenosti* (SWBS_4) se nám potvrzuje naše výzkumná otázka, zda **víra po-**

máhá mladým lidem k životní spokojenosti. Většina respondentů uvádí, že ano. Blízkost vztahu s Bohem jsme zkoumali ještě další otázkou (Graf 7 a 8 Vnímání Boha). Zde se nám ukazuje, že většina respondentů má blízký vztah k Bohu a vnímá ho pozitivně. Potvrzujeme tedy, že víra v Boha mladým lidem pomáhá cítit ve svém životě spokojenější.

HVO2: Existují podobnosti a rozdíly v žité zkušenosti mladých věřících s religiozitou a spiritualitou a jejich vlivem na životní pohodu a zdraví?

Pokud bychom chtěli sledovat **rozdíly** mezi respondenty, nabízí se např. zkoumání tvrzení ze škály SWBS, kde respondenti uváděli míru životní spokojenosti a míru vztahu s Bohem. Respondenti, kteří odpovídali hodnotou 1 ze škály (absolutně nemají smysluplný vztah s Bohem) u tvrzení SWBS_1, vyplňovali zároveň na škále životní spokojenosti, že se necítí naplněni a necítí životní spokojenost.

Dále nám vychází rozdíly u SWBS_3 u tvrzení *Ohledně své budoucnosti mám dobrý pocit*. Přes polovinu respondentů má dobrý pocit ohledně své budoucnosti, naopak dobrý pocit nemá 7 % respondentů. Vidíme zde nejistotu z budoucnosti. Nemáme však více informací, proč se toto děje.

Pokud hovoříme o **podobnostech**, z otázek BAS nám vychází podobné hodnoty u všech respondentů, a to že mají průměrnou míru neuroticismu. U respondentů vychází spíše mnoho podobností. Přes 60 % vnímá své zdraví jako dobré. Většina respondentů uvádí blízký vztah s Bohem. Vnímají ho jako stále přítomného, otcovského, odpouštějícího a milujícího, také spravedlivého a absolutního. Jako nejsilnější zdroj spirituality uvádí kostel, pravidelně navštěvují bohoslužby a také se denně modlí. U shody ale může docházet ke zkreslení, protože mnoho respondentů na některé otázky neodpovědělo.

Další výzkumné otázky (DVO)

Dále nás zajímalo, zda se zapojují mladí věřící do společenství ve farnosti a zda se zapojili do synodálního procesu. Zkoumali jsme mimo jiné, jestli toto zapojení může působit pro mladé věřící protektivně. Zajímalo nás také, co by motivovalo mladé věřící k většímu zapojení.

DVO1: Zapojují se adolescenti a mladí dospělí do společenství ve farnosti nebo jinde?

Z výzkumu nám vychází, že se většina zapojuje do společenství ve farnosti nebo jinde. U dotazníku DS se zapojuje do farnosti 87 % respondentů, to je vysoká hodnota, u KD je to pak 70 %. Další respondenti se ale zapojují i do jiných společenství. Pouze minimum respondentů odpovědělo, že nejsou napojeni na nějakou farnost nebo společenství. Dále jsme zkoumali, co mladým věřícím zapojování do společenství přináší.

DVO2: Působí zapojení do společenství pro mladé věřící jako protektivní faktor?

Jednou z otázek bylo, jestli vnímají mladí věřící farnost jako místo, kde nachází podporu a povzbuzení. Většina respondentů vnímá farnost jako podpůrnou. Přes polovinu respondentů obou dotazníků vidí farnost jako místo, kde najdou vždy někoho, s kým mohou mluvit o svých těžkostech. Pokud je společenství a farnost místem, kde se mladí cítí dobře, je pravděpodobné, že využijí této sociální opory, pokud se dostanou do obtíží. Na naší výzkumnou otázku, zda působí zapojení do společenství pro mladé jako protektivní faktor, odpovídáme **ano**. K vnímání farnosti jako podpůrné přispívá také kvalita vztahu s farářem, ten vnímá většina jako přátelský. Respondenti také uvádí, že mají ve farnosti přátele.

DVO3: Zapojili se mladí věřící do synodálního procesu?

Jednou z aktivit náboženské účasti je i synodální proces. Respondenti našeho výzkumu se většinou do procesu nezapojili. V dotazníku KD se zapojilo pouze 15 %, 75 % uvedlo, že o synodě nevěděli nebo nebyli pozvaní a pouze 10 % v účasti neviděla smysl. V druhém dotazníku DS se účastnil větší počet, a to 29 % dotazovaných. Přes 60 % uvádělo, že neměli informace nebo je nikdo nepozval. Pouze 10 % v účasti nevidělo smysl, stejně jako v dotazníku KD. Vychází nám, že **většina respondentů by se zapojila, pokud by byli pozvaní a měli více informací o rozuměli by smyslu**. Roli v zapojení hraje více faktorů. Např. respondenti uváděli, že by uvítali, kdyby se zapojili jejich vrstevníci nebo přátelé, dále by potřebovali mít jistotu, že jejich zapojení něco přinese, že jim bude nasloucháno a že nebudou odsuzováni. Jeden z faktorů je také volný čas, kterého mají mnohdy studenti málo.

DVO4: Co by motivovalo mladé lidi k většímu zapojení do synodálního procesu?

Jak už bylo zmíněno v předchozí otázce a jak je také uvedeno částečně v příloze 2 a dále v grafu č. 12, většina respondentů by uvítala příště **více informací a osobní pozvání**. Asi deset procent respondentů nevědělo, co synodální proces je. K mnoha respondentům se

informace vůbec nedostaly, pomohla by jim tedy **větší propagace** akce a větší informovanost, především o smyslu samotné synody a o tom, co proces přinese. Mladým by pomohlo, kdyby byly vytvořeny **skupinky**, kde by se společně diskutovalo (uvedlo 11 respondentů DS). Osmnáct odpovědí DS uvádělo **možnost něco změnit**. V dotazníku KD (62 odpovědí celkem) většina odpovídala podobně, a to že neměli dost informací (9) a pomohlo by jim **pozvání** (9), 28 respondentů odpovědělo, že by je nemotivovalo nic nebo neví, co nebo vůbec neví, co je synodální proces. V dalších odpovědích se objevovala motivace **účasti více mladých, motivace společenstvím nebo účastí přátel**.

Třetí oblastí zkoumání byly názory mladých na současnou církev. Ptali jsme se, co mladým dospělým a dospívajícím v církvi chybí a co by chtěli změnit, a naopak co se jim na církvi líbí.

DVO5: Jak hodnotí mladí věřící dnešní církev?

Mladí věřící na církvi oceňují duchovní zázemí, snahu o modernizaci a reformy, líbí se jim rozmanitost církevních komunit, to že se mohou obrátit pro pomoc a vedení. Dále oceňují pocit sounáležitosti a podpory, vytváření silných mezilidských vazeb a přátelství. Pozitivně se staví k charitativní činnosti a službám lidem. Vnímají církev jako **důležitou součást svého života**, přinášející jim smysl, podporu a společenství.

Naopak kritičtí jsou k rigiditě církve, nepřístupnosti a nedostatečné transparentnosti. Chybí jim zastoupení mladých a to, že církev nenabízí dostatek přitažlivých aktivit. To pak vede k jejich nedostatečnému zapojení se. Vnímají, že k nim není přístupována s rovností a tolerancí. Mladým vadí některé postoje církve, jako je odsuzování a netolerance. Kritizována je také nedostatečná komunikace a interakce mezi různými úrovněmi církevní hierarchie a zneužívání moci. Někteří také zmiňují malý počet mladých kněží.

7 Diskuse

V našem výzkumu jsme zkoumali spiritualitu a religiozitu dospívajících a mladých dospělých. Bylo pro nás tedy důležité porozumět těmto termínům. Z vývojových teorií jsme zjistili, co je specifické pro tato období a také to, že jde o náročné období, kdy se vyvíjí morálka, která je předpokladem pro rozvoj religiozity a spirituality. Tento vývoj ovlivňují jak osobnostní faktory, tak faktory vnější jako je rodina a další sociální skupiny (vrstevníci, škola apod.) Zaměřili jsme se na zkoumání vlivu religiozity a spirituality na životní pohodu a zdraví a na faktor společenství v životě mladých věřících.

Z již publikovaných výzkumů vychází, že spiritualita a religiozita působí jako **protektivní faktor zdraví**. Potvrzuje se to v mnoha studiích, avšak není to jednoznačné (Malinakova et al, 2018a, Pargament et. al., 2013). Vychází nám, že spiritualita a religiozita přispívá k životní spokojenosti, je však spojena s dalšími faktory.

Zkoumání vztahu s Bohem u mladých věřících nám ukazuje, že existuje blízký vztah, Boha vnímá většina dotazovaných pozitivně. Škála spirituality a pohody nám ukazuje propojenost vztahu k Bohu a životní spokojenosti. Vychází nám, že úzký vztah s Bohem predikuje vyšší životní spokojenost, **čím vyšší míra vztahu s Bohem, tím vyšší míra životní spokojenosti**. U respondentů, kteří nemají blízký vztah s Bohem, nemůžeme předpokládat vyšší životní spokojenost. Beik (2023) objevil spiritualitu a religiozitu jako významný prediktor životní spokojenosti u středoškoláků, konkrétně bližší vztah s Bohem, četnější návštěvy náboženských obřadů a náboženských aktivit. Odpovědi na otázku, jestli víra mladým pomáhá v jejich životní spokojenosti, potvrzují, že jim pomáhá cítit se lépe. I když ale cítí mladí blízký vztah k Bohu, jejich životní spokojenost není absolutní. Také vychází z korelační matice, že čím větší máme pocit, že se o nás Bůh zajímá, tím bližší s ním máme vztah a naopak. U strachu některých respondentů z budoucnosti může hrát roli internalita, kdy nedůvěřujeme sami sobě, že situaci zvládneme a zároveň máme nízkou externalitu, to znamená, že bychom svůj osud nenechali na vyšší moci. Ze Škály spirituální pohody (SWBS) nám vychází, že **religiozita a spiritualita pozitivně ovlivňují životní spokojenost**.

Mladí nám ukazují, že společenství v církvi je dalším zdrojem, kde mohou hledat pomoc, v jejich životě. „Existuje také touha po silných komunitách, ve kterých mladí lidé sdílejí své boje a svědectví. Na mnoha místech se to již děje v laických iniciativách, hnutích

a sdruženích, ale chtějí být více podporovány, oficiálně i finančně“ (*Final Dokument for the Pre-Synodal Meeting*, 2018, s. 11). To potvrzuje i náš výzkum. Pokud je mladým lidem nasloucháno, je menší riziko, že se budou cítit špatně a budou mít pocit, že jsou na své starosti sami. Je důležité, že mají pocit, že se mohou na někoho obrátit, a říct si o pomoc. **Společenství tedy může působit jako ochrana mladých, a tudíž jako protektivní faktor.** Může totiž jako první zachytit nežádoucí chování mladého člověka a ukázat mu směr, kudy jít dál. Ukazuje se, že mladí věřící jsou často součástí nějaké **farnosti** a vnímají ji především jako podpůrnou, a to v 135 případech, kdy odpovídali na otázku přínosu podpory a povzbuzení ze strany farnosti kladně. Dále farnost vnímají jako místo pro osobní rozvoj i místo, kde vždy najdou někoho, s kým si mohou promluvit. Obracet se tedy na farnost neznamena obracet se na nějakou nekonkrétní instituci, ale místo, kde mám přátele, kde cítím nějakou blízkost i bezpečí. Necítí to tak ale všichni stejně, všichni nevnímají církev jako bezpečné místo. Farnost může mladé chránit před rizikovým chováním a působit jako protektivní faktor. Zapojení do náboženských aktivit přináší sociální rozměr, jako nová přátelství nebo setkání se s vrstevníky. Potvrzuje se nám **důležitost vztahů** pro mladé věřící, které upevňují návštěvou kostela a církevních aktivit. Mezilidské vztahy vnímá až 28 % za zdroj své spirituality (Ganiel, 2022). Mladí se stávají lhostejnými k víře, když nenavštěvují komunitu věřících (McKinney, 2023). Výzkum nám ukazuje především **sociální oporu jako silný faktor, který pomáhá mladým věřícím k lepšímu zvládnutí, a tudíž k lepšímu zdraví.** Sociální oporu tvoří rodina i společenství. Ganiel (2022) uvádí faktory nejvíce ovlivňující víru mladých Irů. Pro mladé věřící je nejdůležitější osobní spirituální zkušenost (95 %), na druhém místě pak rodina (84 %) a dále farář (80 %), společenství (80 %) a přátelé (71 %). V našem výzkumu jsou důležité zdroje spirituality: návštěva bohoslužeb, blízké vztahy (přátelé, společenství a rodina). Často respondenti uvedli vztah k faráři jako přátelský.

Při zkoumání **náboženských praktik** u mladých se nám ukazuje, že chodí na **bohoslužby** nejčastěji jedenkrát týdně (30 %) a dobrovolně se zapojují několikrát ročně do církevních aktivit (např. pomoc v kostele). Podobně je tomu i u amerických adolescentů (40 % - Smith & Denton, 2005 in Yonker, 2012) a mladých irských katolíků (25 % - Ganiel, 2022) navštěvujících bohoslužbu týdně, v Severním Irsku je to pak více často (46 % u žen, 39 % u mužů). U vynořujících se dospělých je to jen 15 % (Smith & Snell, 2009

in Yonker, 2012). Jak uvádí výzkum, účast na bohoslužbách není zástupným znakem religiozity. Vychází nám, že s častější návštěvou bohoslužeb roste i čas strávený modlitbou. Mnoho mladých z našeho výzkumu se **denně modlí**. Proti Irům je to mnohem větší procento, u nás uvedlo přes 75 % denní modlitbu, kdežto v Irsku je to kolem 17 %. (Ganiel, 2022).

Zapojení do synodálního procesu vnímáme jako další možnost zapojení do náboženských aktivit. Tomuto tématu se zatím výzkum příliš nevěnuje, nemáme tedy s čím porovnávat naše data. Existují tři dokumenty reflektující názory mladých v synodálním procesu (McKinney, 2023). Své názory na církev nám mladí poskytli také v dokumentu *Final Document from the Pre-Synodal Meeting* (2018). Mladí lidé se do procesu příliš nezapojili, i když vnímají synodální proces pozitivně. Jak nám výsledky výzkumu naznačili, mladí věřící se nezúčastnili z mnoha důvodů. Nejčtenější odpovědí bylo, že **neměli dostatek informací** o celém procesu nebo neměli vůbec žádné informace. Uvítali by **informování na sociálních sítích** a větší zapojení moderních komunikačních technologií. O tom mluvili i mladí v Pre-synodální setkání z roku 2018, digitální prostředí má podle nich velký potenciál (*Final Document from the Pre-Synodal Meeting*). Dalším důvodem bylo, že je **nikdo nepozval**. Příště by uvítali pozvání mířené přímo z farnosti. S tím je spojena také jejich **potřeba větší aktivity ve farnosti**. Uvítali by také vytvoření skupinky, která by se na synodu připravovala. Mezi čteně zastoupené odpovědi patřilo také to, že **neviděli v účasti smysl** nebo měli pocit, že pro mladé není v synodálním procesu místo. Ve velkém množství odpovědí panovala shoda. **Odpovědi se neshodovaly** u otázky na motivaci, kde několik respondentů odpovědělo, že by je nemotivovalo nic. Několik respondentů odpovídalo ve smyslu **moci něco změnit**. Jeden z účastníků odpověděl, že by se zúčastnil, kdyby měl co říct, jiný, že by ho motivovala malá finanční odměna. Několik respondentů také uvedlo, že by potřebovali více času nebo aby byla farnost blíže k jejich bydlišti. Pozitivně hodnotíme to, že mladí věřící měli většinou odpověď na to, co by se dalo zlepšit. **Ukazují, že chtějí být vyslyšeni a mají církevnímu společenství co nabídnout**. Častou odpovědí také bylo, že by je motivovala účast vrstevníků nebo přátel.

Z odpovědí vyplývá několik doporučení pro budoucí plánování synodálního procesu. Mladí by ocenili více **aktuálních témat**, i těch tabuizovaných. Několik respondentů uvádělo, že by je motivoval **zajímavý program** a propojení s jinou aktivitou. Výzkumu Balíka a Čapka potvrzuje, že mladí věřící touží po církevních aktivitách (Balík & Čapek, 2018).

Akce byla dle jejich názoru málo propagovaná nejen farnostmi, ale celkově. Dle nich mohla část procesu probíhat on-line. Mladí by ocenili větší **podporu církevních představitelů a větší toleranci**, aby se nebáli do procesu vstoupit. Několikrát zazněl v odpovědích strach z odsuzování a netolerance. Mladí by si přáli jasnou komunikaci a více informací o dopadu synodálního procesu. Celkově by ocenili **větší zájem o zapojení mladých**, o tom se zmiňuje i McKinney (2023) i mladí v Pre-Synodálním shromáždění v roce 2018. Toto všechno jsou velmi cenné informace o mladých věřících, které nám mohou pomoci porozumět, proč se mladí tolik nezapojují do náboženských aktivit. Vychází nám z výzkumu, že nejsou slyšeni, že s nimi není vedena diskuse, ale že by o ni někteří stáli. Téma zapojení mladých do synody nebylo příliš zkoumáno, proto nemůžeme naše výsledky porovnávat s jiným výzkumem.

Podstatné je, že mladí vnímají **církev** jako důležitou součást svého života. Církevní aktivity vidí jako místo, kam si mohou přijít říct o pomoc. Zároveň umí ale církve vidět také kriticky a nebojí se říct svůj názor. Vychází nám, že mladí věřící by se rádi zapojovali do **církevních aktivit**, ale potřebovali by větší podporu a vidinu smysluplnosti. V článku McKinney (2023) autor píše o hlasu mladých v poslední synodě. Existují důkazy o velkém počtu dětí a mladých, kteří jsou od církve odcizeni a kteří se nevěnují náboženské praxi. V našem výzkumu vychází, že mladí navštěvují bohoslužby pravidelně. Jedná se ale o malý vzorek a téma by stálo za to více prozkoumat. Výzkum McKinneyho nám ukazuje, že v dětství mají na víru velký vliv rodiče, to se začíná proměňovat s nástupem adolescence a dále v rané dospělosti spíše mizí. Výzkumu mladých ze Severního Irsku mluví o krizi víry dnešní mládeže, a to u každého čtvrtého dítěte (Ganiel, 2022). Zároveň se zde nepotvrzuje pokles vlivu rodičů, ale naopak je ve vedení k víře patrný jejich velký vliv (McKinney, 2023). V našem výzkumu někteří respondenti uváděli, že k zapojení do synody by jim pomohla větší motivace rodičů, ale také faráře, kterého mohou vnímat jako autoritu.

Celkově nám výsledky ukazují, jak je důležité ptát se mladých na jejich názor. To může být úkolem farářů nebo společenství věřících. Zde mohou mladí věřící diskutovat v bezpečném prostředí o tom, jakým způsobem by se rádi zapojili a co jim v zapojení brání. Náš výzkum nám ukazuje, že mladí mají zájem se zapojit, potřebují ale vědět, že jejich názory někoho zajímají a potřebují jistotu, že jejich zapojení bude mít nějaký smysl. Tento výzkum může pomoci těm, kteří s mladými věřícími pracují, aby lépe chápali, jak mladí přemýšlí o náboženské komunitě, co by od ní potřebovali a co by jim pomohlo, aby se mohli plnohodnotně zapojit. Důležité je, že se církev o mladé lidi zajímá, svědčí o tom synoda z roku 2018 zaměřená přímo na ně (Secretaria Generalis Synodi, 2018).

Silné a slabé stránky výzkumu

První slabou stránkou výzkumu byla příprava dotazníku, který byl velmi dlouhý a nebylo možné přeskakovat odpovědi. Mnoho respondentů nemělo trpělivost a dotazníky nedokončilo. Je vidět především dva momenty, kdy přestali respondenti dotazníky vyplňovat. Prvním momentem byla tvrzení o tom, jak vnímají Boha. Další otázkou, kde mnoho respondentů nepokračovalo, byla první otázka Spiritual Well-Being Scela. Respondenty zřejmě odradilo mnoho odpovědí, které měly zaznamenat ve formě zaškrtnutí míry souhlasu a nesouhlasu v baterii. Dále přestali odpovídat u slovní odpovědi u synodálního procesu, proto byl později vytvořen druhý dotazník, abychom získali více informací o zapojení do tohoto procesu a případně zpětnou vazbu k možné budoucí motivaci. Bylo nám také vytýkáno, že není jasné, že dotazník je určen především věřícím křesťanům.

Druhou slabou stránkou výzkumu vnímáme malou kontrolu nad tím, odkud data přišla. Mohlo se stát, že některá z farností vyplnila více odpovědí než jiná, vzorek respondentů tedy nemusí být pestrý, ale může obsahovat především věřící z určitého regionu. V příštím výzkumu by bylo dobré zařadit do dotazníku konkrétní region, ze kterého respondenti pocházejí nebo kde se nejvíce zdržují, abychom měli o tomto větší přehled.

Jako silnou stránku výzkumu vnímáme velké množství informací od mladých věřících, které jsme získali. Tento výzkum nemohl plně pokrýt potenciál odpovědí, které jsme mohly z dat analyzovat, ale pokusil se zpracovat co nejvíce těchto kvantitativních a kvalitativních dat, která byla k dispozici. Jde tedy o velmi pestrý náhled do světa mladých věřících. Získali jsme cenná data, která by mohla sloužit k hlubšímu pochopení toho, proč se mladí lidé tolik nezapojují do církevních aktivit a proč je tato tendence na vzestupu.

Výzkum přináší názory mladých lidí na dnešní církev. Mladí věřící se nám nebáli v anonymním dotazníku odpovědět na to, co si o dnešní církvi myslí. To vnímám jako další silnou stránku výzkumu. Toto by se možná při kvalitativním šetření zjišťovalo méně snadno. Ne každý věřící křesťan bude mít odvahu mluvit o tom, co se mu na dnešní církvi nelíbí.

Doporučení na další výzkum

V tomto bádání jsme zkoumali zapojení mladých věřících do společenství, farností a synodálního procesu. Použili jsme v tom především kvantitativních otázek. Zajímavé by bylo v budoucím výzkumu zaměřit se na kvalitativní metody a zkoumat postoje mladých věřících k víře pomocí rozhovorů. Zkoumat bychom mohli jejich prožitou zkušenost, kterou nelze snadno studovat kvantitativními metodami. Konkrétně bychom se mohli zaměřit na náboženské praktiky, které mladým lidem pomáhají k větší životní spokojenosti. Dále bychom mohli více do hloubky prozkoumat právě vliv společenství, a jak konkrétně takové společenství pomáhá předcházet rizikovému chování nebo tomu být v životě spokojenější. Pro studium R/S jsou zvláště užitečné právě metody kvalitativní. (Marks & Dollahite, 2016). Je obtížné, ne-li nemožné adekvátně zachytit R/S tím, že ji zredukujeme na čísla. Kvalitativní metody nám mohou pomoci při konceptualizaci povahy různých dimenzí R/S. Navíc kvalitativní metody umožňují zkoumat procesy ovlivnění z vlastní perspektivy účastníků (McMurdie, Dollahite, & Hardy, 2013). Religiozita není obecným faktorem, ale vždy je vázána na nějaké konkrétní náboženské přesvědčení (Pechová, 2011).

Z dat ve výzkumu nám vychází, že do církevního společenství se zapojují více mladí lidé, kteří jsou z menších měst nebo obcí. Bylo by také zajímavé prozkoumat, jestli se toto potvrdí u většího vzorku dotazovaných. Návrh pro další otázku výzkumu o vlivu společenství by tedy mohl být, zda o společenství v církvi stojí více lidé z vesnic a malých měst nebo věřící z velkých měst. Hypotézou by bylo, že více o společenství stojí lidé s menších měst a vesnic, kde lidé nežijí tolik anonymně. Žít v menší komunitě může přinášet motivaci se vídat s ostatními věřícími a tvořit společenství, které může věřící posilovat a zároveň jim pomáhat, pokud se dostanou do nějakých obtíží. V malých vesnicích, kde se často všichni znají a podporují se navzájem, to bude jiné než ve velkých městech.

Implikace do praxe

Jak už bylo výše zmíněno, spiritualitou a religiozitou mladých je třeba se zabývat nejen proto, že souvisí s jejich zdravím. Lidé pracující s mladými lidmi by měli mít dostatek informací k tomuto tématu, k tomu jim může tato práce posloužit. Nejčastěji se s tímto tématem mohou potkat profese psychologů nebo psychoterapeutů, stejně tak ale i sociálních pracovníků (např. z nízkoprahových zařízení pro děti a mládež) nebo krizových interventů (např. pracovníci linek bezpečí, krizových pracovišť) a dále kněží ve farnosti nebo i učitelé. Zkoumání tématu spirituality a religiozity je určitě přínosné také pro samotnou církev. V této práci jsme se ptali na otázku zapojení do synodálního procesu i názoru na církev obecně. Práce tedy může posloužit k většímu pochopení mladých věřících a pomoci církevním představitelům k efektivnějšímu nastavení synodálních procesů. Mladí věřící nám odpovídali na otázku, proč se nezapojili. Měli také mnoho nápadů, jak by šlo příště synodální proces vylepšit. To vše jsou cenné informace, a pokud chce církev předejít narůstající sekularizaci, je důležité se mladých věřících ptát na jejich názor a naslouchat jim. Práce zkoumá duchovní život mladých, především pak jejich zapojení do společenství v církvi. Jak jsme ve výzkumu zjistili, tato společenství jsou pro mladé věřící důležitá, vychází to jak z jejich odpovědí, tak z výzkumů, které se tímto tématem zabývaly. Pro praxi je tedy důležité i to, nabízet mladým vhodné aktivity, jak již bylo zmíněno i ve výzkumu Balíka a Čapka (Balík & Čapek, 2018). Papež František také hovoří o tom, že je potřeba přijmout postmoderní vzdělávací přístupy a metody (papež František in Lamont, 2023).

8 Závěry

Z analýzy dat nám vychází, že **mladí věřící se často zapojují do společenství ve farnosti**, ale i jinde. Mají tedy zájem o společné setkávání. Většina respondentů v našem výzkumu jsou mladí ve věku do 30 let a jsou členy nějaké církve nebo náboženského společenství. Zkoumali jsme **protektivní faktory zapojení se do církevních aktivit**, kterými je společenství, farnost nebo synodální proces.

Mladí věřící své farnosti vnímají ve většině jako pozitivní místo, kde mají přátele a mohou se na farnost a společenství obracet, pokud potřebují pomoc a podporu. Zkoumali jsme, zda zapojení mladých do náboženských aktivit pomáhá k jejich životní spokojenosti a jestli je protektivním faktorem jejich zdraví. Přes polovinu dotazovaných uvádí, že mají ve farnosti někoho, na koho se mohou obracet v těžkých chvílích a cítí farnost jako bezpečné místo. Často respondenti uváděli, že mají ve farnosti přátele. **Společenství je tedy protektivním faktorem.**

Do **synodálního procesu** se většina nezapojila. K zapojení do synody by jim pomohla účast přátel, pozvání někým z farnosti nebo vytvoření skupinek pro tuto aktivitu. Také by uvítali více informací, které se k nim nedostaly.

U otázek vztahu s Bohem vychází, že mladí věřící vnímají Boha spíše pozitivně. Ukázalo se nám také, že **pozitivní vztah s Bohem souvisí s životní spokojeností**, pokud je vztah bližší, můžeme usuzovat na vyšší životní spokojenost mladých věřících. To také souvisí s pocitem, že se o mě Bůh zajímá.

Na základě dat z výzkumného souboru můžeme provést zobecnění, že na populační skupinu věřících dospívajících a mladých dospělých platí, že **vnímají společenství jako místo, kde mohou hledat někoho, na koho se mohou obracet. Bližší vztah s Bohem jim pomáhá k větší životní spokojenosti. Společenství a zapojení do něj je pro ně protektivním faktorem a vyšší míra spirituality a religiozity pomáhá k jejich duševnímu zdraví.** Vychází nám také, že **sociální opora je silným faktorem, který také pomáhá k udržení zdraví.** Mladí by se rádi více zapojovali do církevních aktivit, potřebují ale cítit, že jim je nasloucháno a že jejich zapojení má smysl.

9 Souhrn

Cílem práce bylo zjistit, jaká je žitá zkušenost mladých věřících s religiozitou a spiritualitou a jaký vliv mají tyto faktory na životní pohodu a zdraví a dále, existují-li podobnosti a rozdíly v této žité zkušenosti. V teoretické i výzkumné části práce se ukazuje, že religiozita a spiritualita jsou důležitým faktorem v životě dospívajících a mladých dospělých.

Ve výzkumu je použito kvalitativní a kvantitativní metodologie. V kvalitativní části byla použita tematická analýza, kdy jsou odpovědi zpracovávány pomocí kódů. Na konci bylo provedeno zobecnění těchto dat. U kvantitativní části byla použita deskriptivní statistika ke zkoumání proměnných. Dále jsme porovnali několik proměnných pomocí korelačního koeficientu, kontingenční tabulky a lineární regrese.

V první části výzkumu jsme se zaměřili na kvantitativní zpracování religiozity a spirituality mladých věřících. Zkoumali jsme především vztah k Bohu a životní spokojenost s využitím Spiritual Well-Being Scale, dále zapojení do farnosti a společenství, zdroje spirituality, návštěvu bohoslužeb nebo denní modlitbu. Z výsledků nám vychází, že existuje silný vztah mezi blízkostí k Bohu a životní spokojeností. Čím bližší vztah, tím větší životní spokojenost. Religiozita v jejích různých formách může být zdrojem životní pohody.

Druhá část výzkumu se zaměřila na zpracování kvalitativních otázek o zapojení mladých věřících do synodálního procesu jako jedné z možných aktivit církevního společenství. Dále byl zkoumán názor mladých věřících na dnešní církvev. Výsledky kvalitativní části výzkumu nám ukazují, že mladí věřící se většinou do synodálního procesu nezapojili. Důvodem bylo především to, že měli o procesu minimum informací nebo neměli informace žádné. Příště by uvítali pozvání, větší propagaci akce a zároveň by potřebovali ujištění o smysluplnosti procesu i o tom, že jejich účast může přinést nějakou změnu.

Náš výzkum ukazuje důležitost religiozity a spirituality mladých i to, že je žádoucí této oblast věnovat pozornost. V dalším výzkumu by bylo vhodné použít především kvalitativních metod, např. rozhovoru, a více do hloubky prozkoumat prožívání víry v každodenním životě mladých. Z výsledků nám vychází touha mladých lidí po zapojení se do společenství, toleranci ze strany církve i bohatším výběru aktivit pro mladé v církevním společenství.

Tento výzkum může sloužit především kněžím a dalším odborníkům pracujících s dospívajícími a mladými dospělými jako učitelům, sociálním pracovníkům a dalším profesionálům potkávajícím se s mladými věřícími. Práce jim může přinést střípek pochopení jejich vnímání světa i jejich vnitřního prožívání. Pokud tedy platí, že religiozita a spiritualita mladým pomáhá k životní spokojenosti, je vhodné mladé lidi podporovat v jejich hledání spirituality a víry. V dnešní době, kdy se zvyšuje počet duševních onemocnění, může být téma spirituality a religiozity záchytným bodem ve chvílích, kdy mladý člověk prožívá náročné životní období. Pokud máme možnost mu být průvodcem a podat pomocnou ruku, práce nám přináší mnohé informace o tom, jak dnešní mladí věřící vidí svojí životní situaci.

Použitá literatura a ostatní zdroje

- Aggarwal, S., Wright, J. & Morgan, A. et al. (2023). Religiosity and spirituality in the prevention and management of depression and anxiety in young people: a systematic review and meta-analysis. *BMC Psychiatrie*, 23, 729. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-05091-2>
- Arcidiecézní centrum mládeže Praha. (n. d.). *Společenství*. <https://adcm.cz/spolecenstvi/> Dostupné 27. 1. 2024.
- Balík, J. & Čapek, J. (2018) *Výzkum mezi mladými účastníky CSM Olomouc 2017*. https://www.cirkev.cz/public/media/cp_news_archive/vyzkum-olomouc-2017-prezentace-j-balik.pdf. Dostupné 27. 1. 2024.
- Beik, H., Asgari, H., Farahmand, S. & Bahador, E. (2023). Prediction of adolescent happiness based on spiritual lifestyle with the mediation of mental health. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies*, 4(5), 95—102. doi:10.61186/jayps.4.5.123, <http://jayps.iranmehr.ac.ir/article-1-417-en.html>
- Brown, D. R., Carney, J. S., Parrish, M. S. & Klem, J. L. (2013) Hodnocení spirituality: Vztah mezi spiritualitou a duševním zdravím, *Journal of Spirituality in Mental Health*, 15(2), 107—122, <https://doi.org/10.1080/19349637.2013.776442>
- Buenconsejo, J. U. & Datu, J. A. D. (2023). Mere religiosity is not enough! Spirituality strengthens the relations between religiosity and positive youth development. *Journal of Research on Adolescence*, 00, 1—16. <https://doi.org/10.1111/jora.12878>
- Büssing, A. & Koenig, H. G. (2010). Spiritual Needs of Patients with Chronic Diseases. *Religions*, 1(1), 18—27. <https://doi.org/10.3390/rel1010018>.
- Církev.cz. (2024, 24. února). *Synoda o synodalitě: Odpovědi na otázky* https://www.cirkev.cz/synoda-o-synodalite-odpovedi-na-otazky_24805
- Čačka, O. (2000). *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Nakladatelství Doplněk.
- Doane, M., J. (2013). Asociace mezi religiozitou a subjektivním blahobytem: jedinečný přínos návštěvy bohoslužeb a zprostředkovatelské role vnímané náboženské sociální podpory, *The Irish Journal of Psychology*, 34(1), 49—66, <https://doi.org/10.1080/03033910.2013.775071>
- *Europe's Young Adults and Religion*. Benedict XVI Centre for Religion and Society. (2018). <https://www.stmarys.ac.uk/research/centres/benedict-xvi/docs/2018-mar-europe-young-people-report-eng.pdf>, s. 3. Dostupné 14. 10. 2023.

- *Europe's Young Adults and Religion Findings from the European Social Survey (2014-16) to inform the 2018 Synod of Bishops*. <https://www.stmarys.ac.uk/research/centres/benedict-xvi/docs/2018-mar-europe-young-people-report-eng.pdf> Dostupné 14. 10. 2023.
- *Exkluzivní výzkum mezi mladými lidmi: Jak dnes žijí věřící v ČR*. Dostupné z <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/180420exkluzivni-vyzkum-mezi-mladymi-lidmi-jak-dnes-ziji-verici-v-cr>. Dostupné 27. 1. 2024.
- Farnost Dubnany. (n. d.). <http://www.farnostdubnany.cz/zivot-ve-farnosti/synoda-2021-23>. Dostupné 24. 2. 2024.
- *Final Document from the Pre-Synodal Meeting*. (2018). <http://secretariat-synod.va/content/synod2018/en/news/final-document-from-the-pre-synodal-meeting.pdf>
- Fowler, J. W. (1981). *Stages of Faith: The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*. San Francisco, CA: Harper Collins.
- Frankl, V. E. (1946). *O smyslu života*. Vídeň: Deuticke Verlag.
- Frankl, V. E. (1997). *Vůle ke smyslu*. Brno: Cesta.
- Furstova, J., Malinakova, K., Sigmundova, D. & Tavel, P. (2021). Czech Out the Atheists: A Representative Study of Religiosity in the Czech Republic, *The International Journal for the Psychology of Religion*, 31(4), 288–306. <https://doi.org/10.1080/10508619.2020.1844967>
- Ganiel, G. (2022). Highly religious young Catholics in Northern Ireland: Renewing the Catholic landscape? *Sociology Compass*. <https://doi.org/10.1111/soc4.13065>
- Glanville, J. L., Sikkink, D. & Hernández, E. I. (2008). Náboženské zapojení a vzdělávací výsledky: Role sociálního kapitálu a mimoškolní participace, *The Sociological Quarterly*, 49:1, 105–137, <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2007.00108.x>
- Grün, A. & Rogge, J.-U. (2013). *Když se děti ptají na Boha*. Praha: Portál.
- Hacková, R., Kebza, V. (2014). Religiozita, spiritualita a zdraví. *Československá psychologie*. 83(2), 120—140.
- Halík, T. (2023). *Duchovní úvod do Kontinentálního shromáždění evropských biskupských konferencí v Praze*. https://cbk.cirkev.cz/public/media/files/29/source/orig/28450_budoucnost-cirkve-newsletter-sekce-pro-mladez-jaro-2023.pdf. Dostupné 24. 2. 2024.

- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its Psychology and Its Relations to Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion, and Education*. New York: D. Appleton & Company.
- Hamplová, D. (2013). *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum.
- Hardy, S. A. , Nelson, J. M., Moore, J. P. & King, P. E. (2019). *Spirituality and Religiosity in Adolescents Processes of Religious and Spiritual Influence in Adolescence: A Systematic Review of 30 Years of Research* <https://doi.org/10.1111/jora.12486>
- Havighurst, R. J. (1972). *Developmental Tasks and Education*. New York: McKay.
- Hawthorne, D., Youngblut, J., & Brooten, D. (2016). Parent Spirituality, Grief, and Mental Health at 1 and 3 Months After Their Infant's/Child's Death in an Intensive Care Unit. *Journal of Pediatric Nursing*, 31(1), 73–80. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2015.07.008>
- Hendl, J. (1997). *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.
- Hendl, J. (2004). *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál.
- Higley, E. (2019). *Definování mladé dospělosti*. Kvalifikující rukopisy DNP.17. https://repository.usfca.edu/dnp_qualifying/17
- Hill, P. C. & Pargament, D. E. (2011). *Religion and spirituality in psychotherapy*. New York: Routledge.
- Holub, J. (2022). Dospívání může být pro mladé lidi obdobím, kdy se od církvi vzdalují. *Český katolický týdeník*, 41(2).
- Chan, M., Tsai, K. M. & Fuligni, A. J. (2015). Změny v religiozitě napříč přechodem k mladé dospělosti. *J Youth Adolescence*, 44, 1555–1566, <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0157-0>
- Chen, Y., Kim, E. S., VanderWeele, T. J. (2020). *International Journal of Epidemiology*, svazek 49, vydání 6, 2030–2040, <https://doi.org/10.1093/ije/dyaa120>
- *Instrumentum laboris*. (2023).
- Janošová, P. & Říčan, P. (2007). Dimenze eticko-spirituálního prožívání u adolescentů. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 42(4), 323—337.
- Jensen, L. A. (2021). The Cultural Psychology of Religiosity, Spirituality, and Secularism in Adolescence. *Adolescent Res Rev*, 6, 277–288. <https://doi.org/10.1007/s40894-020-00143-0>

- Jordan, D. (2018). The Oxford Handbook of Qualitative Methods. *Qualitative Report*, 23(3), 547—556.
- Junák - český skaut, 7. středisko Blaník Praha, z. s, (n.d.). <https://www.blanik.info/poslani>. Dostupné 9. 4. 2024.
- Jung, C. G. (2001). *Výbor z díla IV., Obraz člověka a obraz Boha*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka.
- King, D. B. (2013a). *A Practical Guide to Spiritual Intelligence*. http://www.thestateofus.net/practical_guide_to_si.pdf
- King, M., Furrow, J. L., & White, M. J. (2011). Religion and spirituality in adolescence: A review of the research. *Developmental Review*, 31(1), 170—190.
- King, M. (2019). The relationship between spirituality and social support in adolescents. *Journal of Adolescence*, 72, 1—10.
- King, P. E. (2013b). Religion, spirituality and mental health: Results from a national study of English households. *The British journal of psychiatry: the journal of mental science*, 202(1). <https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/religion-spirituality-and-mental-health-results-from-a-national-study-of-english-households/434CFF0E75402B578ED0149600BF55A4>
- King, P. E., Vaughn, J. M. & Merola, C. (2023). Spiritualita a rozvoj dospívání. *The Encyclopedia of Child and Adolescent Development* (eds S. Hupp and J. Jewell). <https://doi.org/10.1002/9781119171492.wecad327>
- Klůzová Kráčmarová, L., Dutková, K., & Tavel, P. (2019). Everybody needs to believe in something: Spiritual beliefs of non-religious Czech adolescents. *Psychology of Religion and Spirituality*, 11(1), 65—73. <https://doi.org/10.1037/rel0000217>
- Kohlberg, (1984). *Essays in moral development*. Volume 2. The psychology of moral development. New York: Harper & Row.
- Lajčiaková, P. (2008). *Psychológia morálky*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Langmeier, J., Balcar, K. & Špitz, J. (2000). *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál.
- Lamont, T. (2023). Od změny k transformaci: Život synodality ve službě s mladými dospělými. *Náboženstv*, 14(3), 314. <https://doi.org/10.3390/rel14030314>
- *Leták Synody 2021–2024*. (2021).

- Levenson, M. R., Aldwin, C. M. & D’Mello, M. (2005). Religious Development from Adolescence to Middle Adulthood. *Handbook of the psychology of religion and spirituality*. New York: The Guilford Press.
- Levesque, R. J. (ed.). (2011). *Encyklopedie dospívání*. Springer Science & Business Media.
- Malinakova, K., Kopcakova, J., Kolarcik, P., Geckova, A.M., Solcova, I.P., Husek, V. et al. (2017). The Spiritual Well-Being Scale: Psychometric Evaluation of the Shortened Version in Czech Adolescents. *Journal of religion and health*, 56(2), 697—705.
- Malinakova, K., Kopčáková, J., Gecková, A. M., Van Dijk, J. P., Fürstova, J., Kalman, M., Tavel, P. & Reijneveld, S. A. (2018a) I am spiritual, but not religious: Does one without the other protect against adolescent health-risk behaviour? *International Journal of Public Health*, 64, 115–124. [https://doi.org/10.1007/s00038-018-1116-4\(0123456789\(\).,-volV\)\(0123456789\(\).,-volV\)](https://doi.org/10.1007/s00038-018-1116-4(0123456789().,-volV)(0123456789().,-volV))
- Malinakova, K., Madarasova Geckova, A., van Dijk, J. P., Kalman, M., Tavel, P. & Reijneveld, S. A. (2018b). Adolescent religious attendance and spirituality/Are they associated with leisure-time choices? *PLoS ONE*, 13(6). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0198314>
- Marks, L. D., & Dollahite, D. C. (2016). *Religion and Families: An Introduction* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315814599>
- Martínek, M. (2016). *Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR*. Praha: Portál.
- McKinney, S. J. (2023). Voices of young people in the Synod. *Journal of Religious Education*, 71, 337–348. <https://doi.org/10.1007/s40839-023-00210-3>
- McMurdie, C. A., Dollahite, D. C., & Hardy, S. A. (2013). Dospívající a rodiče vnímají vliv náboženské víry a praxe. *Journal of Psychology and Christianity*, 32, 192—205.
- Michaelson, V., Šmigelskas, K., King, N., Inchley, J., Malinowska-Ciešlik, M. & Pickett, W. (2023). Domains of spirituality and their importance to the health of 75 533 adolescents in 12 countries, *Health Promotion International*, 38(3), daab185. <https://doi.org/10.1093/heapro/daab185>
- Moore, R. L. (1998). *C. G. Jung a křesťanská spiritualita*. Praha: Portál.
- Moravec, P. & Dosedlová, J. (2014). Mužská společenství v ČR a jejich vliv na osobní pohodu. Online. *Annales psychologici*, 1(15), č. 1, 35—44. <https://hdl.handle.net/11222.digilib/132190>

- Moravec, P. & Slezáčková, A. (2021). Souvislosti spirituality a osobnostních vlastností u katolických věřících v ČR. *E-Psychologie*, 15(2).
- Natsis, E. (2016). A qualitative study of the interdisciplinary approaches to adolescent spirituality in Australian government schools. *International Journal of Children's Spirituality*, 22(1), 72–83. <https://scihub.se/10.1080/1364436x.2016.1266997>
- Neuner, P. & Zulehner, P. M. (2015). *Přijď království tvé. Praktické učení o církvi*. Praha: Vyšehrad.
- Pargament, K. (1997). *Psychologie náboženství a zvládání*. Praha: Portál.
- Pargament, K. I, Mahoney, A. & Shafranske, E. P. (eds.). (2013a). *APA handbook of psychology, religion, and spirituality* (Vol 2): An applied psychology of religion and spirituality. Washington, DC: American Psychological Association.
- Pargament, K. I., Feuille & M., Burdzy, D. C. (2013b). *Religious coping methods: A theoretical and empirical review*. In J. J. Watson, L. G. Calhoun, & R. Tedeschi (Eds.), *Handbook of coping: Mechanisms, appraisals, and processes* (525—546). New York, NY, US: Springer Science+Business Media.
- Pargament, K. I. (2013c) What Role Do Religion and Spirituality Play In Mental Health? *American psychological association*. <https://www.apa.org/news/press/releases/2013/03/religion-spirituality>
- Paulas, J., Pintířová, A. & Kutil, T. (2017). *Angelika Pintířová – Padá mi to z nebe*. Praha: Portál.
- Pechová, O. (2011). *Psychologie náboženství*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Petrosillo, P. (1998). *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- Piaget, J. (1983). "Piaget's theory". In P. Mussen (ed). *Handbook of Child Psychology*. 4th edition. Vol. 1. New York: Wiley.
- Podzimek, M. (2021). *Bůh ve škole: od uzavřeného dogmatu k dospělé křesťanské spiritualitě*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.
- *Pracovní dokument pro kontinentální etapu*. (2022). Vatikán. https://www.cirkev.cz/dalsi-dokumenty-k-synodalnimu-procesu-jsou-nyhni-i-cesky_17412
- *Přípravný dokument Synody*. (2021). Vatikán. <https://www.synoda.cz/coze/pripravny-dokument-a-vademecum/>
- Punch, K. F. (2008). *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál.

- Remeš, P. *Propojení psychoterapie, náboženství, medicíny a hudby*, Český rozhlas, Hovory 2017, <https://plus.rozhlas.cz/propojeni-psychoterapie-nabozenstvi-mediciny-a-hudby-7990307?player=on>
- Rohr, R. (2023). *Dýchat pod vodou*. Praha: Vyšehrad.
- Rooney, A. (2018). *Příběh psychologie. Od duchů k psychoterapii: naše mysl v průběhu věků*. Praha: Dobrovský.
- Říčan, P. (2006). *Cesta životem*. Praha: Portál. 2. vyd.
- Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
- Říčan, P. & Janošová, P. (2010). Spirituality as a basic aspect of personality: A cross-cultural verification of Piedmont's model. *International Journal for the Psychology of Religion*, 20(1), 2—13.
- Říčan, P. & Janošová, P. (2016). *Spirituální výchova v rodině: co radí psychologové?* Praha: Portál.
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D & Patton, G. C. (2018). Věk dospívání. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2(3), 223–228. [https://doi:10.1016/s2352-4642\(18\)30022-1](https://doi:10.1016/s2352-4642(18)30022-1)
- Secretaria Generalis Synodi. (2018). *Závěrečný dokument biskupské synody o mladých lidech, víře a rozlišování povolání*. <http://secretariat.synod.va/content/synod2018/en/fede-discernimento-vocazione/final-document-of-the-synod-of-bishops-on-young-people--faith-an.htm>
- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. New York: Free Press.
- Seligman, M. E. P. & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: an introduction. *Am Psychol.*, 55(1), 5–14. <https://doi:10.1037//0003-066X.55.1.5>
- Shek, D. T. L., Dou, D., Zhu, X. & Chai, W. (2019). Positive youth development: current perspectives. *Adolescent Health, Medicine and Therapeutics*, 10, 131—141. <https://doi.org/10.2147/AHMT.S179946>
- Smith, C., Denton, M. L. & Faris, R. (2005). American adolescents and religious practice: A national study. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 44(2), 211—222.
- Smékal, M. (2002). *Touha po spiritualitě roste*. Praha: Portál.
- Smolík, A. (n.d.). *Psychický a morální vývoj jedince v návaznosti na problematiku školní kázně*. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Studijní opora. <https://www.pf.ujep.cz/wp-content/uploads/2020/01/SMOL%C3%84DK-Arno%C5%A1t.-Psychick%C3%BD-a-mor%C3%A1ln%C3%AD->

v%C3%BDvoj-jedince-v-n%C3%A1vaznosti-na-problematiku-%C5%A1koln%C3%AD-k%C3%A1zn%C4%9B.-Studijn%C3%AD-opora.pdf.
Dostupné 24. 1. 2024

- Smolík, A. (2016). *Vybrané aspekty sociálního formování jedince ve vztahu ke společenským normám a morálnímu jednání*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Pedagogická fakulta.
- Stríženec, M. (2005). Budeme zisťovať spirituálnu inteligenciu? *Československá psychologie*, 49(4), 367—373.
- Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum.
- Vojtíšek, Z., Dušek, P. & Motl, J. (2012). *Spiritualita v pomáhajících profesích*. Praha: Portál.
- Vymětal, J. (2003, 3., aktualiz. vyd.) *Lékařská psychologie*. Praha: Portál.
- Vysokoškolské katolické hnutí Brno. (n. d.). <https://www.vkhbrno.cz/zapojse/spolca>. Dostupné 27. 1. 2024
- Wikipedie (2024, 24. února). *Synod*. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Synod>
- World Health Organisation. (2020, 19. října). <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/adolescent-health-and-development>. Dostupné 20. 12. 2023.
- Yonker, J. E., Schnabelrauch, C. A. & DeHaan, L. G. (2012). Vztah mezi spiritualitou a religiozitou na psychologických výsledcích u adolescentů a vynořujících se dospělých: metaanalytický přehled. *Journal of Adolescence*, 35(2), 299–314. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.08.010>
- *Závěrečný dokument kontinentálního shromáždění Synody 2021 – 2024*, Evropské kontinentální setkání. (2023). Praha. <https://prague.synod2023.org/>
- Zimbauer, D. (1981). *The Transmission of Religious and Social Values: The Family, the School, and the Peer Group*. Praeger Publishers.
- *Zvěstování víry Holandský katechismus*. (2001). Praha: Sít'.

Seznam zkratek

ADCM Praha	Arcidiecézní centrum mládeže Praha
CSM	Celostátní setkání mládeže
DKE	Pracovní dokument pro kontinentální etapu
GDPR	General Data Protection Regulation
EWB	Everyday well-being
PD	Přípravný dokument Synody
PYD	Pozitivním rozvoj mládeže
R/S	religiozita/spiritualita
RWB	Religious well-being
SWBS	Spiritual Well-Being Scale
WHO	Světová zdravotnická organizace
ZDE	Závěrečný dokument kontinentální etapy

Seznam tabulek a grafů

Graf č. 1	Rozložení respondentů podle pohlaví (KD)	s. 68
Graf č. 2	Rozložení respondentů podle pohlaví (DS)	s. 68
Graf č. 3	Vzdělání respondentů (KD)	s. 70
Graf č. 4	Příslušnost k církvi (KD)	s. 71
Graf č. 5	Zapojení do farnosti nebo jiného společenství (DS)	s. 72
Graf č. 6	Zdroje spirituality (KD)	s. 75
Graf č. 7	Vnímání Boha	s. 76
Graf č. 8	Vnímání Boha po reverzi dat	s. 76
Graf č. 9	Míra neuroticismu x věk	s. 79
Graf č. 10	Účast na synodálním procesu (KD)	s. 81
Graf č. 11	Účast na synodálním procesu (DS)	s. 81
Graf č. 12	Co by respondenty motivovalo k větší účasti na synodálním procesu?	s. 82
Tabulka 1	Bydliště x Zapojení do církve	s. 71
Tabulka 2	Bydliště x Zapojení do farnosti nebo jiného společenství	s. 71
Tabulka 3	Návštěvy bohoslužeb a jiných náboženských shromáždění (KD)	s. 74
Tabulka 4	Návštěvy bohoslužeb a jiných náboženských shromáždění (DS)	s. 74
Tabulka 5	Škála spirituality a pohody	s. 77
Tabulka 6	Odpovědi z dotazníku na otázku: Co by podle Vás obecně motivovalo mladé lidi k větší účasti?	Příloha 1
Tabulka 7	Vytvořené kódy k otázkám synodálního procesu	Příloha 2
Tabulka 8	Korelační matice SWBS – zkoumání Vztahu s Bohem v korelaci s Životní spokojeností	Příloha 3
Tab. č. 9	Shapiro-Wilkův test Vztah s Bohem a Životní spokojenost	Příloha 3
Tab. č. 10	Kontingenční tabulka – porovnání proměnných Vztah s Bohem a Životní spokojenost	Příloha 4
Tab. č. 11	Kontingenční tabulka – porovnání proměnných Vztah s Bohem a Bůh se o mě zajímá	Příloha 4

Seznam příloh

- Příloha 1** Tabulka 6: Odpovědi z dotazníku na otázku: Co by podle Vás obecně motivovalo mladé lidi k větší účasti?
- Příloha 2** Tabulka 7: Vytvořené kódy k otázkám synodálního procesu
- Příloha 3** Tabulka 8: Korelační matice SWBS – zkoumání Vztahu s Bohem v korelaci s Životní spokojeností
Tabulka 9: Shapiro-Wilkův test Vztah s Bohem a Životní spokojenosti
- Příloha 4** Tabulka 10: Kontingenční tabulka – porovnání proměnných Vztah s Bohem a Životní spokojenost
Tabulka 11: Kontingenční tabulka – porovnání proměnných Vztah s Bohem a Bůh se o mě zajímá
- Příloha 5** Škála spirituality a pohody (The adjusted version of the Spiritual Well-Being Scale)

Příloha 1

Tabulka 6

Odovědi z dotazníku na otázku: Co by podle Vás obecně motivovalo mladé lidi k větší účasti?

Čísla v tabulce znamenají přiřazené kódy z tabulky 7 (Příloha 2)

Celkově mám pocit, že se o dění církve u nás zajímají spíše starší lidé než jsem já, takže mi to nepřišlo jako něco, o co bych se měla zajímat. Motivovalo by mě možná, kdybych byla oslovena i jinak než jen skrz ohlášky	6	5	13
Společenství mladých v kostele a farnosti	14	4	
Nabídka, příklad od ostatních vrstevníků kteří se již zapojili	5	9	
Popis toho o co se vlastně jedná a jaký je cíl. Říct to normálně a ne pomocí nějakých odborných termínů, prostě lidsky.	2		
Stále nevím co to je.	11		
Nevím	8		
Informace zájmového firmou - např. videa na YouTube (pro inspiraci bych se podíval na videa od Kovyho či od WhatTheFact	20		
nezúčastnil jsem se, nevím	8		
Lepší, propagace	2		
Kdyby v tom viděli smysl. Ale nevidí. Znáám spoustu mladých křesťanů, kteří jsou podobně jako já zklamaní z církve a nejvíc všechny podle mě odrazuje její zkonstnatělost. Církev nemá vůli se změnit i když si na to hraje. Věřící jsou církví utvrzováni v konzervativních názorech a pak je dál prosazují. Jenže většina mladých lidí je dnes velmi liberálních. To koneckonců ukazují i průzkumy, kdy v počtu mladých věřících je Česko nejhorší v Evropě. Počty věřících v katolické církvi dlouhodobě klesají. Stačí se podívat na poslední tři sčítání lidu. Pokud se církev nemodernizuje, brzo bude minulostí. Mladí lidé už nesdílejí staré "hodnoty" církve. Pokud bude církev bojovat proti tématům pro mladé lidi důležité, nepřiláká to víc lidí. Nevidí v církvi budoucnost.	1	6	16
Bavit se o tom.	14		
Asi větší pocit z toho že nám starší lidé ve farnosti důvěrují a vnímají, že i naše názory jsou přínosem.	6	15	
Sdílení s vrstevníky	4	6	
Kdyby o tom s nimi někdo více mluvil	13	1	
Informovanost, zapojení a aktivita všech kněží kteří mohou	13	1	
Větší informovanost na sítích.	1		
Nevím	8		

Vědět podrobněji co se stane s jejich výstupy, či pokud by věděli že tím ovlivní život ve farnosti v praxi, ne jen teoreticky	2		
Větší podpora samotné farnosti a hlavně podpora, otevřenost, vstřícnost kněze, nikoli jeho omítnutí se jakkoliv zapojit	14	13	
Otevřenost, snaha přiblížit se mladým a odpovídat jim na otázky ohledně života a víry, které jsou někdy dost komplikované. Konkrétně považují za velmi užitečné základní společenství pro mladé ve farnostech.	6	16	4
dát více najevo, že to skutečně má smysl, že to nekončí pouhým povídáním ve farnosti, ale že naše myšlenky dostanou skutečně až k církevním představitelům a že budou brány vážně	1		
Nabídka pomoci od starších ve farnosti, ne jen udělejte a zařídte sami	14		
Větší propagace - vidina toho, že by se mohlo něco změnit.	1	2	
Přesně stanovená pravidla, věděli by, co je cílem, co od toho čekat, jak to bude probíhat a bylo by jasné, kdo a jak se může zúčastnit.	2		
Kdyby si církev nehrála na svatou ale uměla Inspirovat a sypat si na hlavu popel, kdyby kněží chodili mezi lidi a žili myšlenkou Dona Boska, zatím je to mimo to co říkal Ježíš, vezmi svůj kříž a následuj mě, majetek církevní vrchnost oslepuje	15	16	
zapojení více mladých lidí v jejich okolí: přátel apod.	6	4	
Větší otevřenost církve na mladé lidi a nové nápady	16	6	20
Povzbuzování	13		
Ostatní aktivní mladí lidé	6		
Společenství mladých lidí, kteří by vytvořili vlastní skupinku.	14	6	
Že druzí chtějí slyšet jejich názor. Propagace na sociálních sítích. Kdyby věděli, jak budu jejich odpovědi využity	1	2	
Kdyby byli více informováni a bylo zdůrazněno, že to má smysl	1	2	
Nejspíš větší důraz na otevřenost vůči problémům mladých. Přátelštější přístup od spolufarníků i samotných kněží. Možná akce, kde budou mladí nejprve debatovat problémy mezi sebou.	6	14	13
Asi vědomí, že se něco změní, ale to je těžké slibovat. Řekla bych ale, že to bylo propagované hodně.	1		
Nevím	8		
Více je o tom informovat a povzbuzovat je k tomu	2	13	

Příloha 2

Tabulka 7

Vytvořené kódy k otázkám synodálního procesu

Co by vás k účasti motivovalo?

Co by podle Vás obecně motivovalo mladé lidi k větší účasti?

Víra, že můžu něco změnit, smysluplnost	1
Vědět přesné informace, konkrétní body	2
Probírání důležitých, aktuálních a zajímavých témat	3
Poznat nové lidi, zapojit se, společenství, nová přátelství	4
Osobní pozvání	5
Větší zapojení mladých, přátel	6
Nic (bojím se toho, nedůvěra, zbytečnost)	7
Nevím	8
Mít někoho, s kým tam půjdu	9
Propojení s jinou akcí	10
Nevím, co to je	11
Pocit, že mám co přinést	12
Dobré vedení farnosti, oslovení knězem	13
Mít skupinku, která se schází	14
Důvěryhodnost procesu, demokratičnost, méně hierarchie	15
Větší otevřenost, možnosti změny, evangelizace	16
Opravdovost víry	17
Více času	18
Finanční odměna	19
Atraktivnost programu	20
Pocit, že jsem v církvi doma	21
Důstojnější zacházení, uznání, povzbuzení	22

Příloha 3

Tabulka 8

Korelační matice SWBS – zkoumání Vztahu s Bohem v korelaci s Životní spokojeností

		SWBS_1	SWBS_2	SWBS_3	SWBS_4	SWBS_5	SWBS_6
SWBS_1	Spearman's rho	—					
	p-value	—					
SWBS_2	Spearman's rho	0.732	—				
	p-value	< .001	—				
SWBS_3	Spearman's rho	0.168	0.134	—			
	p-value	0.111	0.204	—			
SWBS_4	Spearman's rho	0.745	0.772	0.104	—		
	p-value	< .001	< .001	0.329	—		
SWBS_5	Spearman's rho	0.311	0.250	0.745	0.163	—	
	p-value	0.003	0.017	< .001	0.123	—	
SWBS_6	Spearman's rho	0.602	0.724	0.213	0.662	0.271	—
	p-value	< .001	< .001	0.042	< .001	0.009	—

Tabulka 9

Shapiro-Wilkův test Vztah s Bohem a Životní spokojenost

	SWBS_1	SWBS_2
N	91	91
Missing	15	15
Mean	4.85	3.95
Median	5	4
Standard deviation	1.47	1.48
Minimum	1	1
Maximum	6	6
Shapiro-Wilk W	0.775	0.902
Shapiro-Wilk p	< .001	< .001

Příloha 4

Tabulka 10

Kontingenční tabulka – porovnání proměnných Vztah s Bohem a Životní spokojenost

SWBS_1	SWBS_2						Total
	1	2	3	4	5	6	
1	4	1	0	0	0	0	5
2	1	1	1	0	0	0	3
3	0	1	4	2	0	0	7
4	1	4	3	7	1	0	16
5	2	1	2	7	3	0	15
6	1	0	0	13	18	13	45
Total	9	8	10	29	22	13	91

Tabulka 11

Kontingenční tabulka – porovnání proměnných Vztah s Bohem a Bůh se o mě zajímá

SWBS_1	SWBS_6						Total
	1	2	3	4	5	6	
1	5	0	0	0	0	0	5
2	1	2	0	0	0	0	3
3	0	2	2	1	2	0	7
4	1	2	3	4	2	4	16
5	2	0	3	4	4	2	15
6	2	0	0	8	9	26	45
Total	11	6	8	17	17	32	91

Příloha 5

The adjusted version of the Spiritual Well-Being Scale

Malinakova K, Kopcakova J, Kolarcik P, Geckova AM, Solcova IP, Husek V, et al. The Spiritual Well-Being Scale: Psychometric Evaluation of the Shortened Version in Czech Adolescents. *Journal of religion and health*. 2017;56(2):697-705.

We are going to present you ten statements. For each statement, mark the number that most expresses your consent or disagreement with your personal experience. *Read every statement carefully. Please, notice, to which degree you agree with it.*

	Strongly disagree					Strongly agree
	1	2	3	4	5	6
						
1. I believe that God loves me and cares about me.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. I have a personally meaningful relationship with God.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. I feel very fulfilled and satisfied with my life.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. I believe that God is concerned about my problems.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. I feel good about my future.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. My relationship with God contributes to my sense of well-being	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. I believe there is some real purpose for my life.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

The higher score corresponds to a higher spiritual well-being. (RWB: 1, 2, 4, 6
EWB: 3, 5, 7)

Překlad: Představíme Vám deset výroků. U každého tvrzení označte číslo, které nejvíce vyjadřuje Váš souhlas nebo nesouhlas s Vaší osobní zkušeností.

- Věřím, že mě Bůh miluje a záleží mu na mně. 5
I believe that God loves me and cares about me.
- Mám osobní smysluplný vztah s Bohem. 1
I have a personally meaningful relationship with God.
- Cítím se opravdu naplněný/á a spokojený/á se svým životem. 2
I feel very fulfilled and satisfied with my life.
- Věřím, že se Bůh zajímá o moje problémy. 6
I believe that God is concerned about my problems.
- Ohledně své budoucnosti mám dobrý pocit. 3
I feel good about my future.
- Můj vztah s Bohem přispívá k mému pocitu životní spokojenosti. 4
My relationship with God contributes to my sense of well-being.
- Věřím, že existuje nějaký skutečný cíl mého života. 7
I believe there is some real purpose for my life.